BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI

KLİNİK PSİKOLOJİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ROMANTİK İLİŞKİLER VE BAĞIMLI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ: MANİPÜLASYON VE ROMANTİK KISKANÇLIĞIN YORDANMASINDA BAĞIMLI KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN ROLÜNÜN İNCELENMESİ

HAZIRLAYAN

İlayda SEZER YAMAÇ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

DR. ÖĞR. ÜYESİ ELİF ÜZÜMCÜ ÖZDEMİR

ANKARA - 2025

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORİJİNALLİK RAPORU

Tarih: 14 / 07 / 2025

Öğrencinin Adı, Soyadı: İlayda Sezer Yamaç
Öğrencinin Numarası: 22210107
Anabilim Dalı: Psikoloji
Programı: Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı/Adı, Soyadı: Dr. Öğr. Üyesi Elif Üzümcü Özdemir
Tez Başlığı: Romantik İlişkiler ve Bağımlı Kişilik Özellikleri: Manipülasyon ve Romantik Kıskançlığın Yordanmasında Bağımlı Kişilik Özelliklerinin Rolünün İncelenmesi

Yukarıda başlığı belirtilen Yüksek Lisans/Doktora tez çalışmamın; Giriş, Ana Bölümler ve Sonuç Bölümünden oluşan, toplam 75 sayfalık kısmına ilişkin, 11/07/2025 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı % 9'dur. Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar hariç
3. Beş (5) kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

"Başkent Üniversitesi Enstitüleri Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Usul ve Esaslarını" inceledim ve bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranlarına tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Öğrenci İmzası:

ONAY

Tarih: 14 / 07 / 2025
Öğrenci Danışmanı Unvan, Ad, Soyad, İmza:
Dr. Öğr. Üyesi Elif Üzümcü Özdemir

TEŞEKKÜR

Öncelikle, tez yazım sürecimde her daim bana destek olan, umutsuzluğa kapıldığımda güler yüzü ve anlayışıyla benimle ilgilenen, ne kadar soru sorsam da her daim yardımcı olmaya çalışan, yüksek lisans dönemim boyunca en büyük şansım olduğuna inandığım sevgili tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Elif Üzümcü Özdemir'e ilgisi, sabrı, güleryüzü ve anlayışı için çok teşekkür ederim.

En önemli teşekkürüm annem Duygu Sezer ve babam Mehmet Emin Sezer için. Eğitim hayatım boyunca her zorlanışımda, yorgunluğumda ellerini sırtımda hissettiğim hem maddi hem manevi her zaman arkamda olduklarından emin olduğum canım annem ve babam, bugün geldiğim noktada başarılı olabildiysem bana inancınız, sonsuz desteğiniz sayesinde. Bu başarıda ne kadar büyük payınız olduğunu asla yadsıyamam ve biliyorum ki ne kadar teşekkür etsem de az. Bundan sonraki yaşamımda ne kadar başarılı olursam o kadar teşekkür etmiş olacağım size biliyorum, iyi ki varsınız iyi ki benim anne babamsınız.

Diğer teşekkürüm ise sevgilim, eşim, hayat arkadaşım Samet Uğur Yamaç'a. Yüksek lisans eğitimime başladığımda tanıştık ve tüm bu süreçte bana hep destek oldun. Ne zaman pes edecek olsam, yorulsam, bana olan inancın sayesinde güç buldum ve devam edebildim. Bundan sonraki başarılarıma da tanıklık etmen en büyük dileğim, iyi ki varsın sevgilim.

Sıradaki teşekkürüm benim için çok değerli olan arkadaşlarıma. Güleryüzü ve enerjisi ile geç tanıştığım ama kısa süre içinde çok sevdiğim, tez yazım sürecimde beni hep desteklediğini hissettiğim, hem iyi hem kötü gün dostu olduğuna inandığım Berivan Erdenci'ye, istatistik, yazım kuralları, savunma süreçleri derken hiçbir zaman soru sormaktan çekinmediğim, gerektiğinde kendi zamanından ayırıp bana yardımcı olan sevgili iş arkadaşım Gelengül Uğurlu'ya, yine tez yazım sürecimde ve profesyonel yaşamımda bana destek ve yardımcı olan, kendimi her geçen gün geliştirmem için mesleki deneyimlerini her daim benimle paylaşan iş arkadaşım Seda Varlı'ya destekleri için çok teşekkür ederim.

Ayrıca, yüksek lisans sürecimde yanında staj yapma fırsatı yakaladığım sevgili hocam Klinik Psikolog Emel Cöngöloğlu'na etkili öğrenebilmemiz için mesleki deneyimlerini bizimle paylaştığı, her daim sorulara açık oluşu ve ilgisi ile soru sorma ve öğrenme motivasyonumuzu arttırdığı, mesleğe dair yüreklendirmeleriyle yolumuza ışık tuttuğu için çok teşekkür ederim.

Son olarak, bu araştırmanın katılımcılarına araştırmaya katkılarından dolayı teşekkür ederim.

ÖZET

SEZER YAMAÇ, İlayda. Romantik İlişkiler ve Bağımlı Kişilik Özellikleri: Manipülasyon ve Romantik Kıskançlığın Yordanmasında Bağımlı Kişilik Özelliklerinin Rolünün İncelenmesi. Başkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, 2025.

Bağımlı kişilik özellikleri, bireyin terk edilme ve yalnız kalma kaygılarının yanı sıra, yoğun ilgi, onay ve destek ihtiyaçları ekseninde şekillenen, pasif, itaatkâr ve uyumlu davranışlar ile tanımlanmaktadır. Öte yandan, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin kaygılarını azaltma ve ihtiyaçlarını karşılama motivasyonuyla romantik ilişkilerde manipülatif stratejilere başvurabildikleri ve ilişkiye yönelik potansiyel bir tehdit algıladıklarında yoğun kıskançlık reaksiyonları sergileyebildikleri de ileri sürülmektedir. Bu çalışmanın amacı, bağımlı kişilik özellikleri ve cinsiyetin, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcı rollerini incelemektir. Araştırmanın örneklemi, en az 3 aydır romantik ilişki içerisinde olan, 18-50 yaş aralığında 308 katılımcıdan oluşmaktadır. Veriler katılımcılardan çevrimiçi olarak Kişilik İnanç Ölçeği – Kısa Türkçe Form (KİÖ-KTF) Bağımlı Kişilik Alt Ölçeği, İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği (İİMÖ) ve Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ) aracılığıyla toplanmıştır. Hiyerarşik regresyon analizi bulguları, erkek olmanın kurban seçimi manipülasyonu ve bilişsel kıskançlığı anlamlı olarak yordadığını, bağımlı kişilik özelliklerinin ise tüm manipülasyon türlerini ve kıskançlığın bilişsel ve davranışsal boyutlarını anlamlı olarak pozitif biçimde yordadığını göstermiştir. Ayrıca, bulgular erkeklerin kurban seçimi manipülasyon düzeylerinin kadınlara göre daha yüksek olduğuna ve kadınların bağımlı kişilik özelliklerinin erkeklere kıyasla daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Araştırma sonuçlarının bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin ilişki dinamiklerini anlamak ve ilişkideki işlev bozucu biliş ve davranış örüntülerini saptamak açısından alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımlı kişilik özellikleri, manipülasyon, kıskançlık, romantik ilişkiler

ABSTRACT

SEZER YAMAÇ, İlayda. Romantic Relationships and Dependent Personality Characteristics: Examining the Role of Dependent Personality Characteristics in Predicting Manipulation and Romantic Jealousy. Başkent University, Institute of Social Sciences, Clinical Psychology Master's Program with Thesis, 2025.

Dependent personality characteristics are described by submissive and passive-compliant behaviors that are stem from intensive need for support, approval and attention in addition to their fears of being abandoned and alone. Besides, it is propounded that individuals who have dependent personality characteristics might engage in manipulative strategies to fulfill their needs and to diminish the anxiety in romantic relationships, and they might display intensive jealousy responses when they perceive a potential threat to their relationship. The aim of this study is to examine the predictive roles of dependent personality characteristics and gender on manipulation and romantic jealousy in romantic relationships. The sample of the present study consists of 308 participants who have romantic relationship for at least three months and aged 18-50. The data were collected online via Dependent Personality Subscale of Personality Belief Questionnaire –Short Turkish Form, Manipulation in Human Relationship Scale and Multidimensional Jealousy Scale. The results of hierarchical regression analysis demonstrated that being a male significantly predicted victim selection manipulation and cognitive jealousy while dependent personality characteristics positively and significantly predicted all types of manipulation and cognitive and behavioral dimensions of jealousy. Additionally, results indicated that victim selection manipulation levels of males were higher than females and dependent personality characteristics of females were higher than males. It is thought that the findings of this study make a contribution to the literature with regards to understand the relationship dynamics and determine their dysfunctional behavioral and cognitive romantic relationship patterns of individuals with dependent personality characteristics.

Keywords: Dependent personality characteristics, manipulation, jealousy, romantic relationships

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR i

ÖZET iii

ABSTRACT iv

TABLOLAR LİSTESİ viii

1.GİRİŞ 1

1.1.1. Bağımlılık 1

1.1.2. Bağımlı kişilik bozukluğu klinik belirtileri 1

1.1.3. Bağımlı kişilik bozukluğu etiyolojisi 3

1.1.4.Kuramsal perspektiften bağımlı kişilik örüntüleri 5

1.2.Manipülasyon 8

1.2.1.İlişkilerde manipülasyon türleri 8

1.2.2.İlişkilerde manipülasyona yönelik gerçekleştirilen çalışmalar 9

1.2.3.Kişilik bozuklukları ve manipülasyon 11

1.2.4.Bağımlı kişilik özellikleri ve manipülasyon 12

1.3.Romantik Kıskançlık 13

1.3.1. Romantik kıskançlık türleri 14

1.3.2. Romantik kıskançlık ile ilişkili faktörler 15

1.3.3.Bağımlı kişilik özellikleri ve romantik kıskançlık 17

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi 18

1.5. Hipotezler 19

2.YÖNTEM 21

2.1. Katılımcılar 21

2.2. Veri Toplama Araçları 23

2.2.1. Bilgilendirilmiş onam formu 23

2.2.2. Demografik bilgi formu 23

2.2.3. Kişilik İnanç Ölçeği - Kısa Türkçe Form (KİÖ-KTF) 23

2.2.4. İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği (İİMÖ) 24

2.2.5. Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ) 25

2.3. İşlem 25

2.4. İstatistiksel Analiz..... 26

3.BULGULAR..... 27

3.1. İstatistiksel Analiz için Verilerin Uygunluğunun Değerlendirilmesi..... 27

3.2. Çalışmada Kullanılan Ölçüm Araçlarının Betimleyici İstatistik Analizi Sonuçları……..27

3.3. Bağımlı Kişilik Özellikleri, Romantik İlişkilerde Manipülasyon ve Romantik Kıskançlık ile Demografik Değişkenler Arası Analiz Bulguları 28

3.4.İlişkinin Türü ve Süresine Bağlı Farklılıkları İncelemek Amacıyla Gerçekleştirilen Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Bulguları..... 30

3.5. Çalışmanın Ana Değişkenleri Arası Korelasyon Bulguları 31

3.6. Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik (BK) Özelliklerinin Romantik İlişkilerde Manipülasyonu Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları……..34

3.7. Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özelliklerinin Romantik Kıskançlığı Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları..... 38

4. TARTIŞMA..... 43

4.1. Bağımlı Kişilik Özellikleri, Manipülasyon ve Romantik Kıskançlığın Demografik Değişkenler ve İlişki Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi..... 43

4.2. Çalışmanın Ana Değişkenleri Arası Korelasyon Analizi Bulgularının Değerlendirilmesi..... 48

4.3. Bağımlı Kişilik Özellikleri ve Manipülasyon İlişkisine Dair Regresyon Analizi Bulgularının Değerlendirilmesi..... 50

4.4. Bağımlı Kişilik Özellikleri ve Romantik Kıskançlık İlişkisine Dair Regresyon Analizi Bulgularının Değerlendirilmesi..... 51

4.5. Klinik Doğurgular 53

4.6. Araştırmanın Önemi, Sınırlılıkları ve Öneriler..... 55

5. SONUÇ 57

KAYNAKLAR..... 59

EKLER

EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

EK 2: Demografik Bilgi Formu

EK 3: Kişilik İnanç Ölçeği - Kısa Türkçe Form (KİÖ-KTF)

EK 4: İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği (İİMÖ)

EK 5: Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ)

EK 6: Etik Kurul Onayı

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2.1. Katılımcıların Demografik Özellikleri……22

Tablo 3.1. Ölçüm Araçlarının Betimleyici İstatistik Özellikleri……..28

Tablo 3.2. Bağımlı Kişilik Özellikleri, Romantik İlişkilerde Manipülasyon ve Romantik Kıskançlık Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması..…….29

Tablo 3.3. Bağımlı Kişilik Özellikleri, Manipülasyon ve Romantik Kıskançlık Değişkenleri Arası Korelasyonlar……33

Tablo 3.4. Toplam Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……34

Tablo 3.5. Saldırgan Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……..35

Tablo 3.6. Duygusal Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……36

Tablo 3.7. Kurban Seçimi Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……..36

Tablo 3.8. Kendini Gizleme Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……..37

Tablo 3.9. Strateji Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……37

Tablo 3.10. Toplam Kıskançlık Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……38

Tablo 3.11. Duygusal Kıskançlık Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……39

Tablo 3.12. Davranışsal Kıskançlık Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı

Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……39

Tablo 3.13. Bilişsel Kıskançlık Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi……40

Tablo 3.14. Cinsiyet ve BK Özelliklerinin Manipülasyon Türleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları……..41

Tablo 3.15. Cinsiyet ve BK Özelliklerinin Romantik Kıskançlık Türleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları……..42

1.GİRİŞ

1.1.Bağımlı Kişilik Bozukluğu

1.1.1. Bağımlılık

Bağımlılık, çevredeki belirli kişilerle yakın ilişkide olma ve bu ilişkiyi sürdürmeye yönelik yoğun motivasyon ile karakterize bir kişilik özelliğidir (Morgan ve Clark, 2012). Bornstein (2012) bağımlılığı, kişinin kendine bakım verebilme, rehber olabilme, korunma ve yaşam desteği için yeterli becerileri olmasına rağmen bunların tedariği için diğerlerine güvenme eğiliminde olması şeklinde açıklamıştır. Aynı zamanda bağımlılık, diğerlerinden duygusal destek almak için duyulan ihtiyaç olarak da tanımlanmıştır (Lee ve Ashton, 2004). Erken dönem yaşantılarda, her birey korunma, beslenme, destek alma için birincil bakım verenine tamamen bağımlıdır, bu yüzden bağımlılık, evrensel bir yaşam deneyimidir (Bornstein, 1992). Yetişkinlikte de günlük yaşantılarımızı sürdürebilmek için diğerlerine belirli düzeyde bağımlı olma ihtimalimiz yüksektir (Bornstein, 2012). Bunun yanında bağımlılık, düzeyi arttıkça bir patoloji haline gelerek ilişkilerde bozulmalara ve yaşamda işlevsizliğe neden olabilir (Yakın, 2014). Örneğin bağımlı kişilik özelliklerinin, madde kullanma, yeme bozuklukları, depresyon, bağımlı kişilik bozukluğu gibi sonuçları olabilmektedir (Bornstein, 2001).

1.1.2. Bağımlı kişilik bozukluğu klinik belirtileri

Tanısal perspektiften bakıldığında, bağımlı kişilik bozukluğu DSM-5'te, çekingen kişilik bozukluğu ve obsesif kompulsif kişilik bozukluğu ile birlikte C tipi kişilik bozuklukları kümesinde yer almaktadır (Amerikan Psikoloji Birliği [APA], 2013; Eskedal, 1998). DSM-5, bağımlı kişilik bozukluğunu aşırı ayrılık kaygısı ve ilgilenilme ihtiyacı duygusuyla birlikte diğerlerine boyun eğen ve yapışan davranışlar ile karakterize bir kişilik bozukluğu tipi olarak tanımlamaktadır (APA, 2013). Kişilik bozuklukları popülasyonu içinde, bağımlı kişilik bozukluğuna sahip kişiler popülasyonun %2,5'ini oluşturmaktadır (Köroğlu ve Bayraktar, 2011). Bu kişiler, diğerlerinin yardımını almayı ve onlara yapışmayı bir davranış örüntüsü haline getirmiş, ancak sorunlarla baş edebilmek için gereken beceriler

konusunda öz yeterliliklerini oluşturamamışlardır (Beck ve ark., 2004). Kendilerini çaresiz, yetersiz görürken, diğerlerinin güçlü olduğuna ve onların bakımına muhtaç olduklarına inanmaktadırlar. (Bornstein, 1998; Kozak, 2019). Tekrarlı olarak diğerlerinin ihtiyaçlarını karşılamaya gayret ederler (Agrawal ve Rai, 1988). Diğerlerinden eleştiri almaya ve kabul görmemeye ilişkin aşırı hassasiyete sahip olmaları nedeniyle özgüvenleri düşmektedir. (Millon ve Davis, 1996) Bununla birlikte, bağımlı kişilik bozukluğuna sahip kişiler, kendi kararlarını verebilecek becerilerinin olmadığını düşünürler. Bu nedenle karar alırken başkalarına güvenme eğilimindedirler. Diğerlerinin davranışlarında hatalar gözlemleseler bile, yalnız kalma, terk edilme, kabul görmeme kaygısı yoğunlukta olduğundan bunu ifade etmekten kaçınarak itaatkâr davranırlar ve öfke duygularına temas etmekte güçlük yaşarlar (Arntz, 2012; Eskedal, 1998). Tek odakları var olan ilişkilerini sürdürebilmektir (Simpson ve Gangestad, 1991). Kendileri adına karar alan, kendilerine bakım veren kişileri bulduklarında, tek başlarına işlevselliklerini sürdürememe durumu pekişir ve bu bir döngü halinde devam eder. (Beck ve ark., 2004).

Bağımlı kişilik bozukluğu, 1952 yılında DSM ilk oluşturulduğundan beri sistemde yer almaktadır ancak DSM-II'ye kadar tek başına kategorileştirilmemiş, pasif-agresif kişilik bozukluğunun alt tipi olarak belirlenmiş ve çaresizlik, kararsızlık ve inkâr davranışı ile karakterize edilmiştir (APA, 1952; Hirschfeld ve ark., 1991). DSM-II'de pasif-bağımlı kişilik başlığı altında ele alınmış ancak ayrı bir kişilik bozukluğu olarak sınıflandırılmamıştır (APA, 1968). Bağımlı kişilik bozukluğu ismiyle ilk olarak DSM-III'te ayrı bir kişilik bozukluğu olarak yer almıştır. (APA, 1980) Bu versiyonda bağımlı kişilik bozukluğu üç kriterde toplanmıştır (Gude ve ark., 2006; Hirschfeld ve ark., 1991); kişinin yaşama dair önemli konularda kararları başkasına bırakarak pasif davranması, kendisine güvenmek durumunda kalmamak için bağımlı olduğu kişilerin ihtiyaçlarını öncelemesi ve/veya kendi ihtiyaçlarına tercih etmesi, son olarak özgüveninin olmaması ya da eksik olması şeklinde açıklanmıştır.

DSM-III, bağımlı kişilik bozukluğu ve depresyon kriterlerinin güçlü komorbidite göstermesi sebebiyle eleştirilmiştir (Bornstein, 1995). Daha sonra, DSM-III-R'da tanı kriterleri genişletilmiş, dokuz adet kriter belirlenmiştir (APA, 1987). Bu versiyonda 'Özgüveni yoktur/eksiktir' kriteri kaldırılmıştır (Disney, 2013). DSM-IV oluşturulurken, diğer kişilik bozuklukları arasında örtüşmeyi azaltmak amaçlanmıştır (Hirschfeld ve ark., 1991). DSM-III ve DSM-IV kriterleri neredeyse aynıdır yalnızca DSM-IV'te 'eleştiri ya da onaylanmama karşısında kolaylıkla incinme' kriteri kaldırılmıştır (Bornstein, 1997). DSM-

IV ve DSM-5 bağımlı kişilik bozukluğu için aynı 8 kriteri tanımlamaktadır, kriterler şunlardır (APA, 2013);

''1. Diğerlerinden tavsiye ya da onay almadan rutin kararları veremez,

2. Kendi sorumluluklarıyla başkalarının da ilgilenmesini ve kendi sorumluluklarını üstlenmesini ister,

3. Başkalarıyla fikir birliği içinde olmamaktan ve sosyal olarak onaylanmamaktan korkar,

4. Destek almadan herhangi bir projeye ya da işe başlamakta güçlük çeker,

5. Diğerlerinin desteği için yoğun bir ihtiyaç duyar bu sebeple hoşuna gitmeyen şeyler yapar,

6. Yalnız kalmaya dair gerçekçi olmayan korkuları vardır, bundan dolayı yalnız kaldığında çaresizlik hisseder (kendi bakımını sağlayamayacak vaziyete geleceğine dair yoğun inanç sebebiyle)

7. Destek ve ilgi alabilmek için devamlı olarak bir ilişki içinde olmaya ihtiyaç duyar bu sebeple ilişkisi bittiğinde hemen yeni bir ilişki arayışına girer,

8. Kendi kendine yetmek zorunda kalacağına dair gerçek dışı zihinsel meşguliyeti vardır.''

Son versiyonda bağımlı kişilik bozukluğunun tek başına bir kişilik bozukluğu kategorisi olma durumu tartışılsa da, Amerikan Psikiyatri Derneği DSM-5'te bir kişilik bozukluğu kategorisi olarak yer almaya devam etmesine karar vermiştir (Disney, 2013).

1.1.3. Bağımlı kişilik bozukluğu etiyolojisi

Alanyazında, bağımlı kişilik bozukluğuna yol açan faktörler üzerine çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Biyolojik yatkınlık, sosyal öğrenme, aile yapısı, ebeveynlik stili, çocuklukta geçirilen ağır hastalıklar, kültür gibi etkenlerin bağımlı kişilik gelişimine zemin hazırlayabileceği düşünülmektedir (Ampollini ve ark., 1999; Birgenheir ve Pepper, 2011; Bornstein, 2011; Bornstein, 2012).

Kişilerin biyolojik olarak yatkınlığı ve genetik faktörlerin bağımlı kişilik bozukluğu üzerinde etkili olabileceği ileri sürülmesine karşın, tümüyle genetik etkinin rol oynayacağı söylenememektedir. Genetiğin bağımlı kişilik bozukluğu üzerindeki etkisini ikiz katılımcılar

üzerinden inceleyen bir çalışmada, çift yumurta ikizlerine kıyasla tek yumurta ikizlerinde tanısal kriterler bakımından daha yüksek uyum olduğu gözlemlenmiştir (Torgersen ve ark., 2000). Ayrıca, bebeğin içine kapanık, korkak veya üzgün mizaca sahip olması ve çocuklukta geçirdiği hastalıklar ebeveyni daha korumacı bir tutuma iterek bağımlı kişilik bozukluğuna yol açabilmektedir (Eskedal ve Demetri, 2006).

Sosyal öğrenme perspektifinden bakıldığında, ebeveyn tarafından çocuklukta bağımlı davranışların ödüllendirilmesinin, bağımlılık davranışının öğrenilmesine ve sonucunda bağımlı kişiliğin gelişmesine zemin hazırladığına dair bulgular bulunmaktadır (Bornstein, 1992). Erken dönem aile yapısı ve ebeveynlik stilleri göz önüne alındığında, çocuğun deneme yanılma yoluyla öğrenmesinin engellendiği bu sebeple özerklik ve yeterlilik geliştirmesine engel olunan otoriter ebeveynlik stilinin ve çocuğun kendi kendine yetemeyeceğine ve her zaman diğerlerinin desteğine ihtiyacı olduğuna inanmasına sebep olan aşırı koruyucu ebeveynlik stilinin bağımlı kişilik bozukluğuna zemin hazırladığı görülmüştür (Bornstein, 2012). Millon (1981) da bağımsız işlevselliğin engellendiği ve çocuğun aşırı koruma altında olduğu, çocuğun ev dışında yaptığı aktivitelerin kısıtlandığı ve yeni beceriler geliştirmesine engel olunan ailelerde bağımlı kişiliğin oluşabileceğini ifade etmiştir. Erken dönem ebeveyn deneyimleri ve bağımlılık, sağlık hizmetlerinin kullanımı ve hipokondri ilişkisinin araştırıldığı bir çalışmada, aşırı koruyucu ebeveynlik stilinin klinik örneklemde yüksek düzey bağımlılık ile ilişkili olduğu bulunmuştur (Parker ve Lipscombe, 1980). Buna ek olarak, çocuğun ebeveynine olan bağımlı davranışlarının ebeveynin koruyucu tutumunu teşvik edip arttırabileceği de gözden kaçırılmaması gereken önemli bir noktadır (Bornstein, 1992). Kültür de bağımlı kişilik gelişiminde etkili olan bir diğer faktördür. Toplulukçu kültürler, bireyselci kültürlere kıyasla bağımlılığa daha toleranslıdır (Bornstein, 2012). Batılı kültürlerde özellikle Amerika'da ve Hindistan'da yapılan bir çalışmada, toplulukçu bir kültür olan Hindistan'da yaşayan bireylerin, bireyselci kültürdeki bireylere göre daha fazla kişilerarası bağımlılık rapor ettiği görülmüştür (Neki, 1976).

Bunlara ek olarak, cinsiyet de bağımlı kişiliğe sahip olma üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Klinik örneklemde çoğunlukla kadınlar bağımlı kişilik bozukluğu tanısı alırken, bazı çalışmalar cinsiyetler arasında herhangi bir farklılaşma olmadığını öne sürmektedir (APA, 2013). Panik bozukluğu tanısı almış bir grupta, DSM-IV kişilik bozukluğu tanılarının sıklığındaki cinsiyet farklılıklarının araştırıldığı bir diğer çalışmada, bağımlı kişilik bozukluğunu içeren C kümesi kişilik bozuklukları ve histriyonik kişilik bozukluğu kadınlarda daha sık gözlemlenmiştir (Barzega ve ark., 2001). Benzer olarak, Paggeot ve

Huprich'in (2018) çalışmasında, bağımlı kişilik ve histriyonik kişilik bozukluğunun erkeklere kıyasla kadınlarda daha sık görüldüğü ifade edilmiştir. Kişilik bozukluklarının, cinsiyet ve gelir düzeyi ile ilişkisinin araştırıldığı bir diğer çalışmada, bağımlı kişilik bozukluğunun erkeklere kıyasla kadınlarda daha çok görüldüğü sonucuna ulaşılmıştır (Öztunç ve ark., 2015). Alanyazın, bağımlı kişilik bozukluğunun kadınlarda görülme sıklığının daha yüksek olduğunu vurgulamaktadır.

1.1.4.Kuramsal perspektiften bağımlı kişilik örüntüleri

Alanyazına bakıldığında, bağımlı kişilik örüntüsünün çeşitli teoriler ile kavramsallaştırılmak üzere ele alınan bir kişilik bozukluğu olduğu gözlenmektedir. Freud Psikanalitik kuram çerçevesinde bağımlı kişilik örüntüsünü, psikoseksüel gelişim evrelerinden oral dönem ile bağlantılandırarak, bu dönemde özerk ve yeterli olma becerilerinin kazanılamamasını ve oral dönemde takılı kalınmasını kişilerarası ilişkilerde bağımlılık örüntüsü ile ilişkilendirmiştir (Bornstein, 2001; Bornstein, 1996). Nesne ilişkileri modeli ile birlikte, yapılan çalışmalarda patolojik bağımlılığın merkezinde erken dönemde önemli ötekilerin içselleştirilmiş zihinsel imajlarının olduğu, bu anlamda bağımlı kişiliğe sahip bireylerin diğerlerini daha yetkin ve güçlü, kendilerini ise zayıf ve etkisiz olarak algıladıkları, yaşamın getirdiği zorluklar karşısında yardım ve destek için diğerlerine muhtaç olma eğiliminde oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Bornstein, 2020).

Benzer şekilde, John Bowlby'nin geliştirdiği erken dönem yaşantılarıyla ilişkilendirilen Bağlanma Kuramının, kişilik bozukluklarının kavramsallaştırılmasında ve anlaşılmasında önemli rol oynadığı görülmektedir (Levy, 2005). Alanyazına bakıldığında, bağımlı kişilik örüntüsü gösteren kişilerin bağlanma türlerinden güvensiz bağlanmaya sahip oldukları görülmüştür (Bornstein, 2001). Bu bulgu, çocuklarda güvensiz bağlanmadan kaynaklanan yetersizlik inancı ile ilişkilendirilmektedir (Disney, 2013). Ayrıca alanyazında, neredeyse bütün kişilik bozukluklarının temelinde bağlanmada güçlükler olduğu vurgulanmaktadır (Levy, 2005). Örneğin, yetersiz, zayıflamış kişilerarası ilişkiler antisosyal kişilik bozukluğu veya narsistik kişilik bozukluğuna sahip kişilerin özelliği iken, sınır kişilik bozukluğu ve bağımlı kişilik bozukluğuna sahip kişiler, yalnızlık duygularından muzdariplerdir ve temel zihinsel uğraşları ve korkuları yakın ilişkilerinde bozulmalar ve diğerleri tarafından terk edilme üzerinedir (Levy ve ark., 2015). Öte yandan, Millon'un (1981) öne sürdüğü kişilik bozukluklarına ilişkin Biyososyal Teori'ye göre, bireyin biyolojik

yapısı ile erken dönem öğrenmeleri etkileşim halindedir. Çocuğun mizacının çevreye karşı daha kaygılı/korkulu olmasına ek olarak, aile ortamının kontrolcü olması, dar bir uyarıcı ortamının olması, bağımsızlığa vurgu yapılmaması gibi sebeplerin birleşerek bağımlı kişilik gelişimine sebep olabileceği ifade edilmektedir.

Şema Terapi perspektifinden bakıldığında, erken dönem yaşantılarda gelişen bazı uyum bozucu şemalara vurgu yapılmaktadır. Alanyazına bakıldığında, bağımlı kişiliği, en çok iç içe geçme/ bağımlılık şemasının yordadığı, başarısızlık, terk edilme, onay arayıcılık, karamsarlık, boyun eğicilik, şemalarının da beraberinde gelebildiği görülmektedir (Aracı ve Bilge, 2021; İlk ve Bilge, 2023; Nordahl ve ark., 2005). Benzer şekilde, bağımlı kişilik bozukluğu özellikleri, onay arayıcılık ve boyun eğicilik şemasını içeren şema alanlarından diğerleri yönelimlilik alanıyla ilişkili bulunmuştur (Corral ve Calvete, 2014). Şema mod modeli açısından değerlendirildiğinde ise bağımlı kişiliğin güçlü bir söz dinleyen/teslimci mod ile ilişkili olduğu görülmektedir. Söz dinleyen/teslimci moda sahip kişiler, diğerlerinin güçlü kendisinin de o güce muhtaç olduğu inancına sahiplerdir, bu sebeple diğerlerine itaat etme eğilimindedirler. İlişkinin devam etmesi ve yalnız kalmamak için gereğinden fazla uyum ve teslim davranışları sergilerler (Young ve ark., 2003). Bağımlı çocuk modu da yalnız kalmaktan korkan, yaşamın getirdiği zorluklar karşısında yalnız kaldığında panikleyen ve rahatsız hisseden bir bağımlı kişilik modudur. Ayrıca, istismara maruz kalan ya da terk edilen çocuklarda da terk edilmiş çocuk modu oluşmakta, bu sebeple yetişkinlikte diğerlerinin onu reddetmesi ya da yalnız bırakmasına dair yoğun korkular deneyimleyebilmektedirler. Ayrıca, bağımlı kişiliğe sahip bireylerin aşırı kontrolcü ya da aşırı korumacı ebeveynlere maruz kalmış olmaları sebebiyle, hatalara toleransı olmayan cezalandırıcı/eleştirel ebeveyn modlarına sahip olmaları da kaçınılmaz olabilmektedir (Bamelis ve ark., 2011).

Benzer olarak bilişsel kuram, bağımlı kişilik örüntüsüne sahip kişilerde erken dönem yaşam deneyimlerinin, kişinin bağımlılıkla ilişkili bilişler geliştirmesine ve bunun sonucunda yetersizlik algısı oluşumuna ve güçlü bir bakım verene ihtiyaç duymasına zemin hazırlayabileceğini ileri sürmektedir. (Beck ve ark., 2004). Örneğin, çocukluk çağında maruz kalınan zorbalık kişide, eğer kendisini koruyacak kimse yoksa çevrenin tehlikeli olduğu inancını geliştirmesine zemin hazırlayabilir. Benzer şekilde, çocukluk çağında maruz kalınan cinsel veya fiziksel istismar, kişinin kendi çevresini kontrol edemeyeceği ve kendisini koruyamayacağına dair düşüncelere yol açarak, bağımlı kişilik örüntüsü inançlarının gelişmesinde rol oynayabilir (Birgenheir ve Pepper, 2011). Örneğin, Gibb ve

ark. (2001) üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada, çocuklukta maruz kalınan cinsel istismarın, yetişkinlikte bağımlı kişilik bozukluğu semptomları gösterme olasılığını arttırdığı sonucuna erişmiştir. Ayrıca Bornstein (2005), bağımlı kişilik örüntüsünü Bilişsel/Etkileşimci Bağımlılık Modeli üzerinde açıklamıştır. Bu modele göre bağımlı kişiliğin, motivasyonel, bilişsel, duygusal ve davranışsal olmak üzere 4 elementi vardır ve bu bileşenler, aile veya aile dışı erken dönem öğrenmeler ve sosyalizasyon (otoriter ya da aşırı koruyucu ebeveyne sahip olmak, aidiyeti vurgulayan kültür gibi) sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu öğrenmeler sonucunda, çocukta güçsüz benlik şeması oluşması çekirdeğin bilişsel kısmını oluştururken, bu benlik algısından kaynaklı olarak yakın, destekleyici ilişkilere duyulan yüksek düzey ihtiyaç motivasyonel etkiyi oluşturur. Bu motivasyonel etkiler ise, çeşitli duygusal ve davranışsal tepkilere yol açar. Duygusal tepkileri, negatif değerlendirilme korkusu, terk edilme korkusu, performans kaygısı gibi yoğun duygular oluşturur. Davranışsal tepkiler ise, potansiyel bakım verenler ile ilişki bağlarını güçlendirmek için çeşitli kendini sunma stratejilerini içermektedir (Bornstein, 2005).

Alanyazında, kişilerarası ilişkilerde bağımlılık örüntüsü gösteren kişiler için tedavi sürecinin yavaş ilerlediği ve zorlayıcı olduğu vurgulanmaktadır (Overholser ve Fine, 1994). Bazı terapistler, bağımlı kişiliğe sahip bireyleri ilgilenilmesi kolay, daha az problematik, süreç içinde daha iş birlikçi olarak değerlendirseler de, değişim için içsel ve dışsal olarak daha az motivasyona sahip oldukları, problemlerinin daha zor farkına varabildikleri ve terapistlerine gereğinden fazla sorumluluk yükledikleri açığa çıkmaktadır. Bu kişiler, kendilerini açık etmeyecek derecede manipülatif olabilmekte, terapistin müdahalelerini engelleyerek tedavide başarısızlıklara sebep olabilmektedirler (Sachse ve Kramer, 2019). Ayrıca bu kişilerin terapiye ve terapistlerine bağımlılık gösterme riski olması sebebiyle, temel tedavi amaçlarından uzaklaşmaları ve tedaviyi sonlandırmada zorluklar yaşamaları mümkün görünmektedir (Greenberg ve Bornstein, 1989). Bağımlı kişilik bozukluğunun çok yönlü bir bozukluk olması sebebiyle, birleştirilmiş tedavi yaklaşımları ile ele alınmasının daha işlevsel olacağı alanyazında ifade edilmektedir (Bornstein, 2005). Örneğin, bilişsel terapi yöntemleri ile varoluşçu terapi yöntemlerinin birleştirilerek kullanılmasının, her iki yaklaşımın da bağımlılığı bireyin yetersiz benlik inancıyla ilişkilendirmesi sebebiyle etkili olabileceği düşünülmektedir (Bornstein, 2004). Ek olarak, bağımlı kişilik bozukluğu'nun en az 12 ay süreyle düzenli olarak takip edilmesi gereken bir bozukluk olduğu, kısa süren tedavilerin değişim sağlamayacağı da vurgulanmaktadır (Ergin ve Alkar, 2022).

1.2.Manipülasyon

Manipülasyon ‘ekleme, çıkarma ve seçme yoluyla var olan bilgi ve birikimleri değiştirme’ ve ‘yönlendirme’ anlamına gelmekte olup, dilimize Fransızcadan geçmiştir (Türk Dil Kurumu, 2024). Alanyazında manipülasyon kavramı, çoğunlukla negatif anlamda (diğerlerini kandırmak, tuzak kurmak gibi) kullanılmaktadır (Kalfaoğlu, 2021). Bununla birlikte, manipülasyonu bir sanat olarak görüp, geliştirildiği zaman ise kişiye başarı getirebileceğini ifade edenler de vardır (Kirschner, 2020). Manipülasyon alanyazında, “başkalarının davranışlarını kendi çıkarları doğrultusunda, çekicilik, ikna, baştan çıkarma, aldatma, suçluluk duygusu aşılama, kışkırtma veya zorlama kullanarak kasıtlı olarak etkilemek veya kontrol etmek” olarak tanımlanmaktadır (Hamilton ve ark., 1986). Manipülasyon temelinde aldatmayı içerir (Burhanoğlu, 2021). St. Clair (1966), manipülasyonun tatmin amaçlı uygulandığını, ancak kişinin tatmin amacında olduğunun farkında olmadığını, yalnızca planlayarak ve bilinçli olarak manipülasyona başvurduğunu ifade etmektedir. Bu sebeple, tatmin duygusuna hizmet eden manipülasyon, ego uyumlu (egosintonik) bir olgudur (Clair, 1966). Manipülasyon, uygulayan kişiye tatmin getirse de, mağdur durumundaki kişide yüksek düzey strese ve rahatsızlığa sebep olmaktadır (Braiker, 2004). Her ne kadar manipülasyon birçok kişinin zaman zaman başvurduğu bir yöntem olsa da, manipülatif kişiler manipülasyona tekrar eden bir örüntüde ve bazı stratejik yollar aracılığıyla başvurmaktadır (Bursten, 1972; Buss ve ark., 1987).

1.2.1.İlişkilerde manipülasyon türleri

Alanyazında, çeşitli manipülasyon türleri bulunmaktadır. Bunlardan ilki kurban seçimidir. Bu manipülasyon türünde kişi reddetme güçlüğü olan, onay almaya yoğun bir önem atfeden, kendine güvensiz kişileri manipülasyon hedefi olarak seçmektedir (Cornish ve ark., 2018). Daha sonra, kurban olarak seçtikleri kişiye yakınlık gösterme, kendisini iyi hissettirmek için çeşitli sözlere başvurma gibi stratejiler kullanmakta ve bu yolla kişiyi kendisine karşı borçlu hissettirmektedir (Demirci ve Ekşi, 2017). Alanyazında, narsistik kişilik örüntüsü gösteren kişilerin, çoğunlukla kurban seçimi manipülasyonuna başvurduğu ifade edilmektedir (Buss ve ark., 1987). Diğer manipülasyon türleri ise, kişinin kendini gizlemesi, strateji ve duygusal manipülasyondur (Çınar ve ark., 2022). Manipüle edilen kişiye suçlu hissettirme, kendini kurbanlaştırma, karşı tarafta bağımlılık hissi oluşturma, yalana başvurma gibi davranışlar stratejik manipülasyona dahil edilmektedir (Yılmaz,

2018). Kişinin kendini gizlediği manipülasyon türünde ise kişiye özgü tüm bileşenlerin diğerlerinden kasti olarak saklanması söz konusudur (Şahin, 2018). Alanyazında, kişilerin kendisiyle alakalı diğerleri tarafından onaylanmayacak bilgilerin açığa çıkmasından kaygılandığı durumlarda kendini gizleme davranışına başvurdukları ifade edilmektedir (Yüksel, 2019). Duygusal manipülasyon ise, bireylerin başkalarının duygularını kendi çıkarlarına yönelik bir çerçevede manipüle etme yeteneği şeklinde tanımlanmaktadır (Grieve ve Mahar, 2010). Ayrıca duygusal manipülasyon, bir sosyal etki stratejisi olarak da ifade edilir ve kişinin kendi duyguları aracılığıyla diğerlerinin davranışlarını ve bakış açısını değiştirmesini içerir (Southland Times, 2017). Ek olarak, duygusal manipülasyona başvuran kişilerin ahlaki değerlerden kopuk oldukları ifade edilmektedir (Aftab ve Malik, 2021). Bununla birlikte, bireylerin değersizlik ve güvensizlik hislerinden korunmak amacıyla duygusal manipülasyona başvurdukları öne sürülmektedir (Wang ve ark., 2020). Alanyazında, duygusal manipülasyon için bazı sınıflandırmalara rastlanmaktadır. Örneğin, ilişki içindeyken partnerin duygularını görmezden gelmek, küçümsemek ya da eleştirmek duygusal manipülasyonun suistimal etme kategorisine dahil edilirken, partnerin sürekli olarak zihnini karıştırmak, belirsiz tutum ve davranışlarda bulunarak partnerin duygu durumunda dalgalanmalar yaratmak ise oyun kategorisinde değerlendirilmektedir (Chapaux-Morelli ve Couderc, 2020). Alanyazında duygusal manipülasyon, kişilerarası ilişkilerde uygulanan en zarar verici ve en fark edilmesi güç manipülasyon türü olarak gösterilmektedir (Clempner, 2017). Saldırgan manipülasyon da alanyazında yer alan bir diğer manipülasyon türüdür. Bursten (1972), saldırgan manipülasyonu kişinin, diğerlerinin kendine güven duygusunu zedelemek için çeşitli küçük düşürücü ve kışkırtıcı tutum ve davranışlar göstermesi ve bu yolla karşı tarafı bağımlılığa teşvik etmesi şeklinde tanımlamıştır. Manipülasyon yöntemlerinin hangilerinin, hangi zamanlarda ve ne kadar kullanılacağı, manipüle edilen kişinin özelliklerine, bulundukları ortama ve manipülasyon uygulayan kişinin hedefleri ve ihtiyaçlarına bağlıdır (Björnsson, 2016).

1.2.2.İlişkilerde manipülasyona yönelik gerçekleştirilen çalışmalar

Manipülasyon kavramı, ülkemizde yakın zamanda ele alınan çalışma konularından olmasına karşın, yabancı alanyazında geçmişten günümüze pek çok araştırmaya konu olmuştur. Alanyazındaki pek çok araştırmaya göre, Antisosyal Kişilik, Narsistik kişilik, Sınır kişilik özelliği gösteren kişiler daha sık manipülasyona başvurmaktadır, ayrıca

manipülasyonun alanyazında yaygın bir biçimde psikopati ve makyavelizm ile ilişkilendirildiği görülmektedir (Jonason ve Webster, 2012) ve en çok aile ilişkileri, iş ilişkileri ve romantik ilişkiler bağlamında ortaya çıkmaktadır (Apostolou ve ark., 2015; Bursten, 1972; Hofer, 1989; Jonason ve Webster, 2012; Ward, 2004). Bu sebeple, manipülasyon ve manipülasyonun çeşitli türleri önemli bir tanısal değer taşımakta ve kişilerarası ilişkilerin kalitesi için belirleyici olması sebebiyle klinisyenler ve araştırmacılar tarafından dikkatlice incelenmesi gerekmektedir (Ioannidis, 2022).

Alanyazına bakıldığında, manipülasyona dair çeşitli çalışmalara rastlanmaktadır. Örneğin, yetişkinler arası ilişkilerde diğerleri tarafından kabul görme veya görmemenin manipülatif davranışlar üzerindeki etkilerinin araştırıldığı bir çalışmada, kişilerin diğerleri tarafından kabul görmediğinde manipülasyona başvurduğu, kabul gördüğünde manipülatif davranış ve tutumların azaldığı görülmüştür (Çınar ve ark., 2022). Kişilik özellikleri ve manipülasyon taktiklerinin ilişkisinin incelendiği bir diğer çalışmada, düşük nezaket (agreeableness) ve yüksek düzey nevrotikliğin, yüksek düzey manipülatif davranışlarla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Butkovic ve Bratko, 2007). Girişkenlik, duygusal istikrar ve özgüven gibi kişilik özelliklerinin, manipülatif davranışları yordama düzeyinin incelendiği bir çalışmada, bu kişilik özelliklerinin manipülatif davranışları anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Lorincová ve Lelková, 2016). Makyavelizm kişilik özelliği, duygusal manipülasyon ve aynı cinsten arkadaşlık ilişkilerinin kadın katılımcılar ile araştırıldığı bir çalışmada, makyavelizm düzeyi yüksek olan kadın katılımcıların daha çok duygusal manipülasyon uyguladığı ve aynı zamanda kendilerinin de ark. tarafından daha fazla manipüle edilme algısına sahip oldukları bulunmuştur (Abell ve ark., 2016). Bireylerin iş ortamında diğerlerini duygusal olarak manipüle etme isteklerinin, cinsiyet, duygusal zeka ve Karanlık Üçlü (narsisizm, makyavelizm ve psikopati) kişilik özellikleri ile birlikte araştırıldığı bir diğer çalışmada, kadınların erkeklere göre önemli ölçüde daha düşük düzeyde kötü niyetli manipülasyona başvurduğu, ancak duygusal zeka puanı yüksek kadınların daha çok duygusal manipülasyon ile ilişkilendirildiği, duygusal zekanın duygusal manipülasyon üzerinde önemli bir etkisinin olduğu ve kadınlara kıyasla erkeklerde Karanlık Üçlü kişilik özellikleri ile duygusal manipülasyon arasında daha güçlü bir ilişki olduğu bulunmuştur (Hyde ve ark., 2020).

1.2.3.Kişilik bozuklukları ve manipülasyon

Kişilik bozuklukları ve manipülasyon perspektifinden bakıldığında alanyazında çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Romantik ilişkilerde manipülasyon ve narsisizm ilişkisinin incelendiği bir diğer çalışmada, narsistik özellikler ve manipülatif davranışlar arasında güçlü bir ilişki olduğu, narsisizm puanı yüksek olan kişilerin içinde bulundukları romantik ilişkilerde yalana başvurduğu, yalanlara inandırma (gaslighting), ilişkide olduğu kişiye hiçbir şey demeden ortadan kaybolma (ghosting) manipülasyonlarını uyguladığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca narsisizm düzeyi yüksek olan kişilerin partnerlerinden alınan ölçümlere göre, bu kişilerin ilişkilerinde çoğunlukla üzüldükleri, hüzün ve acı düzeylerinin yüksek olduğu, yaşamlarından keyif alamadıkları gözlemlenmiştir (Korkmaz, 2022). Histriyonik kişilik bozukluğu özellikleri ve duygusal manipülasyon ilişkisinde kaygılı bağlanma ve hayal kırıklığının aracı rolünün araştırıldığı bir çalışmada, histriyonik özelliklere sahip olmanın duygusal manipülasyon uygulama olasılığını büyük ölçüde arttırdığı buna da terk edilme korkusu ve diğerlerinden sevgi alamamanın yarattığı hayal kırıklığının aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, erkeklerin kadınlara kıyasla duygusal manipülasyon puanının daha yüksek olduğu bulunmuştur. (Böhm, 2022). Benzer şekilde, pornografi kullanımı, narsistik kişilik bozukluğu ve histriyonik kişilik bozukluğu özelliklerinin, sözel olmayan cinsel uyarılma belirtileri, duygusal manipülasyon, kandırma (deception), kötüye kullanma davranışlarını yordayıcı etkisinin incelendiği bir diğer çalışmada, her iki kişilik bozukluğunun da duygusal manipülasyonu anlamlı olarak yordadığı sonucuna ulaşılmıştır (Hughes ve ark., 2020). Sınır kişilik bozukluğuna sahip kişilerin manipülasyon uygulama eğilimlerinin değerlendirildiği bir diğer çalışmada, bu kişilerin kontrol grubuna kıyasla yalvarma, tehdit etme, ilişkiyi bitirmekle tehdit etme gibi manipülatif davranışlara daha fazla eğilim gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Mandal ve Kocur, 2013). Benzer olarak, Gunderson'un (1994) sınır kişilik bozukluğu üzerine yürüttüğü bir diğer çalışmada, sınır kişilik bozukluğuna sahip kişilerin sıklıkla depresif bir duygudurumda olduğu ve diğerlerini manipüle edebilmek için intihar girişiminde bulunabildikleri ifade edilmiştir. Buna ek olarak alanyazına bakıldığında, paranoid kişilik bozukluğu olan kişilerin ilişkilerine dair paranoid düşünce yapıları ve ilişki içinde kullandıkları bazı etkin olmayan stratejiler olduğu, bu kişilerin diğer insanlara ve onların niyetlerine dair negatif değerlendirmeler yaptıkları, bu sebeple partnerlerini kıskandıkları, bu kıskançlığın ise aşk olarak etiketlenmesine rağmen özünde bir paranoya olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Paoli, 2024).

1.2.4.Bağımlı kişilik özellikleri ve manipülasyon

Bağımlı kişilik örüntüsüne sahip bireyler, romantik ilişki içerisinde genellikle pasif, uysal ve boyun eğici özellikleri ile tanımlanmaktadırlar. (Joiner, 2000). Ayrıca bu kişiler, olumsuz etkileri tahammül edilemez olarak deneyimlemekte ve kendi duygusal deneyimlerini düzenlemek için etkili stratejiler geliştirmede başarısız olmaktadırlar. Bu yüzden ilişkilerinde, onay/güvence arama, yapışma, kendine zarar verme, intihar girişimleri gibi uyum bozucu davranışlar görülmektedir (Brauer ve Reinecke, 2015). Romantik ilişki içerisinde bağımlı kişilik örüntüsüne sahip bireylerin sınır koymakta zorlandığı, terk edilmeye karşı aşırı hassasiyet gösterdiği ve terk edilmekten kaçınmak adına çeşitli işlevsel olmayan ve boyun eğici davranışlara başvurabildikleri belirtilmektedir (Altun, 2021). Öte yandan, Bornstein (1995), bakım, korunma, ilgi gibi ihtiyaçlarının karşılanması adına bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin kendilerini pasif olarak sunduklarını, bu yolla bakım görme ve yarar sağlamaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Ayrıca, bu kişilerin her ne kadar ilişkilerinde katı tutumlara sahip oldukları söylense de gerek duyduklarında kendilerini yüceltebildiğini ya da küçümseyebildiğini vurgulamıştır. Kişilerin bu davranışları, potansiyel bir bakım verenden ilgi alabilmek için diğerleriyle rekabet etmesi gerektiğinde, bu tarz aktif davranışların otorite figürü tarafından takdir edileceğini düşündüklerinde ve rehberlik edilme ihtiyaçlarının karşılanabilme imkânı söz konusu olduğunda daha çok gerçekleştirecekleri de vurgulanmaktadır (Bornstein, 1995).

Bornstein (2012) bağımlı kişilik özelliğine sahip bireylerin bekledikleri ilgi, korunma, bakım ihtiyaçları için çeşitli stratejiler geliştirdiklerini ifade etmektedir. Bilişsel/Etkileşimci Bağımlılık Modeli adını verdiği modelde, çekingenlik, diğerlerine karşı kendisini zayıf gösterme, diğerlerine uyum sağlama, diğerlerini intihar etme ya da saldırganlık ile tehdit ederek endişeye düşürme yoluyla kontrol etme ve ilgi alma gibi stratejileri bağımlı kişilik ile ilişkilendirmektedir (Bornstein, 2012). Kendi reklamını yapma (self-promotion) olarak tanımlanan ve bağımlı kişilik özellikleri ile ilişkilendirilen bu strateji kişinin kendini ve becerilerini (Bornstein ve ark., 1996) ya da başarılarını aşırı vurgulaması (Bornstein, 2006) şeklinde ifade edilmektedir. Kişinin diğerlerine yaptığı iyilik ve katkıları vurgulaması ve karşı tarafta minnettarlık yaratması yoluyla ihtiyacı olan ilgiyi alma stratejisi ise kendini beğendirme, iyi görünme çabası (ingratiation) olarak adlandırılmıştır. Bir diğer strateji olan yalvarma/yardım talebi (supplication), bağımlı kişinin kendisini diğerlerine zayıf göstermesi üzerine kuruludur. Bu stratejiler bağımlı kişilerin tercih ettikleri görece pasif yöntemler olsa da değer verdikleri kişilerle var olan ilişkileri tehlikeye girdiğinde oldukça saldırgan ve

agresif olabildikleri gözlemlenmiştir (Murphy ve ark., 1994). Bornstein (2007), bağımlı kişiliğe sahip yetişkinlerin, intihar etme tehdidi (Clark ve ark., 1993) veya saldırganlık (Murphy ve ark., 1994) yoluyla diğerlerini endişe içinde bırakarak kontrol ettiğini ifade etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin manipülatif davranışlar gösterme eğiliminde olabilecekleri düşünülmektedir (Disney, 2013).

Alanyazında bağımlı kişilik örüntülerinin manipülatif davranışlar ile ilişkisini inceleyen bir çalışma, bilindiği kadarıyla henüz gerçekleşmemiştir. Bornstein'ın (2012) geliştirdiği modelden yola çıkıldığında, bağımlı kişilik örüntülerinin manipülatif davranışlar ile yakından ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bağımlı kişilik örüntüleri ile ilişkilendirilebilen zayıf görünme/kurban rolüne bürünme, onay arama ve yardım arama, ilgi alabilmek için intihar girişiminde bulunma gibi davranış örüntülerini manipülatif davranışlar şeklinde değerlendirmek mümkün görünmektedir. Bağımlı kişilik örüntüsüne sahip bireylerin yoğun kaygı duydukları terk edilme ve yalnız kalma gibi durumlardan kaçınmak ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamak için manipülatif davranışları bir strateji olarak kullanabilecekleri; aynı zamanda ilişkileri sürdürmenin ve ilişkiler üzerinde kontrol sağlamanın bir yolu olarak manipülatif davranışlarda bulunabilecekleri düşünülmektedir.

1.3.Romantik Kıskançlık

Kıskançlık kelime anlamı olarak, bir kişinin diğerlerinden aşağıda hissettiği zaman veya kişi için önemli diğerlerinin kendinden başka birileri ile ilgilendiğini gördüğünde negatif bir tutum sergilemesidir (Türk Dil Kurumu, 2024). Kıskançlık alanyazında, romantik ve romantik olmayan kıskançlık şeklinde ikiye ayrılmaktadır. Kardeşi kıskanma, çocuğunu ya da ebeveynini kıskanma, arkadaşını kıskanma gibi kıskançlıklar romantik olmayan kıskançlık türüne dahil edilmektedir (Kayrak ve ark., 2023). Romantik kıskançlık ise, alanyazında pek çok çalışmaya konu olmuştur. Bu terimi Pines (2003), kişilerin romantik ilişki içerisindeyken olası bir ilişkiyi sonlandırma ya da ilişkinin bozulması tehdidi hissettiklerinde verdikleri kompleks bir tepki olarak tanımlamıştır. Her ne kadar romantik kıskançlık olumsuz bir tepki gibi tanımlansa da romantik kıskançlığı kişilerin ilişkiyi sürdürme isteklerinin bir işareti olarak da ifade eden çalışmalar bulunmaktadır (Nazlı ve Karaman, 2021). Ayrıca romantik ilişkide düşük düzey kıskançlık, ilişki için koruyucu faktör olarak da tanımlanmıştır (White, 1981). Bu noktadan bakıldığında romantik kıskançlığın düzeyi önemli görünmektedir.

1.3.1. Romantik kıskançlık türleri

Bu bağlamda, romantik kıskançlık, normal romantik kıskançlık ve patolojik romantik kıskançlık olarak ikiye ayrılabilmektedir (İpek, 2022). Kişilerin romantik ilişkide kıskançlıkla baş etme yöntemlerine bakarak, kıskançlığı patolojik veya normal şeklinde gruplandırabiliriz (Carson ve Cupach, 2000). Romantik ilişki içinde, ilişkiyi tehlikeye sokacak gerçek bir tehdidin varlığında kişinin ilişkisini korumak ve sürdürebilmek için bazı yöntemlere başvurması normal düzey romantik kıskançlıktır (Taylor ve ark., 2007). Buna ek olarak patolojik kıskançlıkta, romantik ilişki için gerçek bir tehdit bulunmamakla birlikte, kişinin kıskançlık hissine kaynak göstereceği hiçbir işaret de yoktur (De Almeida ve Schlösser, 2014). Patolojik kıskançlıkta, kişi partnerini asılsız bir şekilde kendisini aldatma ile suçlar ve sürekli olarak kontrol etmeye ve sorgulamaya yönelik davranışlar gösterir (Costa ve ark., 2015; Pfeiffer ve Wong, 1989). Bu kontrol davranışları, partnerinin diğer kişilerle etkileşime geçmesini sınırlama, telefon görüşmelerini engelleme veya sınırlama gibi davranışları içerir (Neilson, 2019). Patolojik kıskançlık, kıskançlığın kontrol edilemediği noktaya geldiğinde ortaya çıkar ve partneri öldürmeye kadar gidebilen negatif sonuçları olabilir (Mužinié ve ark., 2003). Ayrıca, kıskançlık deneyimleyen bireyler partnerinin de kendisini kıskanması beklentisi içinde olabilmektedir (Guerrero ve ark., 1995). Bu bağlamda bakıldığında romantik kıskançlık, ilişkileri en çok zora sokan duygu olarak düşünülmektedir (Curun ve Çapkın, 2014).

Alanyazında, romantik kıskançlık patolojik ve normal kıskançlık şeklinde sınıflandırılmasının yanısıra, pek çok farklı şekilde kategorilendirilmiştir. Örneğin Buunk (1997), romantik kıskançlığı reaktif (tepkisel) kıskançlık, kaygılı kıskançlık ve önleyici kıskançlık olarak üçe ayırmıştır. Buna göre, reaktif kıskançlık, partnerin üçüncü bir kişiyle yakınlaşma davranışından sonra ortaya çıkmaktadır. Kaygılı romantik kıskançlık ise, partnerin başka bir kişiyle cinsel ya da duygusal olarak yakınlaşma ihtimaline odaklanılması sonucu ortaya çıkmaktadır. Önleyici romantik kıskançlık ise, partnerin küçük bir ilgi belirtisinden sonra, üçüncü kişilerle yakın temasa girmesini engellemeye yönelik bir kıskançlık türüdür (Buunk, 1997). Buna ek olarak Freud (1950), romantik kıskançlığı normal ve anormal kıskançlık olarak ikiye ayırmış, normal kıskançlığı ilişkiye dair gerçek bir tehdit olması durumunda ortaya çıkan bir tepki olarak tanımlarken, anormal kıskançlığı ise ilişki tehdidine yönelik herhangi bir kanıt ya da ipucu olmaksızın kişinin partnerinin sadakatine dair kuşkusunu yansıtan duygu, düşünce ve davranışlara sahip olması şeklinde tanımlamıştır ve bu asılsız duygu, düşünce ve davranışların yalnızca kendisine değil ilişkisine ve

partnerine de zarar verebildiğini vurgulamıştır. Öte yandan romantik kıskançlık, bilişsel, duygusal ve davranışsal kıskançlık şeklinde çok boyutlu olarak da kategorilendirilmiştir (Pfeiffer ve Wong, 1989). Bilişsel Kıskançlık kişinin partnerinin sadakatsizliğine dair kuşkularını ve düşüncelerini içerir (Pfeiffer ve Wong, 1989). Bilişsel Kıskançlık boyutunda kişinin kendi değersizliğine dair düşünceleri, partnerine dair suçlayıcı yargıları, çeşitli ön yargıları ve diğerleriyle kendini, ilişkisini, partnerini karşılaştırdığı düşünceleri yer alır (Taylor ve ark., 2007). Duygusal Kıskançlık ise, kişinin kıskançlık deneyimlemesine sebep olabilecek davranışlar partneri tarafından gerçekleştirildiğinde deneyimlediği duyguları ifade eder (Pfeiffer ve Wong, 1989). Duygusal boyut çoğunlukla, kaygı, korku, keder gibi duyguları içerir (Taylor ve ark., 2007). Kişi, ilişki içinde partnerinin duygusal olarak kendisine mesafe koyduğunu hissettiğinde, duygusal kıskançlığı daha da tetiklenir (Shackelford ve Buss, 1997). Kıskançlığın davranışsal boyutunda ise, kişi kuşkularının geçerliliğini değerlendirebilmek için çeşitli davranışlar sergiler (Pfeiffer ve Wong, 1989). Davranışsal kıskançlığı, saldırgan davranışlar, partneri kontrol etmeye yönelik davranışlar, partneri manipüle etmeye yönelik davranışlar, baskı kurma davranışları oluşturmaktadır (Taylor ve ark., 2007). Bir anlamda kişinin yaşadığı kıskançlığı nasıl ifade ettiğiyle ilişkilidir ve ilişkinin sürecini büyük oranda etkilemektedir. Örneğin, kişinin kendini ve ilişkisini tehdit altında algılaması ve bunu uygunsuz biçimlerde ifade etmesi, partnerini kontrol etmesi, baskılaması, ilişkisinin kalitesini ve tarafların mutluluk düzeylerini negatif yönde etkilemektedir (Topkara, 2015).

1.3.2. Romantik kıskançlık ile ilişkili faktörler

Romantik kıskançlığı yordayan faktörlerin incelendiği çalışmalarda nevrotizm ile kıskançlık arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur (Buunk, 1997; Richter ve ark., 2022). Benzer şekilde, yoğun romantik kıskançlık deneyimleri, nevrotizme ek olarak yüksek düzey kaygı, bağımlılık, memnuniyetsizlik ve yaşama dair negatif düşüncelerle ilişkilendirilmektedir (Mathes ve ark., 1982). Düşük nezaket (agreeableness) ve düşük deneyimlere açıklık düzeylerinin yüksek düzey kıskançlığı yordadığı ve kadınların erkeklere kıyasla daha yüksek düzey kıskançlık ifade ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Richter ve ark., 2022). Ayrıca, romantik kıskançlık çoğunlukla güvensiz ya da kaygılı bağlanma ile ilişkili görünmektedir (Miller ve ark., 2014). Bununla birlikte, düşük özsaygı, güvensizlik ve yüksek düzey romantik aşk da romantik kıskançlığa sebep olabilmektedir (DiBello ve ark.,

2015; Swami ve ark., 2012). Buna ek olarak, kişilerin ilişki deneyimlerine bakıldığında, geçmişte sadakatsizlik deneyimlemiş olmalarının gelecekteki ilişkilerinde kıskançlık duygularını daha yoğun deneyimlemelerine sebep olabildiği sonucuna ulaşılmıştır (Zandbergen ve Brown, 2015).

Cinsiyetler arası farklar incelendiğinde, romantik kıskançlık deneyimleyen kadınların erkeklere kıyasla fizyolojik ve duygusal anlamda daha tepkisel oldukları, ayrıca erkeklerin partnerlerinin farklı bir kişiye cinsel çekim duyduğunu, kadınların ise partnerlerinin farklı bir kişiye duygusal çekim duyduğunu fark ettiklerinde yoğun olarak kıskançlık deneyimledikleri gözlemlenmiştir (Demirtaş ve Dönmez, 2006; Yong ve Li, 2018). Kıskançlık duygusunu harekete geçirecek görüntüler izletilen ve tepkileri gözlemlenen kadın ve erkek katılımcılarla yürütülen bir çalışmada, erkeklerin görüntülerden sonra daha saldırgan bir tutuma sahip oldukları, kadınların ise daha depresif belirtiler gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır (Shettel-Neuber ve ark., 1978).

Karanlık Üçlü kişilik özellikleri (makyavelizm, narsisizm, psikopati) ve üç tür kıskançlık (reaktif, kaygılı ve önleyici kıskançlık) ilişkisinin araştırıldığı bir diğer çalışmada, kaygılı ve önleyici kıskançlık ile Karanlık Üçlü kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur (Barelds ve ark., 2017). Benzer şekilde, Karanlık Üçlü kişilik özelliklerinin, aldatma niyetleri ve kıskançlık ile ilişkisi ve bu değişkenlerin ilişkide kullanılan çatışma taktiklerini yordama düzeyinin araştırıldığı bir diğer çalışmada, Karanlık Üçlü kişilik özellikleri ile aldatma niyeti ve kıskançlık arasında güçlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Furtado ve ark., 2024). Romantik ilişki içinde olan bireylerde işlevsiz kıskançlık davranışına ilişkin çeşitli içsel ve kişilerarası faktörler ile kişilik özellikleri arasındaki mevcut ilişkileri araştıran bir çalışmada, kıskançlığın nevrotiklik, bağımlılık, psikotisizm, suçluluk gibi kişisel faktörlerle önemli derecede ilişkili olduğu gözlemlenmiştir (Leutanu, 2023). İlişkisel Obsesif Kompülsif Bozukluk semptomları ile ilişki doyumunun ilişkisinde kıskançlık ve ruminatif düşüncenin aracılık rolünün incelendiği bir çalışmada, semptomların kıskançlık ve ruminatif düşünceyi arttırdığı, ilişki doyumunun ise diğer değişkenlerin düzeyi arttıkça azaldığı, ayrıca ruminatif düşünce yapısının da kıskançlığı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, kadın ve erkek katılımcıların yalnızca bilişsel kıskançlık boyutunda farklılaştığı, erkeklerin daha yüksek düzey bilişsel kıskançlık rapor ettiği görülmüştür. (Kılıç ve Altınok, 2021).

Kişilik bozuklukları perspektifinden bakıldığında, sınır kişilik bozukluğuna sahip kişilerin romantik ilişkilerde yüksek düzey kıskançlık sergiledikleri gözlemlenmiştir (de Montigny-Malenfant ve ark., 2013). Sınır kişilik bozukluğu özellikleri ve siber zorbalık davranışları ilişkisinde kıskançlığın aracı rolünün araştırıldığı bir diğer çalışmada, kıskançlığın tam aracılık ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Stockdale ve ark., 2015). Sınır kişilik bozukluğu veya kaçıngan kişilik bozukluğu için ayaktan tedavi gören 61 katılımcı ile duygusal işlev bozukluğu üzerine yapılan bir çalışmada, sınır kişilik bozukluğuna sahip kişilerin hem kıskançlık hem de öfke duyguları tarafından yönlendirilme eğilimlerinin anlamlı derecede daha yüksek olduğu bulunmuştur (Frederiksen ve ark., 2021). Delüzyonel kıskançlığın psikiyatrik bozukluklar üzerindeki yaygınlığının araştırıldığı bir diğer çalışmada, duygu durum bozukluğuna sahip kişilere kıyasla en yüksek kıskançlık düzeyinin şizofreni ve diğer psikozlarda olduğu ve erkeklerde daha yaygın görüldüğü ve bu kişilerin de beşte bir oranında saldırganlık sergilediği sonucuna erişilmiştir (Soyka ve Schmidt, 2011).

1.3.3.Bağımlı kişilik özellikleri ve romantik kıskançlık

Bağımlılık ile kıskançlığın ilişkisine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde ilişkisinde partnerine yüksek düzeyde bağımlılık gösteren kişilerin ilişki için bir tehdit algıladıklarında kıskançlık tepkileri gösterdikleri görülmüştür (Perles ve ark., 2016). Rusbult ve Buunk (1993), bireyin ilişkisine alternatif olabilecek kaynakları zayıf olarak değerlendirdiğinde ilişkiye bağımlılığının arttığını, aynı zamanda kıskançlık duygularının da arttığını vurgulamıştır. Alanyazındaki bazı çalışmalar bağlanma stillerinin kıskançlık üzerinde etkili olduğunu öne sürmüştür. Örneğin, Rydell ve Bringle (2007) kıskançlığın tepkisel ve şüpheci türlerini genellikle bağımlılık ile ilişkilendirilen güvensiz bağlanma stilleriyle ilişkilendirmiştir. Düşük özsaygı ve kıskançlık ilişkisinin incelendiği çalışmalarda, düşük özsaygının yüksek düzey kıskançlığa yol açtığı ve bu kişilerin yüksek düzey güvensizlik ve bağımlılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır (Farooq vd, 2020; Meaney ve ark., 1985). Kıskançlık türleri, bağımlılık, belirsizlik ve ilişki doyumu ilişkisinin araştırıldığı bir diğer çalışma, reaktif kıskançlığın yüksek düzey bağımlılık ile ilişkili olduğu ve kadınlarda duygusal kıskançlığın yüksek düzey bağımlılık ile ilişkili olduğunu ortaya koymaktadır (Buunk ve Dijkstra, 2021). Öte yandan, alanyazında bağımlı kişilik özellikleri ile romantik kıskançlık ilişkisinin incelendiği çalışmalara nadiren rastlanmaktadır. Yakın

zamanda yapılan bir çalışmada Eren (2023), bağımlı kişilik özelliklerinin romantik kıskançlığı anlamlı olarak yordadığını ortaya koymuştur. Bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin terk edilme ve yalnız kalmaya ilişkin duydukları kaygı göz önünde bulundurulduğunda, bu kişilerin terk edilmeye ilişkin tehdit algılarının ve bunun sonucunda, kıskançlık düzeylerinin yüksek olacağı öngörülmektedir. Bağımlı kişilik özelliğine sahip bireylerin ilişkilerinin tehlikede olup olmadığına ilişkin zihinsel meşguliyetlerinin yüksek olacağı ve bu bağlamda romantik kıskançlık düzeylerinin terk edilme ve yalnız kalma korkularını besleyerek kısır bir döngü oluşturabileceği akla gelmektedir. Bu nedenle romantik kıskançlığın bağımlı kişilik özelliğine sahip bireylerin romantik ilişkileri bağlamında ele alınması gereken önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Alanyazında, manipülatif davranışlar, çoğunlukla Karanlık Üçlü kişilik özellikleriyle, Narsisizm, Histriyonik Kişilik Bozukluğu ve Sınır Kişilik gibi B kümesi kişilik özellikleri ile ilişkilendirilmiştir (Böhm, 2022; Gunderson, 1994; Hyde ve ark., 2020; Korkmaz, 2022). Bağımlı kişilik perspektifinden bakıldığında, bu kişiler çoğunlukla pasif, uyumlu şeklinde nitelendirilmektedir (Joiner, 2000). Ancak, bağımlı kişilerin sahip olduğu yoğun terk edilme korkuları, kişileri işlevsel olmayan davranışlara yönlendirebilmektedir (Altun, 2021). Bornstein'ın (2012) derleme makalesinde, bağımlı kişiliğe sahip bireylerin kullandığı bazı 'kendini sunma stratejileri' yer almaktadır. Bu stratejiler, diğerlerine kendisini zayıf ve muhtaç gösterme, ihtiyaç duyulan ilgiyi temin edebilmek için kendini kurbanlaştırma gibi stratejileri içermektedir. Bununla birlikte Bornstein (1995), kişilerin kendilerini bilinçli olarak 'pasif' gösterdiklerini, bunun da ihtiyaç duydukları ilgi ve bakıma erişebilmek ve terk edilmekten kaçınmak için bir strateji olduğunu ileri sürmüştür. Bu çalışmalardan yola çıkarak Disney (2013), bağımlı kişilerin, alanyazının desteklediği üzere her zaman muhtaç, çaresiz değil, kullandıkları stratejiler ile bir anlamda 'manipülatif' olabileceğini ifade etmektedir. Bu nedenle, kişilerin kendilerini pasif gösterme, kurbanlaştırma, muhtaç gösterme, intihar etme tehdidi gibi davranışlarının manipülasyon kategorisi altında incelenebileceği düşünülmektedir. Ayrıca Kuru (2022) çalışmasında, kişilik tipleri ile romantik ilişkide duygusal manipülasyonun araştırılmasını önermiştir. Bu çalışma, bağımlı kişilik örüntüsü ile manipülatif davranışları bir arada inceleyen ilk çalışma olması sebebiyle önem arz etmektedir. Buna ek olarak, bağımlı kişilik özelliklerine sahip kişilerin terk edilmeye karşı aşırı hassasiyet göstermesi, bu sebeple olası bir ilişki tehdidi karşısında daha

duyarlı olabileceği göz önünde bulundurulduğunda, bağımlı kişiliğe sahip kişilerin ilişkilerinde daha yüksek düzeyde kıskançlık deneyimleyecekleri akla gelmektedir. Eren (2023), kişilik eğilimlerinin romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcı etkisini incelediği çalışmasında, bağımlı kişiliğin romantik kıskançlığı anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Öte yandan alanyazında, bağımlı kişilik örüntüsü ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu sebeple, bağımlı kişiliğin romantik ilişkide manipülasyon ve kıskançlığı yordama düzeyinin ve bu ilişkilerde cinsiyetler arası farkların gözlemlenmesinin, bağımlı kişilerin ilişki dinamiklerini anlamak, ilişkideki işlev bozucu biliş ve davranış örüntülerini saptamak ve buna göre müdahale programları düzenlemek için bir basamak olabileceği düşünülmektedir.

1.5. Hipotezler

Araştırmada test edilen araştırma soruları ve hipotezler şunlardır:

Araştırma Sorusu 1: Bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık arasında anlamlı ilişkiler bulunmakta mıdır?

H_1: Bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon (saldırgan manipülasyon, duygusal manipülasyon, strateji, kurban seçimi ve kendini gizleme) ve romantik kıskançlık (bilişsel, duygusal ve davranışsal) arasında pozitif yönde anlamlı ilişkilerin bulunması beklenmektedir.

Araştırma Sorusu 2: Bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık düzeyleri cinsiyete ve ilişki özelliklerine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

H_2: Bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık düzeylerinin cinsiyetler arası anlamlı bir farklılık göstermesi beklenmektedir.

H_3: Bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlığın ilişkinin türüne göre anlamlı bir farklılık göstermemesi beklenmektedir.

H_4: Romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık puanlarının, 3 yıl ve daha üzeri ilişkisi olan kişilerde daha düşük olması beklenmektedir.

Araştırma Sorusu 3: Cinsiyet ve bağımlı kişilik özellikleri romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık düzeyini anlamlı olarak yordamakta mıdır?

H_5: Cinsiyet ve bağımlı kişilik özelliklerinin, romantik ilişkilerde manipülasyon (saldırgan manipülasyon, duygusal manipülasyon, strateji, kurban seçimi ve kendini gizleme) ve romantik kıskançlık (bilişsel kıskançlık, duygusal kıskançlık ve davranışsal kıskançlık) düzeyini pozitif yönde anlamlı olarak yordaması beklenmektedir.

2.YÖNTEM

2.1. Katılımcılar

Araştırma için gereken örneklem büyüklüğünü belirlemek için G*Power (versiyon 3.1) programı aracılığıyla güç analizi yürütülmüştür. Orta düzey etki büyüklüğü ($f^2 = 0.15$), %95 güven düzeyi ($\alpha = .05$) ve %95 istatistiksel güç kriterlerine göre yürütülen hesaplamada, regresyon analizi yürütülebilmesi için en az 107 katılımcıya ihtiyaç olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Cinsiyete göre farklılıkları incelemek için yürütülen G*Power güç analizinde, orta düzey etki büyüklüğü ($d = 0.50$), %95 güven düzeyi ($\alpha = .05$) ve %95 istatistiksel güç kriterlerine göre 176 katılımcıya ihtiyaç olduğu belirlenmiştir. Çalışmaya kolayda örnekleme yöntemi erişilen 417 kişi katılım sağlamıştır. 29 katılımcının anket setini tamamlamamış olması, 6 kişi belirlenen yaş sınırının üzerinde olması, 37 kişinin 0-3 ay aralığında romantik ilişki süresi olması ve 22 kişinin nörolojik ya da psikiyatrik tanısı olması sebebiyle çalışmaya dahil edilmemiştir. Daha sonra 323 katılımcı üzerinden yürütülen normallik analizleri sonucunda, 15 kişinin verileri uç değer olarak saptanmış ve veri setinden çıkartılmıştır. Buna göre, çalışmaya 18-50 yaş arasında, 3 aydan uzun süredir romantik ilişki içerisinde olan, herhangi bir psikiyatrik ve/veya nörolojik bozukluğu olmayan 308 katılımcı dahil edilmiştir. Çalışmada, 223 kadın (%72.4) 85 erkek (%27.6) katılımcı yer almıştır. Katılımcıların yaş aralığı 18 ile 50 arasındadır. (*Ort*= 30.55, *SS*= 6.90). Çalışmada bu yaş aralığının incelenmesinin nedeni, bağlanma kuramı perspektifinden değerlendirildiğinde bireylerin gelişimsel anlamda romantik ilişkilerde bağlanma örüntülerini daha aktif deneyimlemeleri ve bağlanma örüntülerinin daha açık bir şekilde gözlemlenebiliyor olmasıdır (Hazan ve Shaver, 1987). Bowlby'nin (1988) bağlanma kuramı, erken dönem yaşantılarda ebeveyn ve çocuk arasında gelişen bağlanma biçimlerinin, yetişkinlikte romantik ve yakın ilişkilere nasıl yansıdığını açıklamaktadır. Buna göre, 18 yaşına gelen bireyler ebeveynlerinden ayrışmakta, kurdukları yeni ilişkilerde ise yetişkin bağlanma örüntüleri rahatlıkla gözlemlenebilmektedir. Öte yandan, alanyazında bireylerin 50 yaşından sonra emeklilik, boş yuva sendromu gibi çeşitli gelişimsel dönemlerden geçmeleri ve sosyal anlamda daha izole hale gelmeleri sebebiyle ilişkilerde bağlanma örüntülerinin değişim gösterebileceği vurgulanmaktadır (Mikulincer ve Shaver, 2016). Bu sebeple, 18-50 yaş arası katılımcıların daha aktif olarak romantik ilişki içinde bulunmaları ve bağlanma biçimlerinin görece daha belirgin ve durağan olması sebebiyle çalışmanın örneklemine dahil edilmesi uygun bulunmuştur. Katılımcıların demografik bilgileri Tablo 2.1.'de verilmiştir.

Tablo 2.1.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişkenler		Sıklık	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	223	72.4
	Erkek	85	27.6
Yaş Aralığı	18-28	155	50.3
	29-39	107	34.7
	40-50	46	14.9
Eğitim Durumu	İlkokul Mezunu	1	0.3
	Ortaokul Mezunu	3	1
	Lise Mezunu	35	10.1
	Ön lisans Öğrencisi/Mezunu	17	5.5
	Üniversite Öğrencisi/Mezunu	129	41.9
	Yüksek Lisans Öğrencisi/Mezunu	108	35.1
	Doktora Öğrencisi/Mezunu	19	6.2
Yaşamının Büyük	Köy/Kasaba/İlçe	35	11.4
Kısmını Geçirdiği	Şehir	69	22.4
Yer	Büyükşehir	204	66.2
Gelir Düzeyi	Düşük	14	4.5
	Orta	134	43.5
	Orta-Üst	125	40.6
	Yüksek	32	10.4
	Çok Yüksek	3	1
Romantik İlişkinin Türü	Flört/Sevgili	161	52.3
	Sözlü/Nişanlı	16	5.2
	Evli	131	42.5
Romantik İlişki Süresi	3-6 ay	31	10.1
	6 ay- 1 yıl	49	15.9
	1-3 yıl	76	24.7
	3-5 yıl	54	17.5
	5 yıl üzeri	98	31.8

$N = 308$

2.2. Veri Toplama Araçları

Katılımcılara çalışmanın amacını açıklamak ve gönüllü katılım onaylarını almak amacıyla Bilgilendirilmiş Onam Formu verilmiştir. Daha sonra, katılımcıların kişisel bilgilerine erişmek amacıyla Demografik Bilgi Formu verildi. Katılımcıların, bağımlı kişilik bozukluğuna dair işlevsel olmayan inançlarına erişebilmek amacıyla Kişilik İnanç Ölçeği-Kısa Türkçe Form'un (KİÖ-KTF) Bağımlı Kişilik alt ölçeği, romantik ilişkilerinde manipülasyon davranışlarını ölçebilmek amacıyla İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği (İİMÖ), romantik ilişki içerisindeki kıskançlık düzeylerini değerlendirebilmek amacıyla ise Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ) kullanılmıştır.

2.2.1. Bilgilendirilmiş onam formu

Bilgilendirilmiş Onam Formu, çalışmanın amacı, katılım koşulları, verilerin kullanımı, gizlilik ve gönüllü katılıma dayalı olduğu bilgilerini içermektedir. (EK-1)

2.2.2. Demografik bilgi formu

Bu form, katılımcıların demografik bilgilerini değerlendirmek amacıyla hazırlanmıştır. Demografik Bilgi Formunda, katılımcıların yaş, cinsiyet, eğitim durumu, gelir düzeyi, romantik ilişki durumlarına ilişkin sorular ve psikiyatrik/nörolojik tanılarına dair sorular yer almaktadır (EK-2)

2.2.3. Kişilik İnanç Ölçeği - Kısa Türkçe Form (KİÖ-KTF)

Kişilik İnanç Ölçeği (Personality Beliefs Questionnaire), Beck ve Beck (1991) tarafından geliştirilmiş olup, DSM'de tanımlanan kişilik bozukluklarını temel alarak, bireylerin işlevsiz kişilik inançlarını bilişsel boyut üzerinden ölçmeyi amaçlayan bir öz bildirim ölçeğidir. Orijinal ölçek, 10 alt boyut ve 126 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları, DSM- IV-R'deki 10 kişilik bozukluğuna tekabül etmektedir. Bu alt boyutlar, çekingen, paranoid, narsistik, pasif agresif, obsesif kompulsif, antisosyal, histriyonik, şizoid, bağımlı ve borderline şeklinde sıralanabilir. Ölçek maddeleri, 0 (hiç inanmıyorum) ve 4 (tamamen inanıyorum) aralığında cevaplanmaktadır. Ölçeğin kısa formu, ilk olarak Butler

ve ark. (2007) tarafından orijinal ölçekten 65 temsil gücü yüksek madde seçilerek, 9 alt boyut üzerine (borderline alt boyutu dışarıda bırakılarak) oluşturulmuştur ve iç tutarlılık katsayısı .81 ile .92 arasındadır (Butler ve ark., 2007). Orijinal ölçek Türkçe'ye Türkçapar ve ark. (2007) tarafından uyarlanmış olup, iç tutarlılık katsayısı .67 ile .90 arasındadır. Bu ölçek de, yalnızca 9 alt boyutu içermekte, borderline alt boyutunu kapsamamaktadır (Türkçapar ve ark., 2007). Ölçeğin 65 maddelik kısa formunun Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışmasını, Taymur ve ark. (2011) üniversite öğrencilerinin olduğu bir gruba uygulamıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı ise, .61 ile .85 arasındadır. Daha sonra Bilge ve Bilge (2019) borderline alt boyutunu da dahil ederek ölçeğin kısa formu için geçerlik ve güvenirlik çalışması yapmışlardır. Yapılan çalışmada, iç tutarlılık katsayısı .70 ile .84 arasında bulunmuştur. Test-tekrar test korelasyon sonucu da .70 ila .90 arasındadır. Bağımlı kişilik alt boyutu (maddeler: 15, 18, 44, 45, 56, 62, 63) ise, .76 Cronbach alfa değerine sahiptir. Bu çalışmada, Bilge ve Bilge'nin (2019) oluşturduğu, borderline alt boyutunu da içeren kısa versiyonun Bağımlı Kişilik alt ölçeği kullanılmıştır ve ölçek maddeleri ters kodlanmıştır. Bu çalışma için, iç tutarlılık katsayısı .80 bulunmuştur. (EK-3)

2.2.4. İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği (İİMÖ)

İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği, Yılmaz (2018) tarafından geliştirilen duygusal manipülasyonu 5 faktörde ölçmeyi amaçlayan bir öz bildirim ölçeğidir. Bu 5 faktör; saldırgan manipülasyon, kendini gizleme, strateji, duygusal manipülasyon ve kurban seçimi şeklinde isimlendirilmiştir. Ölçek 5'li Likert tipindedir ve 39 maddeden oluşmaktadır. Saldırgan manipülasyon alt boyutunda 5 madde, kendini gizleme alt boyutunda 9 madde, strateji alt boyutunda 9 madde, duygusal manipülasyon alt boyutunda 10 madde ve kurban seçimi alt boyutunda 6 madde bulunmaktadır. Her bir alt boyutta artan puan, o alt boyutta artan manipülasyonu temsil etmektedir. Ölçekten en düşük 39 puan, en yüksek 195 puan alınabilmektedir. Tüm ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .89 şeklinde bulgulanmıştır. Ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında, Saldırgan Manipülasyon için Cronbach α değeri .95, Duygusal Manipülasyon için 0.92, Strateji alt boyutu için .92, Kurban Seçimi için .94, Kendini Gizleme için ise .93 olarak bulunmuş ve duygusal manipülasyonu çok yönlü ölçebilecek geçerli ve güvenilir bir araç olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Yılmaz, 2018). Bu çalışmada, ölçek maddeleri ölçek sahibinden izin alınarak 'Partnerim..' şeklinde revize edilerek kullanılmıştır. Bu çalışma için, iç tutarlılık katsayısı saldırgan manipülasyon alt

ölçeği için .78, duygusal manipülasyon alt ölçeği için .89, kurban seçimi alt ölçeği için .70, kendini gizleme alt ölçeği için .84, strateji alt ölçeği için ise .85 bulunmuştur. (EK-4)

2.2.5. Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (ÇBKÖ)

Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği (Multidimensional Jealousy Scale) ilk olarak Pfeiffer ve Wong (1989) tarafından geliştirilmiş olup, kıskançlığın bilişsel, duygusal ve davranışsal boyutlarını ölçmektedir. Ölçek 7'li Likert şeklindedir ve 23 madde, 3 alt boyuttan (bilişsel, duygusal ve davranışsal) oluşmaktadır. Alt boyutlarda artan puan, o alt boyut için artan kıskançlığı temsil etmektedir. Orijinal ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı .80 ile .90 arasındadır. Ölçeğin Türkçe geçerlik ve güvenirlik çalışması Karakurt (2001) tarafından romantik ilişkisi olan bireylere uygulanarak gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach alfa değerleri, bilişsel alt boyutu için .84, duygusal alt boyutu için .81 ve davranışsal alt boyutu için .80 bulunmuştur. Bu çalışma için, iç tutarlılık katsayısı duygusal kıskançlık alt boyutu için .90, davranışsal kıskançlık alt boyutu için .81 ve bilişsel kıskançlık alt boyutu için .92 bulunmuştur. (EK-5)

2.3. İşlem

Çalışmanın gerçekleştirilmesi amacıyla öncelikle Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan onay alınmıştır. (Etik kurul onay kodu: 17162298.600-277) (EK 6) Etik komiteden onay alındıktan sonra, Qualtrics aracılığıyla Bilgilendirilmiş Onam Formu, Demografik Bilgi Formu, Kişilik İnanç Ölçeği – Kısa Türkçe Form Bağımlı Kişilik Alt Ölçeği, İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği ve Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeğinden oluşan formlar ile 24 Aralık - 1 Nisan tarihleri arasında veri toplama süreci gerçekleştirilmiştir. Ölçek sıralarının etkisinin dengelenmesi amacıyla ölçekler katılımcılara seçkisiz bir sırayla sunulmuştur. Çalışma bağlantısı Facebook, Instagram, Twitter, Whatsapp gibi sosyal medya platformlarında paylaşılarak romantik ilişki içerisinde olan katılımcılara ulaşılmıştır. Araştırma bağlantısının ilk sayfasında katılımcılara Bilgilendirilmiş Onam Formu sunulmuştur ve katılımcılardan onam alınmıştır. Formu onaylamayan katılımcılar için anket sonlandırılmıştır. Daha sonra katılımcılara Demografik Bilgi Formu sunulmuştur. Daha sonra katılımcılara, Kişilik İnanç Ölçeği – Kısa Türkçe Form Bağımlı Kişilik Alt Ölçeği, İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği ve Çok Boyutlu

Kıskançlık Ölçeği sunulmuştur. Ölçeklerin doldurulması yaklaşık olarak 20 dakika sürmüştür. Araştırma koşullarını sağlayan katılımcıların verileri analize dahil edilmiştir.

2.4. İstatistiksel Analiz

Araştırmada elde edilen verilerin analizi için, Statistical Packages for the Social Sciences-29 (SPSS-29) programı kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkiler için Pearson korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir. Daha sonra, çalışmanın ana değişkenleri için cinsiyetin anlamlı bir farklılık yaratıp yaratmadığının incelenmesi amacıyla tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) uygulanmış, bağımlı kişilik özellikleri ve cinsiyetin, manipülasyon ve romantik kıskançlığı yordama düzeyini incelemek amacıyla Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi gerçekleştirilmiştir.

3.BULGULAR

Bu bölüm, çalışmanın hipotezleri ve araştırma sorularını temel alarak yürütülen analizleri ve analiz sonuçlarını içermektedir. İlk olarak, bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık değişkenlerinin demografik değişkenler ile ilişkisine yer verilmiştir. Daha sonra çalışmanın temel değişkenleri arasında korelasyon analizi sonuçları bulgulanmıştır. Son olarak cinsiyet ve bağımlı kişilik özelliklerinin romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlığı yordama düzeyine dair hiyerarşik çoklu regresyon analizi sonuçları aktarılmıştır.

3.1. İstatistiksel Analiz için Verilerin Uygunluğunun Değerlendirilmesi

417 kişiden veri toplanmış, ancak 22 kişinin nörolojik/psikiyatrik tanısı olması, 29 kişinin anketleri tamamlaması, 37 kişinin ilişki süresi 0-3 ay aralığında olduğu, 6 kişinin 50 yaş sınırının üzerinde olduğu tespit edilmiş, çalışmanın koşullarını karşılamamaları sebebiyle veri setinden çıkarılmıştır. Tek değişkenli uç değerlere bakıldığında, 2 kişinin z puanlarının -3.29 ile +3.29 aralığında olmadığı görülmüştür. Çok değişkenli uç değerler incelendiğinde ise, Mahalanobis D2 hesaplamasına göre 13 kişinin D2 değerinin kritik değeri olan 13.82'nin üzerinde olduğu tespit edilmiş ve veri setinden çıkarılmıştır. Ek olarak, Kolmogorov-Smirnov normallik analizi aracılığıyla çarpıklık ve basıklık değerleri de hesaplanmıştır. Verilerin, George ve Mallery'nin (2010) normal dağılım için belirttiği -2.00 ile +2.00 değerleri arasında normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Bunun sonucunda, katılımcı sayısının da yeterli olması göz önünde bulundurulduğunda, ölçek puanlarının normal dağılım gösterdiği varsayılmıştır. Bunun sonucunda analiz, 308 kişiden elde edilen veriler ile gerçekleştirilmiştir.

3.2. Çalışmada Kullanılan Ölçüm Araçlarının Betimleyici İstatistik Analizi Sonuçları

Bu çalışmada ilk olarak KİÖ-KTF Bağımlı Kişilik Alt Ölçeği'nin betimleyici istatistik analizleri incelenmiştir. Daha sonra, İİMÖ'nün 5 alt boyutunun (saldırgan manipülasyon, duygusal manipülasyon, kurban seçimi, kendini gizleme ve strateji) ve ÇBKÖ'nün 3 alt boyutunun (duygusal kıskançlık, davranışsal kıskançlık ve bilişsel kıskançlık) betimleyici istatistik analizleri yapılmıştır. Ortalama, standart sapma, minimum ve maksimum değerler tablo 3.1.'de verilmiştir.

Tablo 3.1.

Ölçüm Araçlarının Betimleyici İstatistik Özellikleri

Değişken	*Ort.*	*SS*	Min.	Max.
KİÖ-KTF BKAÖ	14.61	5.00	7	30
İİMÖ	91.35	28.12	39	175
Saldırgan Manipülasyon	11.20	4.34	5	24
Duygusal Manipülasyon	21.60	8.47	10	44
Kurban Seçimi	15.37	4.64	6	27
Kendini Gizleme	21.82	7.42	9	39
Strateji	22.50	7.74	9	45
ÇBKÖ	77.58	19.46	24	138
Duygusal Kıskançlık	41.06	8.38	7	49
Davranışsal Kıskançlık	27.89	10.51	8	55
Bilişsel Kıskançlık	15.07	9.98	8	52

Not. KİÖ-KTF BKAÖ: Kişilik İnanç Ölçeği – Kısa Türkçe Form Bağımlı Kişilik Alt Ölçeği; İİMÖ: İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği; ÇBKÖ: Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği.

3.3. Bağımlı Kişilik Özellikleri, Romantik İlişkilerde Manipülasyon ve Romantik Kıskançlık ile Demografik Değişkenler Arası Analiz Bulguları

Bu bölümde bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık ile demografik değişkenler (yaş ve cinsiyet) arası ilişkilere yer verilmiştir.

Yaş değişkeni ile bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık arasındaki ilişkiler için Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Buna göre, yaş ve duygusal kıskançlık alt boyutu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur [r = -.145, p = .011]. Başka bir deyişle, yaş arttıkça duygusal kıskançlık azalmaktadır. Ek olarak, yaş değişkeni ile bilişsel kıskançlık alt boyutu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur [r = .136, p = .017]. Diğer bir deyişle, yaş arttıkça bilişsel kıskançlık artmaktadır. Diğer alt boyutlar ve toplam puanlar ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Cinsiyet değişkeni için kadın, erkek ve belirtmek istemiyorum şeklinde 3 grup tanımlanmıştır. Ancak, belirtmek istemiyorum işaretleyen katılımcı bulunmaması sebebiyle

analiz kadın ve erkek katılımcılar arasında gerçekleştirilmiştir. Bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık puanlarının kadın ve erkek katılımcılar arasında farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi amacıyla tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılmıştır. Cinsiyet bağımsız değişken, Bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık bağımlı değişken olarak ele alınmıştır. Analiz öncesinde, varyansların homojenliği varsayımı Levene's testi ile incelenmiştir. Buna göre, değişkenlerin büyük bir çoğunluğu için varyansların homojen olduğu sonucuna ulaşılmıştır (p >.05). Yalnızca kurban seçimi manipülasyonu [F (1,306) = 4.496, p = .035] ve bilişsel kıskançlık [F (1,306) = 4.074, p =.044] değişkenlerinde varyansların homojenliği varsayımı ihlal edilmiştir. Bu sebeple, bu değişkenlerin sonuçları dikkatli yorumlanmalıdır.

Analiz sonucunda, çalışmanın tüm değişkenleri birlikte değerlendirildiğinde, cinsiyetin istatistiksel olarak anlamlı bir fark yarattığı sonucuna ulaşılmıştır [*Wilks'* λ = .93; F (10, 297) = 3.44, p <.001, ηp^2 = .10]. Cinsiyetin hangi değişken için anlamlı bir farklılık yarattığının tespit edilmesi için yürütülen inceleme sonucunda, erkeklerin (*Ort* = 16.48, *SS* = 5.28) kadınlara (*Ort* = 14.95, *SS* = 4.31) kıyasla anlamlı düzeyde daha yüksek kurban seçimi manipülasyonuna başvurduğu bulunmuştur [F (1, 306) = 6.83, p <.01, ηp^2 = .02]. Buna ek olarak, bağımlı kişilik özellikleri puanlarının kadınlarda (*Ort* = 15.11, *SS* = 5.14) erkeklere göre (*Ort* = 13.29, *SS* = 4.40) anlamlı olarak daha yüksek olduğu bulunmuştur [F (1,306) = 8.32, p <.01, ηp^2 = 03]. Öte yandan, çalışmanın diğer değişkenlerinde kadın ve erkek katılımcılar arasındaki puan farklılıklarının anlamlı olmadığı saptanmıştır. (Tablo 3.2.)

Tablo 3.2.

Bağımlı Kişilik Özellikleri, Romantik İlişkilerde Manipülasyon ve Romantik Kıskançlık Puanlarının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Cinsiyet	*X*	*SS*	*p*	*F*(1,306)	ηp^2
BKÖ	Kadın	15.11	5.14	.00**	8.32	.03
	Erkek	13.29	4.40			
Romantik İlişkilerde Manipülasyon Toplam	Kadın	90.70	27.15	.51	.43	.00
	Erkek	93.05	30.60			
Romantik Kıskançlık Toplam	Kadın	77.64	19.81	.93	.01	.00
	Erkek	77.42	18.61			

Tablo 3.2. (devamı)						
Saldırgan Manipülasyon	Kadın	11.28	4.28	.60	.27	.00
	Erkek	10.99	4.51			
Duygusal Manipülasyon	Kadın	21.69	8.34	.77	.08	.00
	Erkek	21.38	8.85			
Kurban Seçimi	Kadın	14.95	4.31	.01**	6.84	.02
	Erkek	16.48	5.28			
Kendini Gizleme	Kadın	21.66	7.27	.55	.36	.00
	Erkek	22.24	7.85			
Strateji	Kadın	22.23	7.63	.33	.94	.00
	Erkek	23.19	8.04			
Duygusal Kıskançlık	Kadın	41.29	8.05	.42	.64	.00
	Erkek	40.44	9.22			
Davranışsal Kıskançlık	Kadın	21.72	10.26	.47	.52	.00
	Erkek	20.75	11.14			
Bilişsel Kıskançlık	Kadın	14.63	9.53	.21	1.59	.01
	Erkek	16.24	11.06			

***p <.01. Not.* ηp^2: kısmi eta-kare katsayısı, *BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

3.4.İlişkinin Türü ve Süresine Bağlı Farklılıkları İncelemek Amacıyla Gerçekleştirilen Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Bulguları

Katılımcıların romantik ilişkilerinin türüne (flört/sevgili, sözlü/nişanlı, evli) bağlı olarak, bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizine (ANOVA) göre, yalnızca manipülasyon alt boyutu olan strateji alt boyutu ($F(2, 305) = 4.018$, $p < .05$) ile ilişkinin türü arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu farklılığın hangi gruplar arasında farklılaştığını gözlemlemek amacıyla Tukey çoklu karşılaştırma testi yapılmıştır. Buna göre, Flört/sevgili kategorisinde yer alan katılımcıların strateji puan ortalaması (*Ort* = 23.49, *SS* = 8.13), sözlü/nişanlı kategorisinde yer alan katılımcıların strateji puan ortalamasına göre (*Ort* = 18.63, *SS* = 6.59) anlamlı olarak daha yüksektir.

Romantik ilişkinin süresi değişkenine göre, bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlığın farklılaşıp farklılaşmadığının incelenmesi için yapılan Tek Yönlü Varyans Analizine (ANOVA) göre, bağımlı kişilik özellikleri ($F(4,303) = 3.027$, $p < .05$) ve duygusal kıskançlık alt boyutu ($F(4,303) = 2.699$, $p < .05$) ile ilişki süresi arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Gruplar arası farklılığın incelenmesi

için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre, 6 ay – 1 yıl arası romantik ilişki süresi olan katılımcıların bağımlı kişilik özellikleri (*Ort* = 16.10, *SS* = 5.54), 3 yıl – 5 yıl arası romantik ilişki süresi olan katılımcıların bağımlı kişilik özellikleri ortalamasından (*Ort* = 13.28, *SS* = 4.35) anlamlı olarak daha yüksek bulunmuştur. Gruplar arası farklılığın incelenmesi için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre duygusal kıskançlık alt boyutu ile romantik ilişki süresi arası ilişki incelendiğinde ise, 1 yıl – 3 yıl romantik ilişkisi süresi olan katılımcıların duygusal kıskançlık puan ortalamasının (*Ort* = 42.93, *SS* = 6.20), 5 yıl üzeri romantik ilişki süresi olan katılımcıların duygusal kıskançlık puan ortalamasından (*Ort* = 39.27, *SS* = 9.56) daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.5. Çalışmanın Ana Değişkenleri Arası Korelasyon Bulguları

Bağımlı kişilik özellikleri, romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık değişkenlerinin birbirleriyle olan ilişkilerini incelemek amacıyla, Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Analize ait bulgular tablo 3.3.'te verilmiştir. Manipülasyon puanları incelendiğinde, tüm alt boyutlar ve toplam manipülasyon puanı ile bağımlı kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Buna göre, saldırgan manipülasyon ile bağımlı kişilik (BK) özellikleri arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır [$r = .313, p < .001$]. Duygusal manipülasyon ile bağımlı kişilik özellikleri arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur [$r = .444, p < .001$]. Benzer şekilde, kurban seçimi manipülasyonu ile bağımlı kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur [$r = .292, p < .001$]. Kendini gizleme manipülasyonu ile bağımlı kişilik özellikleri arasında da pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişkiye ulaşılmıştır [$r = .315, p < .001$]. Strateji alt boyutuna bakıldığında, bağımlı kişilik özellikleri ile pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu bulgusuna erişilmiştir [$r = .287, p < .001$]. Son olarak, toplam manipülasyon ile bağımlı kişilik özellikleri arasında da pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır [$r = .392, p < .001$]. Başka bir deyişle, bağımlı kişilik özellikleri arttıkça, manipülasyon da artmaktadır.

Bağımlı kişilik özellikleri ile kıskançlık alt boyutları ve toplam kıskançlık ilişkisi incelendiğinde, yalnızca duygusal kıskançlık ile bağımlı kişilik özellikleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır [$r = -.006, p > .05$]. Buna göre, bağımlı kişilik özellikleri ve davranışsal kıskançlık arasında pozitif yönde ve anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur [$r = .466, p < .001$]. Benzer şekilde, bilişsel kıskançlık ile bağımlı kişilik özellikleri arasında da pozitif yönlü, anlamlı bir ilişki bulunmuştur [$r = .299, p < .001$]. Son olarak, toplam kıskançlık puanı ile bağımlı kişilik özellikleri arasında da pozitif yönde anlamlı bir ilişki

olduğu bulgulanmıştır [r = .402, p < .001]. Diğer bir deyişle, bağımlı kişilik özellikleri arttıkça, bilişsel kıskançlık, davranışsal kıskançlık ve toplam kıskançlık da artmaktadır.

Romantik kıskançlık ile manipülasyon ilişkisi incelendiğinde, duygusal kıskançlık ile manipülasyon türleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Davranışsal kıskançlık ile manipülasyonun her türü arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Bir başka deyişle, davranışsal kıskançlık arttıkça manipülasyon da artmaktadır. Benzer şekilde, bilişsel kıskançlık ile manipülasyonun tüm türleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna erişilmiştir. Başka bir deyişle, bilişsel kıskançlık arttıkça, manipülasyon da artmaktadır. Benzer olarak, toplam kıskançlık puanları ile manipülasyon arasında pozitif ve anlamlı bir ilişkiye rastlanmıştır. Yine benzer olarak, toplam kıskançlık arttıkça manipülasyon da artmaktadır.

Alt boyutlar kendi aralarında incelendiğinde, tüm manipülasyon türleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bir başka deyişle, bir manipülasyon türündeki artış, diğer manipülasyon türlerindeki artışa işaret etmektedir. Bununla birlikte, kıskançlık türleri arasındaki ilişkiler incelendiğinde, duygusal kıskançlık ile davranışsal kıskançlık arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır [r = .114, p < .05]. Buna göre, duygusal kıskançlık arttıkça, davranışsal kıskançlık da artmaktadır. Ek olarak, duygusal kıskançlık ile bilişsel kıskançlık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur [r = -.188, p < .001]. Buna göre, bilişsel kıskançlık arttıkça, duygusal kıskançlık azalmaktadır. Buna ek olarak, bilişsel kıskançlık ile davranışsal kıskançlık arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır [r = .524, p < .001]. Sonuç olarak, bilişsel kıskançlıktaki artış davranışsal kıskançlıktaki artışa işaret etmektedir. (Tablo 3.3.)

Tablo 3.3.

Bağımlı Kişilik Özellikleri, Manipülasyon ve Romantik Kıskançlık Değişkenleri Arası Korelasyonlar

Değişkenler	*Ort.*	*SS*	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1.Bağımlı Kişilik Özellikleri	14.61	5.00	-										
2.Saldırgan Manipülasyon	11.20	4.34	.313***	-									
3.Duygusal Manipülasyon	21.60	8.47	.444***	.731***	-								
4.Kurban Seçimi	15.37	4.64	.292***	.599***	.591***	-							
5.Kendini Gizleme	21.82	7.42	.315***	.617***	.732***	.524***	-						
6.Strateji	22.50	7.74	.287***	.740***	.775***	.629***	.787***	-					
7.Toplam Manipülasyon	91.35	28.12	.392***	.830***	.914***	.738***	.874***	.918***	-				
8.Duygusal Kıskançlık	41.06	8.38	-.006	.042	-.002	.052	-.005	.070	.021	-			
9.Davranışsal Kıskançlık	21.45	10.50	.466***	.418***	.448***	.376***	.343***	.342***	.444***	.114***	-		
10.Bilişsel Kıskançlık	15.07	9.98	.299***	.286***	.333***	.217***	.266***	.187***	.310***	-.188***	.524***	-	
11.Toplam Kıskançlık	77.58	19.46	.402***	.390***	.412***	.336***	.320***	.311***	.407***	.396***	.857***	.715***	-

***p < .001

3.6. Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik (BK) Özelliklerinin Romantik İlişkilerde Manipülasyonu Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Hiyerarşik regresyon analizine geçmeden önce, analizin tüm varsayımları incelenmiştir. Öncelikle, çoklu doğrusal bağımlılık varsayımı varyans artış faktörü (VIF) ve tolerans değerleri üzerinden incelenmiştir. Regresyon analizinde, modelin güvenirliği için varyans artış faktörü (VIF) değerinin 10'dan az, tolerans değerinin ise .20'nin üzerinde olması beklenmektedir (Field, 2009). Buna göre, değerler incelendiğinde regresyon modeli çoklu doğrusal bağımlılık varsayımını karşılamaktadır. Buna ek olarak, Durbin Watson değerleri her alt boyut için 1.5 ile 2.5 aralığında bulunmuştur. Bu değerler Field'ın (2009) belirttiği 1-3 aralığında olduğundan kabul edilebilmektedir. Kolmogorov-Smirnov normallik analizine göre, -2.00 ile +2.00 değer alanındaki değerler normal dağılımı ifade etmektedir (George ve Mallery, 2010). Buna göre, verilerin normal dağıldığı varsayılmıştır. Sonuç olarak, regresyon analizi için bütün varsayımlar sağlanmıştır.

Cinsiyet ve bağımlı kişilik (BK) özelliklerinin, romantik ilişkilerde manipülasyon üzerindeki yordayıcı etkisini incelemek için Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi yürütülmüştür. İlk olarak yapay kodlama (dummy code) yapılan ve referans olarak erkek cinsiyeti alınan cinsiyet değişkeni (erkek) manipülasyon puanları ile ele alınmış, daha sonra bağımlı kişilik özellikleri analize eklenmiştir. Buna göre, ilk modelde, cinsiyet toplam manipülasyon puanındaki varyansın anlamlı bir kısmını açıklayamamaktadır (ΔR^2 = -.002, F = .427; p > .05), ikinci modelde analize bağımlı kişilik özellikleri değişkeni eklendiğinde varyansın %16'sını anlamlı olarak açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır (ΔR^2 = .159, F = 29.917; p < .001). Buna göre, bağımlı kişilik özellikleri manipülasyonu pozitif yönde yordamaktadır (t = 7.702). (Tablo 3.4.)

Tablo 3.4.

Toplam Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	Değişken	*B*	SH_B	*β*	*t*	*p*	*R*	R^2	ΔR^2	*F*
1	Sabit	93,047	3.052	-	30.48	.00	.037	.001	-.002	.43
	Cinsiyet	-2,343	3.587	-.037	-.653	.51				

Tablo 3.4.
(devamı)

2	Sabit	62,524	4.851	-	12.89	.00	.405	.164	.159	29.92***
	Cinsiyet	-6,517	3.332	-.104	-1.96	.05				
	BKÖ	2,296	.298	.409	7.70	.00				

***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Alt boyutlar incelendiğinde, ilk modelde cinsiyet değişkeni saldırgan manipülasyon puanındaki varyansın anlamlı bir kısmını açıklayamamaktadır *(*$\Delta R^2 = -.002$, $F = .274$; $p > 05$) ikinci adımda bağımlı kişilik özellikleri değişkeni eklendiğinde varyansın %9'unu anlamlı olarak açıklamaktadır ($\Delta R^2 = .093$, $F = 16.673$; $p < .001$). Bağımlı kişilik özelliklerinin saldırgan manipülasyon üzerinde pozitif yordayıcı etkiye sahip olduğu bulunmuştur ($t = 5.748$). (Tablo 3.5.)

Tablo 3.5.

Saldırgan Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	**Değişken**	***B***	***SH$_B$***	***β***	***t***	***p***	***R***	***R²***	**ΔR^2**	***F***
1	Sabit	10,988	.471	-	23.33	.00	.030	.001	-.002	.27
	Cinsiyet	.290	.553	.030	.524	.60				
2	Sabit	7,340	.777	-	9.45	.00	.314	.099	.093	16.67***
	Cinsiyet	-.209	.534	-.022	-.392	.70				
	BKÖ	.274	.048	.317	5.75	.00				

***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Cinsiyet ve bağımlı kişilik özelliklerinin duygusal manipülasyon üzerindeki yordayıcı etkisi incelendiğinde, ilk olarak cinsiyet değişkeni duygusal manipülasyon puanındaki varyansın anlamlı bir kısmını açıklayamamaktadır ($\Delta R^2 = -.003$, $F = .084$; $p > .05$) ancak ikinci modelde bağımlı kişilik özellikleri değişkeni eklendiğinde, varyansın %20'sini anlamlı olarak açıklamaktadır ($\Delta R^2 = .195$, $F = 38{,}131$; $p < .001$). Bağımlı kişilik özellikleri, duygusal manipülasyonu pozitif yönde yordamaktadır ($t = 8.727$). (Tablo 3.6.)

Tablo 3.6.

Duygusal Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	Değişken	*B*	SH_B	*β*	*t*	*p*	*R*	R^2	ΔR^2	*F*
1	Sabit	21,376	.920	-	23.24	.00	.017	.000	-.003	.08
	Cinsiyet	.314	1.081	.017	.291	.77				
2	Sabit	11.188	1.429	-	7.83	.00	.447	.200	.195	38.13***
	Cinsiyet	-1,079	.982	-.057	-1.10	.27				
	BKÖ	.766	.088	.453	8.73	.00				

***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Bir diğer modelde, cinsiyetin kurban seçimi manipülasyonu puanındaki varyansın %2'sini anlamlı olarak açıkladığı ($\Delta R^2 = .019$, $F = 6.835$; $p < .01$), daha sonra bağımlı kişilik özellikleri değişkeni eklendiğinde anlamlılık düzeyinin %12'ye ulaştığı görülmüştür ($\Delta R^2 = .119$, $F = 21,682$; $p < .001$). Buna göre, kadınların kurban seçimi düzeyleri erkeklere kıyasla anlamlı olarak daha düşüktür ($\beta = -.15$, $p = .01$). Buna ek olarak, Bağımlı kişilik özelliklerinin kurban seçimi manipülasyonu üzerinde pozitif yönde yordayıcılık etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır ($t = 5.979$). (Tablo 3.7.)

Tablo 3.7.

Kurban Seçimi Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	Değişken	*B*	SH_B	*β*	*t*	*p*	*R*	R^2	ΔR^2	*F*
1	Sabit	16,482	.499	-	33.06	.00	.148	.022	.019	6.84**
	Cinsiyet	-1,532	.586	-.148	-2.61	.00				
2	Sabit	12,481	.819	-	15.24	.00	.353	.124	.119	21.68***
	Cinsiyet	-2.079	.563	-.201	-3.70	.00				
	BKÖ	.301	.050	.325	5.98	.00				

**$p < .01$ ***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Cinsiyet ve bağımlı kişilik özelliklerinin kendini gizleme manipülasyonu üzerindeki yordayıcı etkisi incelendiğinde, cinsiyetin kendini gizleme puanındaki varyansın anlamlı bir kısmını açıklayamamakta olduğu görülmüştür ($\Delta R^2 = -.002$, $F = .364$; $p > .05$). İkinci aşamada

denkleme giren bağımlı kişilik özelliklerinin varyansın %10'unu anlamlı olarak açıkladığı görülmüştür ($\Delta R^2 = .101$, $F = 18.170$; $p < .001$). Ek olarak, bağımlı kişilik özelliklerinin kendini gizleme manipülasyonu üzerinde pozitif bir yordayıcı olduğu sonucuna erişilmiştir ($t = 5.995$). (Tablo 3.8.)

Tablo 3.8.

Kendini Gizleme Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	Değişken	*B*	SH_B	*β*	*t*	*p*	*R*	R^2	ΔR^2	*F*
1	Sabit	22,235	.806	-	27.59	.00	.034	.001	-.002	.36
	Cinsiyet	-.572	.947	-.034	-.603	.55				
2	Sabit	15,751	1.324	-	11.90	.00	.326	.106	.101	18.17***
	Cinsiyet	-1,458	.910	-.088	-1.60	.11				
	BKÖ	.488	.081	.329	6.00	.00				

***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Son olarak, cinsiyet değişkeninin strateji manipülasyon puanındaki varyansın anlamlı bir kısmını açıklayamadığı saptanmıştır ($\Delta R^2 = .000$, $F = .936$; $p > .05$). İkinci modelde bağımlı kişilik özellikleri eklendiğinde ise varyansın %9'unu anlamlı olarak açıkladığı görülmüştür ($\Delta R^2 = .087$, $F = 15.603$; $p < .001$). Diğer alt boyutlarla benzer şekilde, bağımlı kişilik özellikleri strateji manipülasyonunu pozitif yönde yordamaktadır ($t = 5.494$). (Tablo 3.9.)

Tablo 3.9.

Strateji Manipülasyon Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	Değişken	*B*	SH_B	*β*	*t*	*p*	*R*	R^2	ΔR^2	*F*
1	Sabit	23,188	.840	-	27.61	.00	.055	.003	.000	.94
	Cinsiyet	-.955	.987	-.055	-.97	.33				
2	Sabit	16,943	1.391	-	12.18	.00	.305	.093	.087	15.60***
	Cinsiyet	-1,809	.956	-.105	-1.89	.06				
	BKÖ	.470	.086	.304	5.49	.00				

***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

3.7. Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özelliklerinin Romantik Kıskançlığı Yordamasına İlişkin Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları

Cinsiyet ve bağımlı kişilik özelliklerinin, romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcılığını incelemek amacıyla Hiyerarşik Çoklu Regresyon Analizi yürütülmüştür. İlk olarak yapay kodlama (dummy code) yapılan cinsiyet değişkeni (erkek) kıskançlık değişkenleri ile ele alınmış, daha sonra bağımlı kişilik özellikleri analize dahil edilmiştir. İlk olarak cinsiyet değişkeninin toplam kıskançlık puanındaki varyansın anlamlı bir kısmını açıklayamadığı (ΔR^2 = -.003, F =.008; p > .05), daha sonra eklenen bağımlı kişilik özelliklerinin toplam kıskançlıktaki varyansın %16'sını anlamlı olarak açıkladığı görülmüştür (ΔR^2 = .160, F = 30,261; p < .001). Bununla birlikte, bağımlı kişilik özellikleri toplam kıskançlığı pozitif yönde anlamlı olarak yordamaktadır (t = 7.779). (Tablo 3.10.)

Tablo 3.10.

Toplam Kıskançlık Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	Değişken	*B*	*SH_B*	*β*	*t*	*p*	*R*	*R²*	*ΔR²*	*F*
1	Sabit	77,424	2.114	-	36.63	.00	.005	.000	-.003	.01
	Cinsiyet	.218	2.484	.005	.09	.93				
2	Sabit	56.110	3.354	-	16.73	.00	.407	.166	.160	30.26***
	Cinsiyet	-2,697	2.304	-.062	-1.17	.24				
	BKÖ	1,603	.206	.412	7.78	.00				

***p < .001. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Alt boyutlara bakıldığında, cinsiyetin duygusal kıskançlık puanındaki varyansın anlamlı bir kısmını açıklamadığı görülmüştür (ΔR^2 = -.001, F = .642; p > .05). İkinci modelde bağımlı kişilik özellikleri değişkeni eklendiğinde de varyansın anlamlı bir kısmını açıklamadığı gözlenmiştir (ΔR^2 = -.004, F = .348; p > .05). (Tablo 3.11.)

Tablo 3.11.

Duygusal Kıskançlık Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	Değişken	*B*	SH_B	*β*	*t*	*p*	*R*	R^2	ΔR^2	*F*
1	Sabit	40,435	.910	-	44.46	.00	.046	.002	-.001	.64
	Cinsiyet	.856	1.069	.046	.80	.42				
	Sabit	40,739	1.580	-	25.79	.00				
2	Cinsiyet	.898	1.085	.048	.83	.41	.048	.002	-.004	.35
	BKÖ	-.023	.097	-.014	-.24	.81				

***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Davranışsal kıskançlık puanları incelendiğinde, cinsiyetin varyansın anlamlı bir kısmını açıklamadığı (ΔR^2 = -.002, F = 519; $p > .05$), ikinci aşamada bağımlı kişilik özellikleri eklendiğinde varyansın %21'ini anlamlı olarak açıkladığı görülmüştür (ΔR^2 = .214, F = 42,689; $p < .001$). Buna ek olarak, bağımlı kişilik özellikleri davranışsal kıskançlığı pozitif olarak yordamaktadır (t = 9.204). (Tablo 3.12.)

Tablo 3.12.

Davranışsal Kıskançlık Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	Değişken	*B*	SH_B	*β*	*t*	*p*	*R*	R^2	ΔR^2	*F*
1	Sabit	20,753	1.140	-	18.21	.00	.041	.002	-.002	.52
	Cinsiyet	.965	1.339	.041	.72	.47				
	Sabit	7,586	1.751	-	4.33	.00				
2	Cinsiyet	-.836	1.203	-.036	-.70	.49	.468	.219	.214	42.69***
	BKÖ	.990	.108	.472	9.20	.00				

***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Son olarak, cinsiyetin bilişsel kıskançlık puanındaki varyansın %0.2'sini açıkladığı (ΔR^2 = .002, F = 1.590; $p > .05$) ancak anlamlı olmadığı, ikinci modelde bağımlı kişilik özellikleri dahil edildiğinde varyansın %10'unu anlamlı olarak açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır (ΔR^2 = .098, F = 17,714; $p < .001$). Bununla birlikte, bağımlı kişilik özellikleri bilişsel kıskançlık üzerinde pozitif yordayıcı etkiye sahiptir (t = 5.802). (Tablo 3.13.)

Tablo 3.13.

Bilişsel Kıskançlık Puanlarının Cinsiyet ve Bağımlı Kişilik Özellikleri Tarafından Yordanmasına Dair Hiyerarşik Regresyon Analizi

Model	Değişken	*B*	SH_B	*β*	*t*	*p*	*R*	R^2	ΔR^2	*F*
1	Sabit	16,235	1.082	-	15.01	.00	.072	.005	.002	1.59
	Cinsiyet	-1,603	1.271	-.072	-1.26	.21				
2	Sabit	7,785	1.783	-	4.37	.00	.323	.104	.098	17.71***
	Cinsiyet	-2,759	1.225	-.124	-2.25	.03				
	BKÖ	.636	.110	.319	5.80	.00				

***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Tablo 3.14.

Cinsiyet ve BK Özelliklerinin Manipülasyon Türleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları

Model	Saldırgan Manipülasyon					Duygusal Manipülasyon					Kurban Seçimi				
	R^2	ΔR^2	β	p	F	R^2	ΔR^2	β	p	F	R^2	ΔR^2	β	p	F
1	.001	-.002			.274	.000	-.003			.084	.022	.019			6.835**
Sabit			-	.001				-	.001				-	.001	
Cinsiyet			.030	.601				.017	.772				-.148	.009	
2	.099	.093			16.673***	.200	.195			38.131***	.124	.119			21.682***
Sabit			-	.001				-	.001				-	.001	
Cinsiyet			-.022.	.695				-.057	.272				-.201	.001	
BKÖ			.317	.001				.453	.001				.325	.001	

	Kendini Gizleme					Strateji					Toplam Manipülasyon				
	R^2	ΔR^2	β	p	F	R^2	ΔR^2	β	p	F	R^2	ΔR^2	β	p	F
1	.001	-.002			.364	.003	.000			.936	.001	-.002			.427
Sabit			-	.001				-	.001				-	.001	
Cinsiyet			-.034	.547				-.055	.334				-.037	.514	
2	.106	.101			18.170***	.093	.087			15.603***	.164	.159			29.917***
Sabit			-	.001				-	.001				-	.001	
Cinsiyet			-.088	.110				-.105	.059				-.104	.051	
BKÖ			.329	.001				.304	.001				.409	.001	

**$p < .01$, ***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

Tablo 3.15.

Cinsiyet ve BK Özelliklerinin Romantik Kıskançlık Türleri Üzerindeki Yordayıcı Etkisine İlişkin Hiyerarşik Regresyon Analizi Bulguları

Model	Duygusal Kıskançlık					Davranışsal Kıskançlık				
	R^2	ΔR^2	β	p	F	R^2	ΔR^2	β	p	F
1	.002	-.001			.642	.002	-.002			.519
Sabit			-	.001				-	.001	
Cinsiyet			.046	.424				.041	.472	
2	.002	-.004			.348	.219	.214			42.689***
Sabit			-	.001				-	.001	
Cinsiyet			.048	.409				-.036	.488	
BKÖ			-.014	.814				.472	.001	

Model	Bilişsel Kıskançlık					Toplam Kıskançlık				
	R^2	ΔR^2	β	p	F	R^2	ΔR^2	β	p	F
1	.005	.002			1.590	.000	-.003			.008
Sabit			-	.001				-	.001	
Cinsiyet			-.072	.208				.005	.930	
2	.104	.098			17.714***	.166	.160			30.261***
Sabit			-	.001				-	.001	
Cinsiyet			-.124	.025				-.062	.243	
BKÖ			.319	.001				.412	.001	

**$p < .01$, ***$p < .001$. *Not. BKÖ:* Bağımlı Kişilik Özellikleri

4. TARTIŞMA

Bu çalışmada, Bağımlı kişilik özellikleri,romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlık değişkenleri arasındaki ilişkiler, bağımlı kişilik özellikleri ve cinsiyetin romantik ilişkilerde manipülasyon ve romantik kıskançlığı yordama düzeyi ve bu değişkenlerdeki cinsiyetler arası farklılıklar incelenmiştir. Sonuçlar, bağımlı kişilik özelliklerinin kadınlarda erkeklere kıyasla anlamlı olarak daha yüksek olduğuna işaret etmektedir. Buna ek olarak, erkeklerin kadınlara kıyasla kurban seçimi manipülasyon düzeylerinin anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, bağımlı kişilik özelliklerinin tüm manipülasyon türleri ile pozitif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğu bulunmuştur. Benzer şekilde, bağımlı kişilik özellikleri ile romantik kıskançlık türlerinden bilişsel ve davranışsal kıskançlık arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler görülmüştür. Bağımlı kişilik özellikleri ile duygusal kıskançlık arasında ise anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Bağımlı kişilik özellikleri ve cinsiyetin manipülasyon ve kıskançlık değişkenleri üzerindeki yordayıcı rolleri incelendiğinde, cinsiyetin (erkek olmanın) yalnızca kurban seçimi manipülasyonunu pozitif yönde anlamlı olarak yordadığı sonucuna erişilmiştir. Bununla birlikte, bağımlı kişilik özelliklerinin tüm manipülasyon türlerini, bilişsel ve davranışsal kıskançlığı anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Bu bölümde bulgular, alanyazın ışığında tartışılarak, araştırmanın klinik uygulamalara etkisi, sınırlılıkları ve gelecek çalışmalar için önerilere yer verilmiştir.

4.1. Bağımlı Kişilik Özellikleri, Manipülasyon ve Romantik Kıskançlığın Demografik Değişkenler ve İlişki Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi

Cinsiyetin Bağımlı kişilik bozukluğu üzerindeki etkisi incelendiğinde, alanyazındaki pek çok çalışma klinik örneklemde kadınlarda bağımlı kişilik bozukluğunun daha sık görüldüğünü vurgulamaktadır (APA, 2013; Barzega ve ark., 2001; Öztunç ve ark., 2015; Paggeot ve Huprich, 2018). Ancak bazı çalışmalar, erkeklerin bağımlı kişilik örüntülerine dair savunucu tutum içinde olabileceklerini, bu nedenle araştırmalarda cinsiyet açısından yanlılıklar olabileceğini ifade etmektedir (Bornstein, 1995). Öte yandan, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılar ve tanısal süreçlerde cinsiyete yönelik önyargıların da etkin rol oynayabileceği, bu sebeple kadınların daha fazla bağımlı kişilik bozukluğu tanısı alıyor

olabileceği de düşünülmektedir. Bununla birlikte, bazı çalışmalarda kadın ve erkekler arası farklılaşma olmadığı ifade edilmektedir (Onay, 2022)

Mevcut çalışmada, cinsiyet değişkeni ile bağımlı kişilik özellikleri arası ilişkiler tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) ile incelenmiştir. Buna göre, kadınların bağımlı kişilik özelliklerinin erkeklere kıyasla anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında, toplumsal cinsiyet rolleri temelinde değerlendirildiğinde, kadınların çocukluk çağından itibaren diğerlerine bakım verme ve aynı zamanda destek alma konularında erkeklere kıyasla daha fazla teşvik edildiklerine vurgu yapılmaktadır (Cross ve Madson, 1997). Bununla birlikte, bağımlı kişilik özelliklerinin temelini oluşturan destek ve onay arayışı ile ilişkilendirilen kaygılı bağlanma stilinin kadınlarda daha yaygın olduğu da alanyazında vurgulanmaktadır (Kirkpatrick ve Davis, 1994). Öte yandan, toplulukçu kültürlerde kadınların ilişkiye, partnerine bağlılığının sıkça vurgulanmasının da bağımlı kişilik özelliklerine zemin hazırlıyor olabileceği düşünülmektedir. Ancak, bu çalışmadaki kadın katılımcıların erkek katılımcılardan oldukça fazla olması, özellikle cinsiyete yönelik tüm bulguların dikkatli bir şekilde yorumlanmasını gerektirmektedir.

Cinsiyetin manipülasyon ile ilişkisi incelendiğinde, kadınların daha sık duygusal manipülasyona başvurduğunu ifade eden çalışmalar bulunmaktadır (Hyde ve ark., 2020). Bununla birlikte, erkeklerin kadınlara kıyasla daha sık duygusal manipülasyon uyguladığı da vurgulanmaktadır (Austin ve ark., 2007). Benzer şekilde, karanlık üçlü kişilik özellikleri ve manipülasyon ilişkisinin incelendiği bir çalışmada, kadın ve erkeklerin kurban seçimi ve strateji manipülasyon puanlarının farklılaştığı, erkek katılımcıların anlamlı olarak daha yüksek puana sahip oldukları ifade edilmektedir (Şenyuva ve Yavuz, 2024). Benzer şekilde, karanlık kişilik özelliklerinin erkeklerde daha yüksek görülmesi, manipülasyon davranışı ile ilişkilendirilmektedir (Hyde ve ark., 2020). Mevcut çalışmada kadın ve erkekler arasında manipülasyon açısından anlamlı farklılıklar olup olmadığının incelenmesi için yürütülen tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) sonucuna göre, kontrolü kendisine bırakan, düşük özgüvenli, daha fedakâr, yüksek düzey bağımlılık gösteren partnerlerin tercih edildiği kurban seçimi manipülasyon türünde, cinsiyetler arası anlamlı bir farklılaşma olduğu, sayıca az olmalarına rağmen erkeklerin kurban seçimine daha sık başvurduğu görülmektedir. Bu yönden bakıldığında, karanlık kişilik özelliklerinin sıklıkla erkeklerde görülmesi ve bu kişilik özelliklerinin manipülatif davranışlar ile ilişkilendirilmesi görüşü, mevcut araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir. Buna ek olarak, toplumsal cinsiyet rolleri göz önünde bulundurulduğunda erkeklerin daha baskın, saldırgan ve güçlükler

karşısında daha dayanıklı, kadınların ise daha hassas olarak nitelendirildiği görülmektedir (Özmete ve Yanardağ, 2016). Bundan yola çıkarak, erkeklerin baskın toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle, kurban seçimi manipülasyonuna daha yatkın olmaları, partnerlerini üzerinde kontrol kurabileceği, görece daha güçsüz kişilerden seçmesi, bu yolla ilişkide toplumsal rolün dayattığı daha güçlü ve baskın olma, kontrol kuran taraf olma, zorluklara karşı daha dayanıklı olma özelliklerini sürdürebilmesine hizmet ediyor olabileceği düşünülmektedir.

Alanyazında cinsiyetin kıskançlık ile ilişkisi incelendiğinde, pek çok farklı sonuca rastlanmaktadır. Örneğin, kadınların çoğunlukla partnerlerinin diğer kişilerle duygusal yakınlık riski doğduğunda kıskançlık gösterdikleri, erkeklerinse cinsel yakınlık riski olduğunda kıskançlık gösterdikleri ifade edilmiştir (Demirtaş, 2004; Yong ve Li, 2018). Benzer şekilde, Agushi (2024) çalışmasında kadınların erkeklere kıyasla daha çok duygusal kıskançlık deneyimlediklerini ifade etmiştir. Bir başka çalışmada ise, erkeklerin daha çok davranışsal kıskançlık gösterme eğiliminde oldukları, kadınların ise duygusal kıskançlık eğilimlerinin daha yüksek olduğu vurgulanmaktadır (Shettel-Neuber ve ark., 1978). Öte yandan, çocuklukta bağlanma ve kaygının yetişkinlikteki kıskançlığa etkisinin incelendiği bir araştırmada, erkeklerin duygusal kıskançlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna erişilmiştir (Taşın, 2015). Eken'in (2018) çalışmasında ise, yetersizlik inancı ve partnerini kaybetmeye karşı deneyimledikleri kaygının kadınlara kıyasla erkeklerde daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Mevcut çalışmada ise kıskançlık düzeylerinin cinsiyetler arasında incelenmesine dair yapılan tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA), kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı fark olmadığını ortaya koymaktadır. Alanyazında, gelişmekte olan toplumlarda cinsiyetler arası kıskançlık düzeyi farklarının giderek azaldığı, kadın ve erkeklerin romantik ilişki içinde benzer düzeylerde kıskançlık deneyimleyebildikleri vurgulanmaktadır (Guerrero vd., 2006). Buna ek olarak, toplumsal cinsiyet rollerinin zaman içinde değişim göstermesine ve romantik ilişkilere dair farkındalık düzeylerinin artışına bağlı olarak ilişkiye yapılan yatırımın daha dengeli olması, bu sebeple de kadın ve erkeklerin kıskançlık düzeylerinin de benzerlik gösteriyor olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca alanyazında, kıskançlık deneyimlerinin cinsiyetten ziyade genellikle bireylerin bağlanma biçimleriyle yakından ilişkili olduğu ifade edilmektedir (Sharpsteen ve Kirkpatrick, 1997). Ek olarak, bireylerin ilişki deneyimleri, ilişkiden aldıkları doyum, ilişkinin kalitesi gibi değişkenler de kıskançlık deneyimleri ile yakından ilişkili olarak değerlendirilmektedir (Sharpsteen ve Kirkpatrick, 1997). Öte yandan,

toplumsal cinsiyet rolleri temelinde değerlendirildiğinde, erkekler kıskançlık duygularını bastırma ya da ifade etmeme eğiliminde olabilirler. Bu durumun, kıskançlığın cinsiyetler arasında farklılık göstermemesinde etkili olmuş olabileceği tahmin edilmektedir. Buna göre cinsiyet, kıskançlık deneyimleri açısından tek başına anlamlı bir farklılık yaratmamış olabilir. Bu sebeple, kıskançlık deneyimlerinin yalnızca cinsiyete bağlı olarak değil aynı zamanda çok boyutlu olarak psikososyal faktörlerle bir arada değerlendirilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Yaş değişkeni incelendiğinde, mevcut çalışmada yürütülen korelasyon analizi sonucunda yaş arttıkça duygusal kıskançlığın azaldığı, bilişsel kıskançlığın ise arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Yaş ile davranışsal kıskançlık, bağımlı kişilik özellikleri ve manipülasyon arasında herhangi bir ilişkiye rastlanmamıştır. Alanyazında, yaş arttıkça olgunlaşmanın arttığı böylece kıskançlığın azaldığını gösteren çalışmalar bulunmaktadır (Sullivan, 2013). Bunun sebebinin ise ilişki deneyimlerinin artması olduğu öne sürülmektedir (Mathes, 1992). İlişkisel deneyimlerin kısıtlı olması sebebiyle, genç bireylerde değişken olarak nitelendirilen duygusal kıskançlık tepkilerinin daha yoğun olabileceği düşünülmektedir (Van Ouytsel ve ark., 2019). Ayrıca, genç yetişkinlerin ilişkilerinde ileri yaştaki yetişkinlere kıyasla bağlanma düzeyinin düşük olabileceği, bu sebeple ilişkilerinde güvensizlik ve kıskançlık deneyimlerinin de yüksek olabileceği ileri sürülmektedir (Collins ve ark., 2009; Reed ve ark., 2016). Buna göre, mevcut çalışmada elde edilen yaş arttıkça duygusal kıskançlığın azaldığı bulgusu alanyazındaki pek çok çalışma ile uyumludur. Öte yandan, mevcut çalışmada yaşla birlikte bilişsel kıskançlık düzeyinin de arttığı görülmüştür. Bu bulgu Agushi'nin (2024) bulguları ile benzerlik göstermektedir. Yaşlı bireylerin ilişkiye bağlılıklarını daha yüksek olarak değerlendirmeleri, bu sebeple olası bir ilişki tehdidinde kaybedeceklerinin daha fazla olduğunu düşünmeleri sebebiyle, bilişsel kıskançlık düzeylerinin yüksek olabileceği öne sürülmektedir (Rydell ve ark., 2004). Ayrıca alanyazında, yaş ilerledikçe bilişsel becerilerde yaşanan düşüşün, bireylerde şüpheci düşünceleri arttırabileceği vurgulanmaktadır (Cankurtaran ve Cankurtaran, 2007). Bu sebeple, şüphecilik ile ilişkilendirilen bilişsel kıskançlığın da artmış olabileceği düşünülmektedir.

Romantik ilişkinin türü değişkeninin etkisini incelemek için yürütülen ANOVA analizi sonucunda, bağımlı kişilik özelliklerinin ve romantik kıskançlığın, sevgili/flört, sözlü/nişanlı ve evli gruplar arasında farklılaşmadığı, yalnızca manipülasyon türlerinden strateji manipülasyonu açısından farklılık gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre,

flört/sevgili ilişki türüne sahip kişiler sözlü/nişanlı kişilere göre daha sık strateji manipülasyonuna başvurmaktadır. Bu bulgu, ilişkinin başında ilişkiyi sürdürme ve ilişkisel bağlılığı arttırmak amacıyla stratejik davranışların daha çok olması, ilişkinin resmiyete geçtiği süreçte stratejik davranmaya duyulan ihtiyacın azalması ile açıklanabilir. Benzer şekilde alanyazında, bekar bireylerin evli bireylerden daha sık duygusal manipülasyona başvurduğunu ifade eden çalışmalar bulunmaktadır (Şahin Kayıtmaz, 2024). Buna göre, evliliğin adanmışlık gerektirmesi ve resmiyete dayalı olması, bekar bireylerin ise çoklu ilişkilere girebilmesi ve manipülasyona duyulan ihtiyacın daha fazla olması sebep olarak gösterilmektedir (Şahin Kayıtmaz, 2024). Bu açıdan bakıldığında, araştırmanın bulguları alanyazın ile tutarlı görünmektedir. Ancak, Sözlü/Nişanlı katılımcı sayısının flört/sevgili ve evli katılımcılara kıyasla oldukça az olması bulguların dikkatle yorumlanmasını gerektirmektedir.

Romantik ilişkinin süresinin bağımlı kişilik özellikleri, manipülasyon ve romantik kıskançlık üzerindeki etkisini incelemek için yapılan ANOVA analizine göre, 6 ay ile 1 yıl arası romantik ilişkisi olan katılımcıların, 3 yıl ile 5 yıl arası romantik ilişkisi olan katılımcılara göre bağımlı kişilik özellikleri puanlarının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağlanma perspektifinden bakıldığında, alanyazındaki pek çok boylamsal çalışma, ilişki süresi arttıkça kaygılı ve güvensiz bağlanmanın azaldığını, güvenli bağlanmanın ise arttığını öne sürmektedir (Crowell ve ark., 2016; Hazan ve Shaver, 1987; Tarabulsy ve ark., 2012). Ayrıca, ilişkinin süresi arttıkça, yakınlık isteğinin artması, partnerlerini zor durumlarda sığınılacak bir liman olarak değerlendirmeleri sebebiyle ilişkiye ve partnere olan güvenin inşa edildiği ifade edilmektedir (Hazan ve Zeifman, 1994). Öte yandan, alanyazında ilişki süresi arttıkça ilişkiye yapılan yatırımın artması nedeniyle partnerini kaybetmeye dair korku ve kaygıların daha yüksek olabileceği vurgulanmaktadır (Tipples, 2011). Mevcut çalışmada ilişki süresi daha az olan katılımcıların terk edilme kaygıları ile karakterize edilen bağımlı kişilik özelliklerinin daha fazla olmasının, kişilerin ilişkinin başında partnerleri ile aralarında güvenli bağlanmanın kurulmamış olmasından kaynaklı olabileceği, bu durumun bir sonucu olarak da partnerlerini kaybetmeye yönelik yoğun kaygılar deneyimliyor olabilecekleri düşünülmektedir.

4.2. Çalışmanın Ana Değişkenleri Arası Korelasyon Analizi Bulgularının Değerlendirilmesi

Bu kısımda, yürütülen korelasyon analizi sonucu elde edilen bulgular alanyazın ışığında değerlendirilerek, bağımlı kişilik özellikleri, manipülasyon ve romantik kıskançlık değişkenleri arası ilişkiler tartışılacaktır. Mevcut çalışma, bağımlı kişilik özellikleri ile manipülasyonu bir arada inceleyen ilk çalışma olma özelliği taşımaktadır. Bağımlı kişilik özellikleri ile manipülasyon arasındaki ilişkinin değerlendirildiği korelasyon analizi sonucuna göre, bağımlı kişilik özellikleri ile manipülasyonun her türü arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, araştırmada öngörülen bağımlı kişilik özellikleri ile manipülasyon arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olabileceği hipotezi kabul edilmiştir.

Alanyazında, bağımlı kişilik özellikleri ve manipülasyon değişkenleri ile yürütülmüş görgül bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak, bağımlı kişilik özelliklerinin kavramsallaştırıldığı Bornstein'ın (2012) ileri sürdüğü Bilişsel Etkileşimci Bağımlılık Modeli çerçevesinden bakıldığında, kişinin erken dönem yaşam deneyimlerinden kaynaklı olarak yetersiz benlik algısı geliştirmesi sebebiyle diğerlerinin desteği ve onayına fazlaca ihtiyaç duyması ve bu sebeple ilişkilerini sürdürmek ve bağları güçlendirmek adına bazı işlev bozucu stratejilere başvurdukları vurgulanmaktadır. Bu stratejiler, kişinin ilişki içinde güçlü yönlerini aşırı vurgulaması (Bornstein, 2006), ilişki tehdidi algıladıklarında kendilerine zarar verme tehdidi (Clark ve ark., 1993) ya da saldırganlık göstererek (Murphy ve ark., 1994) kontrol kurmalarını içermekte, bunun ise ilişkiyi sürdürme ihtiyaçlarına hizmet ediyor olabileceği öne sürülmektedir. Bu sebeple, yalnız kalma, terk edilme, mevcut ilişkiyi kaybetme kaygıları ile karakterize edilen bağımlı kişilik özellikleri arttığında, ilişkiyi kaybetmemek adına manipülatif davranışların da artması, alanyazının vurguladığı uyum bozucu davranışlar ile paralel görünmektedir.

Mevcut çalışmada, bağımlı kişilik özellikleri ile romantik kıskançlık (duygusal, davranışsal, bilişsel) arasındaki ilişkinin incelenmesi için yürütülen korelasyon analizi sonucuna göre, bağımlı kişilik özellikleri ile davranışsal kıskançlık ve bilişsel kıskançlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağımlı kişilik özellikleri ile duygusal kıskançlık arasında ise anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Buna göre, bağımlı kişilik özellikleri ile kıskançlık türleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki olabileceği hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Alanyazında, romantik kıskançlık ve bağımlı kişilik özellikleri arası ilişkilerin incelendiği çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yalnızca Eren (2023), kişilik organizasyonları ile romantik ilişkilerde kıskançlık arasında pozitif yönde ve anlamlı ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Öte yandan, ilişkilerde duygusal bağımlılık arttıkça kıskançlık düzeyinin de arttığını ileri süren çalışmalara rastlanmaktadır (Arbinaga ve ark., 2021). Buna göre, ilişkiye ve partnere olan duygusal bağımlılığın artması ile ilişkiye atfedilen önem ve yapılan yatırımın da artacağı bu sebeple ilişkisel tehditlerin daha önemli hale gelebileceği, dolayısıyla kıskançlığın da artabileceği ifade edilmektedir (Bendixen ve ark., 2015; Pascuzzo ve ark., 2013). Ayrıca, ilişkilerde yüksek düzey bağımlılık gösteren kişilerin ilişkilerine dair herhangi tehdit algıladıklarında daha sahiplenici ve partnerlerini kontrol etme eğiliminde olabilecekleri de vurgulanmaktadır (Marshall ve ark., 2013). Buna göre, bağımlı kişilik özelliklerinin artışıyla şüpheci düşünceleri içeren bilişsel kıskançlığın ve kontrol davranışlarını içeren davranışsal kıskançlığın da artması bulgusu alanyazın ile uyumlu görünmektedir. Öte yandan, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin benlik değerlerinin düşük olduğu alanyazında vurgulanmaktadır (Bornstein, 2005). Bu sebeple, bu bireylerin duygusal farkındalık düzeylerinin de düşük olabileceği ve duygusal kıskançlığa dair duygu ifadelerinin de kısıtlı olabileceği akla gelmektedir. Ayrıca, bu kişilerin terk edilmeye dair yoğun kaygıları sebebiyle duygusal kıskançlık tepkilerini de baskılıyor olabilecekleri düşünülmektedir. Buna göre, bağımlı kişilik özellikleri ile duygusal kıskançlık arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmaması bağımlı kişilik özelliklerinin doğası çerçevesinde değerlendirildiğinde anlamlı görünmektedir.

Tüm bunlara ek olarak, manipülasyonun tüm alt türleri ile bilişsel kıskançlık, davranışsal kıskançlık ve toplam kıskançlık arasında pozitif yönde, anlamlı ilişkiler olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazında, bireylerin kıskançlık deneyimlediklerinde duygusal manipülasyon uygulama eğilimlerinin de artacağını ifade eden çalışmalara rastlanmaktadır (Ariyo ve ark., 2023). Bu durum, bağlanma teorisi ile ilişkilendirilmekte olup, kaygılı bağlanan bireylerin terk edilmeye dair deneyimledikleri yoğun kaygıları ve ilişkiye dair güvensizlikleri sebebiyle daha sık kıskançlık deneyimleyebilecekleri ve manipülasyonu bir başa çıkma mekanizması olarak kullanıyor olabilecekleri ifade edilmektedir (Chursina, 2023; Fernandez ve ark., 2023). Ayrıca, kaygılı bağlanan bireylerin partnerlerinin ilgi ve sevgisinin devamlılığını sağlamak amacıyla da manipülasyona başvuruyor olabilecekleri vurgulanmaktadır (Richter ve ark., 2022). Bununla birlikte alanyazında, çocukluk çağı travma deneyimlerinin de kişide ilişkisine dair bir hassasiyet geliştirebileceği ve sonucunda

kıskançlık eğilimini arttırabileceği, beraberinde ise manipülasyon ile ilişkilendirilen saldırganlık eğilimlerini de arttırabileceği ifade edilmektedir (Demirci ve ark., 2022). Buna göre, araştırmada elde edilen kıskançlık arttıkça manipülasyonun arttığı bulgusu alanyazın ile paralellik göstermektedir.

4.3. Bağımlı Kişilik Özellikleri ve Manipülasyon İlişkisine Dair Regresyon Analizi Bulgularının Değerlendirilmesi

Bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireyler, genellikle ilişki içerisinde yumuşak başlı, pasif, uyum sağlayan taraftadırlar (Joiner, 2000). Bu kişilerin temel amaçları, ilişkilerini sürdürmektir, bu sebeple partnerlerine boyun eğerek ilişkide kalmaya gayret etmektedirler (Altun, 2021). Her ne kadar pasif görünseler de, ilişkilerini sürdürebilmek için partnerine yapışma, intihar gibi işlevsiz yollara da başvurabilmektedirler (Brauer ve Reinecke, 2015). Bornstein (2012) bağımlı kişilik örüntüsünden yola çıkarak oluşturduğu Bilişsel Etkileşimci Bağımlılık Modelinde, bağımlı kişiliğe sahip bireylerin ilişkiyi sürdürmek ve ihtiyaç duydukları bakım ve ilgiye erişebilmek için çeşitli yöntemler oluşturduklarını öne sürmüştür. Örneğin, bağımlı kişilik özelliklerine sahip kişilerin kendisini muhtaç göstererek ihtiyaç duyduğu ilgiye eriştiklerini ifade etmiştir (Bornstein, 2012). Bundan yola çıkarak Disney (2013), bağımlı kişiliğin manipülatif yönlerinin olabileceğini ifade etmiştir.

Bağımlı kişilik özellikleri ve cinsiyetin, manipülasyon üzerindeki yordayıcı etkisinin incelendiği hiyerarşik regresyon analizi sonucuna göre, cinsiyetin yalnızca kurban seçimi manipülasyonunu anlamlı olarak yordadığı görülmüştür. Buna ek olarak, analize bağımlı kişilik özellikleri değişkeni eklendiğinde manipülasyonun her türü için pozitif yönde anlamlı bir yordayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, cinsiyet ve bağımlı kişilik özelliklerinin manipülasyonu anlamlı olarak yordadığı hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Alanyazında, bağımlı kişilik özelliklerine sahip kişilerin ilişkinin sonlanmasına yönelik yüksek düzey kaygıya sahip oldukları, bunun sonucunda ilişkiyi devam ettirmeye dair çeşitli işlev bozucu davranışlar sergiledikleri vurgulanmaktadır (Altun, 2021; APA, 2013). Bundan yola çıkarak, bağımlı kişilik özelliklerine sahip kişilerin partnerlerini kaybetmeye ve sonucunda yalnız kalmaya dair yoğun duyguları sebebiyle romantik ilişkilerinde manipülasyona başvuruyor olabilecekleri akla gelmektedir. Öte yandan, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireyler açıkça manipülatif ve kontrol edici olamasalar da dolaylı olarak partneri ve ilişkiyi yönlendirme ihtiyacı duyuyor olabilirler. Özellikle kendisini

mağdur gösterme, ilişki içinde ihtiyaçlarını dramatize ederek ifade etme gibi daha pasif ve dolaylı sayılabilecek yöntemler ile ilişkiyi kontrol etme çabaları, ilişki içinde doğrudan güç uygulayabilen taraf olamamanın bir telafisi olarak ortaya çıkıyor olabilir. Buna ek olarak, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin ilişkide ihtiyaçlarını doğrudan ifade etmede güçlük çekmelerinin ilişkiyi ve partneri dolaylı olarak yönlendirme amacına hizmet eden stratejiler geliştirmelerine yol açıyor olabileceği akla gelmektedir. Şema terapi perspektifinden bakıldığında da, bireylerin erken dönem yaşantılarında temel bakım verenlerle kurdukları ilişkiler, yetişkinlik dönemindeki ilişkisel örüntülerin şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır (Young, 2006). Bağımlı kişilik özellikleri açısından değerlendirildiğinde; çocuklukta güvenli bağlanma ve koşulsuz kabul gibi temel ihtiyaçların yeterince karşılanmaması nedeniyle bu bireylerin ilişkideki ihtiyaçlarını doğrudan ifade etmek yerine karşı tarafı yönlendiren veya ne istediğini ima eden dolaylı iletişim biçimlerine ve manipülatif davranışlara yönelebilecekleri akla gelmektedir. Son olarak, kültür de manipülatif davranışlar üzerinde etkili olabilecek bir diğer etmen olarak düşünülmektedir. Örneğin, toplulukçu kültürlerde açıkça güç uygulamak ve yönlendirme yapmak toplum tarafından onaylanmayabilir. Bu sebeple, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireyler her ne kadar uyumlu ve pasif görünseler de manipülasyon ile güç kullanma ve yönlendirme davranışlarını zamanla öğrenerek bu davranışlar ile partnerlerini yönlendirme eğiliminde olabilecekleri tahmin edilmektedir. Sonuç olarak, manipülasyon davranışlarının mevcut ilişkiyi devam ettirme ve duygusal olarak güvende hissetme amacına hizmet ediyor olabileceği düşünülmektedir. Bunun yanı sıra, kişilerin ilişkiyi korumak adına başvurdukları bu stratejilerin uzun vadede ilişki dinamiklerini olumsuz etkileyebileceği, ilişki içinde işlevsel olmayan bir bağımlılık döngüsüne sebep olabileceği akla gelmektedir. Bunun sonucunda, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin ilişki içinde yaşadıkları problemlerle sağlıklı olarak başa çıkmakta güçlük yaşayabilecekleri, ayrıca sağlıklı ilişkiler kurma ve sürdürme süreçlerinin de olumsuz etkilenebileceği düşünülmektedir.

4.4. Bağımlı Kişilik Özellikleri ve Romantik Kıskançlık İlişkisine Dair Regresyon Analizi Bulgularının Değerlendirilmesi

Romantik kıskançlık alanyazında oldukça sık incelenen bir kavramdır. Alanyazında romantik kıskançlığın, ilişkiyi tehdit edebilecek olası bir rakibin varlığında ortaya çıktığı ifade edilmektedir (Hart ve Legerstee, 2013). Bu rakip ise gerçek ya da hayali olabilmektedir (Parker ve Wampler, 2003). Bu gerçek ya da hayali rakibin varlığında, bazı kıskançlık

tepkileri ortaya çıkar, Pfeiffer ve Wong (1989) bu tepkileri üçe ayırmıştır; kişinin rakibin varlığına dair şüphelerini içeren kıskançlık türü bilişsel kıskançlık iken, kişinin partnerinin kıskançlığı tetikleyecek davranışlarda bulunmasıyla bazı duygular deneyimlemesi ise duygusal kıskançlıktır. Buna ek olarak, ilişkiye ve partnerin sadakatine dair var olan şüpheler ve duyguların sebep olabileceği çeşitli kontrol davranışları ise davranışsal kıskançlık olarak adlandırılmaktadır (Taylor ve ark., 2007). Romantik kıskançlık alanyazında pek çok araştırmaya konu olsa da bağımlı kişilik özellikleri ile ilişkisinin incelendiği çalışmalar oldukça sınırlıdır. Yalnızca Eren (2023) çalışmasında, bağımlı kişilik eğiliminin, romantik kıskançlık üzerinde anlamlı bir yordayıcı olduğunu ifade etmiştir.

Cinsiyet ve bağımlı kişilik özelliklerinin romantik kıskançlık üzerindeki yordayıcı etkisinin incelenmesi için yürütülen hiyerarşik regresyon analizi sonucuna göre, cinsiyetin hiçbir kıskançlık türü için anlamlı bir yordayıcı olmadığı, bağımlı kişilik özelliklerinin ise yalnızca bilişsel ve davranışsal kıskançlığı anlamlı olarak yordadığı sonucuna erişilmiştir. Buna göre, cinsiyet ve bağımlı kişilik özelliklerinin, romantik kıskançlığın her türünü anlamlı olarak yordadığı hipotezi kısmen kabul edilmiştir.

Alanyazında, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin yaşamlarındaki temel motivasyonun, ilişki içinde kalmak, o ilişkiyi sürdürmek ve yalnız kalmamak olduğu vurgulanmaktadır (Simpson ve Gangestad, 1991). Bundan yola çıkarak, bu bireyler terk edilme üzerine yoğun zihinsel uğraş ve korkulara sahip olduklarından, bu durumun kıskançlık deneyimleri için zemin oluşturuyor olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, kişi devamlı olarak partnerinin kendisini terk etmesi, ilgi ve sevgisinin başka birisine yönelmesi gibi çeşitli ihtimalleri sorgulayabilir ve bu sorgulamalar zamanla partneri kısıtlamaya kadar varabilecek denetleme davranışlarına yol açabilir. Buna ek olarak, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireyler terk edilmeye dair yoğun kaygı deneyimleyebilirler. Bu yoğun kaygı, ruminatif düşünceleri de besleyerek bilişsel kıskançlığı da yoğunlaştırabilir. Öte yandan, bu bireyler sahip oldukları ilişkileri onları hayatta tutan en önemli kaynak olarak değerlendirilmektedirler. Bu önemli kaynağı kaybetmemek amacıyla, daha kontrol odaklı davranmaya ihtiyaç duyuyor olabilecekleri düşünülmektedir. Bunun sonucunda, partnere karşı daha sorgulayıcı ve müdahale edici davranışlara başvuruyor olabilecekleri akla gelmektedir. Bu kontrol davranışlarını ise ilişkiyi koruma amacı ile bağdaştırarak rasyonelleştiriyor olabilecekleri düşünülmektedir. Diğer bir yandan, bağımlı kişilik özelliklerinin güvensiz veya kaygılı bağlanma ile ilişkisi düşünüldüğünde, bu bireylerin partnerlerinin sevgisini devamlı olarak sorgulayabilecekleri ve teyit etmeye ihtiyaç

duyabilecekleri düşünülmektedir. Bu durumun, kıskançlıkla ilişkili düşünceleri arttırabileceği ve kıskançlığın ise bu bireyler için bir sevgi göstergesi olarak algılanma ihtimalini de beraberinde getirebileceği mümkün görünmektedir. Kültürel faktörlere bakıldığında ise, toplulukçu kültürlerin kıskançlığı grup içindeki uyumu koruyan olumlu bir duygu gibi değerlendirdiği görülmektedir (Fernandez et al., 2025). Buna göre, toplulukçu bir kültüre sahip olan Türkiye örnekleminde ilişkilerde kıskançlığın, sevginin ve bağlılığın bir gerekliliği olarak değerlendirilmesi, kıskançlıkla ilişkilendirilen davranışların meşrulaştırması ve düzenlenmeye ihtiyaç duyulmaması mümkün görünmektedir. Son olarak, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin kendi benliklerine dair yetersizlik algıları ve diğerleri tarafından onaylanmaya dair yoğun ihtiyaçları göz önünde bulundurulduğunda, partnerin sadakati ile ilgili çeşitli şüpheler ve kontrol davranışları geliştirmelerinin mümkün olabileceği düşünülmektedir. Sonuç olarak, her ne kadar kıskançlık bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireyler tarafından bir sevgi göstergesi olarak değerlendirilse ve ilişkiyi koruma amacı taşıyabileceği düşünülse de zaman içinde ilişkiyi zedeleyebileceği ve bireylerin terk edilmeleri ile sonuçlanarak korktukları senaryoyu deneyimlemelerine sebep olabileceği öngörülmektedir. Bunun sonucunda, bu bireylerin sağlıklı bir romantik ilişki kurabilme, kurulan ilişkiyi sürdürebilme, ilişki içinde sağlıklı iletişim yolları ve ilişkideki problemlere ilişkin sağlıklı başa çıkma stratejileri geliştirme süreçlerinin de olumsuz etkilenebileceği mümkün görünmektedir.

4.5. Klinik Doğurgular

Bu araştırmada elde edilen sonuçlar, bağımlı kişilik özelliklerinin romantik ilişkilerde manipülasyonu ve romantik kıskançlığı pozitif yönde ve anlamlı olarak yordadığını göstermektedir. Bu bulgular, klinik psikoloji uygulamalarına önemli katkılar sağlamaktadır. Öncelikle, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin romantik ilişki içerisinde ihtiyaç duydukları ilgi ve bağlılığın devamlılığı için manipülasyona başvurabilecekleri ve kıskançlık deneyimlerine daha fazla eğilim gösterebilecekleri anlaşılmaktadır. Bu bulgu, bireysel ve çiftlerle yürütülen psikoterapi uygulamalarında bireylerin romantik ilişkilerine ilişkin değerlendirmelerin yalnızca ilişki içindeki karşılıklı tutum ve davranışları bağlamında ele alınmasının yetersiz olabileceğini, ilişki dinamiklerinin kişilik özellikleri bağlamında da incelenmesinin oldukça önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Bireylerin çeşitli kıskançlık deneyimlerini ve kontrol davranışlarını ilişkisel problemlere indirgemektense, bunların

temelinde yatan kişilik örüntülerini de göz önünde bulundurmanın ve buna göre müdahaleler planlanmasının kritik öneme sahip olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin ilişkilerinde bilinenin aksine yalnızca edilgen ve pasif rol oynamadıkları ilişkiyi korumak adına daha kontrolcü ve aktif olabildikleri sonucuna erişilmiştir. Bu durum, bağımlı kişilik yapılanmasının daha kompleks bir kişilik yapılanması olduğunu göstermektedir. Buna göre, ilişkisel problemlerden yakınan bireylerde terapötik değerlendirme aşamalarında bağımlı kişilik örüntüsünün de gözden geçirilmesinin terapi süreçlerinin daha derinlemesine ve etkili yürütülmesinde kritik öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Öte yandan bu çalışma, terapötik süreçlerin yalnızca semptom düzeyinde değil, aynı zamanda bağlanma biçimleri, terk edilmeye dair kaygılar ve ilişkisel sınır koyma güçlüklerine de odaklanarak yürütülmesinin önemine vurgu yapmaktadır. Özellikle, bireylerin manipülasyonu ve kıskançlığı ilişkiye yapılan bir yatırım ya da sevgi ve bağlılığın bir göstergesi gibi değerlendiriyor olabilecekleri göz önünde bulundurulduğunda, bu davranışlara ilişkin psiko-eğitim süreçleri ile bireylerin içgörü kazanmaları sağlanabilir. Ayrıca, bu bireylerin manipülasyon ve kıskançlıkla ilişkili davranışlarının bir paradoksa sebep olarak partnerlerini uzaklaştırabildiği ve sonucunda terk edilme korkularının daha fazla tetiklenmesinin olası olduğu düşünüldüğünde, terapötik süreçlerde bu paradoksal etkinin göz önünde bulundurulmasının, müdahale süreçlerinin daha etkili yürütülmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Öte yandan, Şema terapi alanında son zamanlarda gerçekleştirilen kavramsallaştırmalar terapi sürecini olumsuz etkileyen ve kimi zaman fark edilmesi güç olan kurban modu (self pity/victim mode) gibi teslim modlarına ve bakım/ilgi bekleyen mod (care-seeking overcompensator mode) gibi aşırı telafi modlarına dikkat çekmektedir (Edwards, 2022). Bu çalışmanın bulguları da bağımlı kişilik özelliğine sahip bireylerdeki çeşitli manipülatif davranışların kurban modu ve ilgi bekleyen mod gibi çeşitli teslim ve aşırı telafi modları altında ele alınabileceğine işaret etmektedir. Bu açıdan bakıldığında, bu çalışmanın şema terapi alanında çalışan terapistler açısından bağımlı kişilik özelliğine sahip bireylerdeki teslim ve aşırı telafi modlarının daha ayrıntılı değerlendirilmesi için yol gösterici olabileceği düşünülmektedir. Son olarak, çift terapilerinde ilişki içindeki iletişim süreçleri ve kullanılan stratejilerin yanı sıra kişilik örüntülerinin de göz önüne alınması önerilmektedir. Terapötik süreçlerde hem bireysel özelliklerin hem de ilişkisel süreçlerin göz önünde bulundurulmasının, terapi hedeflerini belirlerken klinisyenlere daha bütüncül bir bakış açısı sunabileceği öngörülmektedir.

4.6. Araştırmanın Önemi, Sınırlılıkları ve Öneriler

Alanyazında bağımlı kişilik özellikleri ile manipülasyon ilişkisine dair herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Alanyazında, Bornstein'ın (1995) ileri sürdüğü pasif olma yoluna giderek ilgi alma stratejisinden yola çıkarak, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin manipülatif olabilecekleri vurgulanmaktadır (Disney, 2013). Buna ek olarak, bağımlı kişilik özellikleri ile romantik kıskançlık ilişkisine dair çalışmalar da oldukça sınırlıdır. Alanyazın incelendiğinde, bağımlı kişilik özellikleri ile romantik kıskançlık arasındaki ilişkinin incelendiği tek bir çalışmaya rastlanmıştır (Eren, 2023). Bu açıdan bakıldığında, var olan çalışmanın bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin romantik ilişki içerisinde sahip oldukları duygu, düşünce ve davranışları gözlemlemek, yaşadıkları ilişki problemlerinde kendi rollerini anlayabilmelerini ve buna dair içgörü ve farkındalık kazanabilmelerini sağlamak açısından alanyazına katkı sağlayacağı ve alanda bağımlı kişilik özelliklerine sahip danışanlarla çalışan uzmanlar için klinik değerlendirme ve klinik müdahale aşamalarında yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Araştırmanın katkılarına ek olarak bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle, demografik bilgi formunda katılımcıların romantik ilişkilerine dair spesifik soruların yer almamasının araştırma sonuçları üzerinde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Buna göre, gelecek araştırmalarda katılımcılara içinde bulundukları romantik ilişkinin kalitesi, ilişki doyumu, partnerlerine karşı duygusal yakınlık algıları gibi spesifik sorular sorulmasının gelecek araştırmaların bulgularını zenginleştirebileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak, erkek katılımcı sayısının kadın katılımcılardan sayıca az olması araştırmada ele alınan cinsiyet değişkeni ile ilişkili bulguların genellenebilirliği açısından sınırlılık yaratmaktadır. Diğer demografik değişkenler açısından değerlendirildiğinde, 40-50 yaş aralığındaki katılımcıların sayıca az olmasının da araştırma sonuçlarını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca, sözlü/nişanlı kişilerin sayıca az olmasının, ilişki dinamikleri açısından farklılaşabilecekleri göz önünde bulundurulduğunda araştırmanın sonuçları üzerinde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde, romantik ilişki süresine bakıldığında katılımcı sayıları arasındaki farkların da araştırmanın sonuçları üzerinde rol oynamış olabileceği düşünülmektedir. Buna göre, gelecek araştırmalarda demografik değişkenler açısından daha dengeli örneklemler kurulması önerilmektedir. Bununla birlikte, gelecekteki araştırmalarda bağımlı kişilik özelliklerinin, erkeklerin romantik ilişki içerisindeki duygusal ve davranışsal süreçlerine etkilerinin incelenmesinin kritik öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Toplumsal beklentiler temelinde değerlendirildiğinde,

erkeklerin bağımlı kişilik özelliklerini açık bir biçimde dışa vurmayabilecekleri düşünülmektedir. Buna göre gelecek araştırmalarda, deneysel yöntemler aracılığıyla örtük ölçümler yapılmasının erkeklerde bağımlı kişilik özelliklerinin incelenebilmesi için kritik olduğu düşünülmektedir. Son olarak, romantik ilişkilerde kıskançlık ve manipülasyonun bağımlı kişilik özellikleri tarafından yordanmasında kültürel özelliklerin de etkili olabileceği düşünülmektedir. Bu sebeple, kültürlerarası farkların incelenmesi bağımlı kişilik özelliklerinin doğasının ve bu özelliklere sahip kişilerin romantik ilişki dinamiklerinin anlaşılabilmesi için kritik önem taşımaktadır.

5. SONUÇ

Bu çalışmanın amacı, bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin romantik ilişkilerde manipülasyona başvurma eğilimlerini, kıskançlık deneyimlerini ve cinsiyetler arası farklılıkları incelemektir. Araştırmanın bulguları, bağımlı kişilik özelliklerine sahip kişilerin romantik ilişki dinamiklerine önemli ölçüde ışık tutmaktadır.

Çalışma, bağımlı kişilik özelliklerinin manipülasyon ile büyük ölçüde ilişkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu bulgu, araştırmanın ilk hipotezini desteklemekte ve Bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireylerin ilişki içinde kalmak ve ilişkinin devamlılığı için çeşitli yöntemler geliştirebildiklerine dair alanyazın ile uyumlu görünmektedir. Bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireyler yalnız kalma, terk edilme gibi konular ile ilgili yoğun düşüncelere sahip olduklarından, içinde bulundukları ilişkiyi sürdürmek temel amaçları gibi görünmektedir. Bu sebeple, ilişkinin devamlılığı için işlevsel olmayan davranışlar geliştirebilmektedirler.

Buna ek olarak, bağımlı kişilik özelliklerine sahip olmanın bireylerin bilişsel ve davranışsal anlamda kıskançlık deneyimlemelerine sebep olduğu sonucuna erişilmiştir. Bu kişiler, partner kaybına daha duyarlı olmaları ve ilişki içindeyken olası tehditlere karşı daha tetikte olmaları sebebiyle yoğun kıskançlık deneyimlemektedirler.

Son olarak, yapılan çalışmada cinsiyetler arası farklar incelendiğinde erkek katılımcıların kurban seçimi manipülasyonu eğilimlerinin kadınlara kıyasla daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, toplumsal cinsiyet rolleri perspektifinin sunduğu toplum içinde güçlü görünmek amacıyla görece güçsüz partner tercih etme eğilimlerinin erkeklerde daha yüksek olabileceği görüşüyle uyumlu görünmektedir. Buna göre, erkek olmanın partner üzerinde güç ve kontrol kurmaya sebep olabildiği söylenebilir. Öte yandan, bağımlı kişilik özelliklerinin kadınlarda erkeklere kıyasla anlamlı olarak daha yüksek olduğu sonucuna erişilmiştir. Bu bulgu, toplumun bakım verme ve aynı zamanda destek alma davranışlarını kadınlarda daha fazla teşvik etmesi, aynı zamanda kaygılı bağlanma ile ortaya çıkabilen onay arayışı, destek alma istek ve eğilimlerinin kadınlarda daha sık gözlemlenmesi ve toplulukçu kültürlerde kadınların ilişki bağlılığının erkeklere kıyasla daha sık vurgulanması gibi sebeplerin bağımlı kişilik özellikleri gelişimine zemin hazırlayabileceğine dair alanyazın ile uyumlu görünmektedir.

Bu çalışma, bağımlı kişilik özelliklerine sahip kişilerin alanyazında çoğunlukla vurgulanan pasif özelliklerine ek olarak romantik ilişki içinde daha aktif davranışlar

sergileyebileceklerini ve herhangi bir ilişki tehdidinde ilişkilerine dair sürekli değerlendirmeler ve partnerleri üzerinde kontrol davranışları göstererek ilişkiyi korumaya çalışabileceklerini göstermektedir. Ayrıca, elde edilen bulgular alanyazında vurgulanan kendilerini kasti olarak pasif gösterme ve bu yolla ilişki içinde kalma ihtiyaçlarına hizmet ettiği görüşüyle uyumludur. Buna göre, elde edilen bulgular alanyazına önemli katkılar sağlamaktadır. Gelecekteki araştırmaların, bağımlı kişilik özelliklerine sahip kişilerin romantik ilişki dinamiklerini mevcut araştırmanın değişkenlerine ek olarak farklı değişkenler ile ele almasının, bağımlı kişilik alanyazınına önemli ölçüde katkılar sağlayacağı ve bağımlı kişilik özelliklerine sahip bireyler ile çalışan klinisyenlere yol gösterici olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır.

KAYNAKLAR

Abell, L., Brewer, G., Qualter, P., & Austin, E. (2016). Machiavellianism, emotional manipulation, and friendship functions in women's friendships. *Personality and Individual Differences*, *88*, 108-113.

Aftab, S. R., & Malik, J. A. (2021). Mediating role of moral disengagement between emotional manipulation and psychological well-being:Does age matter? *Behavioral Sciences*, *11*(9), 117.

Agrawal, K., & Rai, S.N. (1988). Post noise frustration tolerance as a function of controllability of noise and dependence proneness. *Indian Journal of Psychometry ve Education, 19*(2), 85-89.

Agushi, L. (2024). Romantic jealousy among adults: A cross-cultural study (Unpublished master's thesis). Hacettepe University, Ankara.

Altun, M. (2021). İlişki bağımlılığı. *Sosyal Hizmet 'Social Work'* 89-90.

American Psychiatric Association. (1952). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (1st ed.). American Psychiatric Publishing, Inc.

American Psychiatric Association. (1968). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (2nd ed.). American Psychiatric Publishing, Inc.

American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3rd ed.). American Psychiatric Publishing, Inc.

American Psychiatric Association. (1987). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (3rd ed rev.). American Psychiatric Publishing, Inc.

American Psychiatric Association. (2013*). Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). American Psychiatric Publishing, Inc.

Ampollini, P., Marchesi, C., Signifredi, R., Ghinaglia, E., Scardovi, F., & Codeluppi, S. (1999). Temperament and personality features in patients with major depression, panic disorder and mixed conditions. *Journal of Affective Disorders, 52*(1-3), 203–207. http://dx.doi.org/10.1016/S0165-0327(98)00048-2.

Apostolou, M., Kasapi, K., & Arakliti, A. (2015). Will they do as we wish? An investigation of the effectiveness of parental manipulation on mating behavior. *Evolutionary Psychological Science*, *1*, 28-36.

Aracı, A., ve Bilge, Y. (2021). Erken dönem uyumsuz şemalar ve kişilik bozuklukları ilişkisinde immatür savunmaların aracı rolü. *Turkish Studies-Social Sciences*, *16*(3).

Arbinaga, F., Mendoza-Sierra, M. I., Caraballo-Aguilar, B. M., Buiza-Calzadilla, I., Torres-Rosado, L., Bernal-López, M., ... & Fernández-Ozcorta, E. J. (2021). Jealousy,

violence, and sexual ambivalence in adolescent students according to emotional dependency in the couple relationship. *Children*, *8*(11), 993.

Ariyo, J. O., Akinnawo, E. O., & Akpunne, B. C. (2023). Sexuality and attachment styles as predictors of romantic jealousy among women in Edo State, Nigeria: A cross-sectional study. *Iranian Journal Psychiatry Behavioral Sciences*, *17*(1), 129-617.

Arntz, A. (2012). Schema therapy for Cluster C personality disorders. In M. van Vreeswijk, J. Broersen, & M. Nadort (Eds.), *The Wiley-Blackwell handbook of schema therapy: Theory,research,and practice* (pp.397–414).Wiley Blackwell. https://doi.org/10.1002/9781119962830.ch30

Austin, E. J., Farrelly, D., Black, C., & Moore, H. (2007). Emotional intelligence, Machiavellianism and emotional manipulation: Does EI have a dark side? *Personality and Individual Differences*, *43*(1), 179-189.

Bamelis, L. L., Renner, F., Heidkamp, D., & Arntz, A. (2011). Extended schema mode conceptualizations for specific personality disorders: An empirical study. *Journal of Personality Disorders*, *25*(1), 41-58.

Barelds, D. P., Dijkstra, P., Groothof, H. A., & Pastoor, C. D. (2017). The Dark Triad and three types of jealousy: Its' relations among heterosexuals and homosexuals involved in a romantic relationship. *Personality and Individual Differences*, *116,* 6-10.

Barzega, G. G., Maina, G. G., Venturello, S. S., & Bogetto, F. F. (2001). Gender-related distribution of personality disorders in a sample of patients with panic disorder. *European Psychiatry, 16*(3), 173-179. doi:10.1016/S0924-9338(01)00560-0

Beck, A. T., & Beck, J. S. (1991). *The Personality Belief Questionnaire [Unpublished assessment instrument]*. Bala Cynwyd, PA: The Beck Institute for Cognitive Therapy and Research.

Beck, A. T., Freeman, A., Davis, D.D., & Associates (2004). *Cognitive therapy of personality disorders* (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press.

Bendixen, M., Kennair, L. E. O., & Buss, D. M. (2015). Jealousy: Evidence of strong sex differences using both forced choice and continuous measure paradigms. *Personality and Individual Differences*, *86*, 212-216.

Bilge, Y., ve Bilge, Y. (2019). Kişilik inanç ölçeği kısa formunun türk toplum örnekleminde geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, *8*(1).

Birgenheir, D. G., & Pepper, C. M. (2011). Negative life experiences and the development of cluster C personality disorders: A cognitive perspective. *Cognitive Behaviour Therapy*, *40*(3), 190-205.

Björnsson, G. (2016). Outsourcing the deep self: Deep self discordance does not explain away intuitions in manipulation arguments, *Philosophical Psychology, 29*(5), 637-653.

Bornstein, R.F. (1992). The dependent personality: Developmental, social, and clinical perspectives. *Psychological Bulletin, 112,* 3-23.

Bornstein, R.F. (1995). Active dependency. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, *183*(2), 64-77.

Bornstein R.F., Riggs J.M., Hill E.L., & Calabrese C. (1996). Activity, passivity, self-denigration, and self-promotion: Toward an interactionist model of interpersonal dependency. *Journal of Personality, 64,* 637-73.

Bornstein, R.F. (1996). Dependency. In C. G. Costello (Ed.), Personality characteristics of the personality disordered (pp. 120-145). New York: John Wiley ve Sons, Inc.

Bornstein, R. F. (1997). Dependent personality disorder in the DSM-IV and beyond. *Clinical Psychology: Science and Practice*, *4*(2), 175.

Bornstein, R.F. (1998). Depathologizing dependency. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, *186*(2), 67-73.

Bornstein, R. F. (2001). Dependent Personality. *The Disorders,* 169-176.

Bornstein, R.F. (2005). *The Dependent Patient: A practitioner's guide*. Washington, DC: American Psychology Association.

Bornstein, R.F. (2006). Self-schema priming and desire for test performance feedback: Further evaluation of a cognitive/interactionist model of interpersonal dependency. *Self Identity, 5,* 110-26.

Bornstein, R.F. (2007). Dependent personality disorder: Effective time-limited therapy. *Current Psychiatry, 6,* 37-45.

Bornstein, R.F. (2011). An interactionist perspective on interpersonal dependency. *Current Directions in Psychological Science,* 20(2), 124-28. https://doi.org/10.1177/0963721411403121

Bornstein, R.F. (2012). From dysfunction to adaptation: An interactionist model of dependency. *Annual Review of Clinical Psychology*, *8*(1), 291-316.

Bornstein, R.F. (2012). Illuminating a neglected clinical issue: Societal costs of interpersonal dependency and dependent personality disorder. *Journal of Clinical Psychology, 68,* 766-81.

Bornstein, R.F. (2020). Dependent personality disorder. *The Wiley encyclopedia of personality and individual differences: Clinical, applied, and cross-cultural research*, 193-198.

Bowlby, J. (1988). *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development.* Basic Books.

Böhm, L. (2022). *"Please don't leave me!" Histrionic personality features and emotional manipulation: The underlying roles of anxious attachment and need frustration* (Master's thesis). University of Utrecht, Utrecht

Burhanoğlu, S. (2021). Bağımlı kişilik Bozukluğu [Çevrimiçi forum]. https://www.sabriburhanoglu.com/bagimli-kisilik-bozuklugu

Bursten, B. (1972). The manipulative personality. *Archives of General Psychiatry*, *26*(4), 318-321.

Buss, D. M., Gomes, M., Higgins, D. S. & Lauterbach, K. (1987). Tactics of manipulation. *Journal of Personality and Social Psychology, 52*(6), 1219.

Butkovic, A., & Bratko, D. (2007). Family study of manipulation tactics. *Personality and Individual Differences, 43*(4), 791-801.

Butler, A. C., Beck, A. T., & Cohen, L. H. (2007). The personality belief questionnaireshort form: Development and preliminary findings. *Cognitive Therapy and Research, 31*, 357-70.

Buunk, B. P. (1997). Personality, birth order and attachment styles as related to various types of jealousy. *Personality and Individual Differences*, *23*(6), 997-1006. https://doi.org/10.1016/S0191-8869(97)00136-0

Buunk, A. P., & Dijkstra, P. (2021). Three types of jealousy and their relation to dependency, uncertainty and satisfaction. *Indiana Journal of Humanities Social Sciences*, *2,* 43-5.

Braiker, H. B. (2004). Who's pulling your strings? How to break the cycle of manipulation and regain control of your life. New York: McGraw-Hill.

Brauer, L., & Reinecke, M.A. (2015). Dependent personality disorder. In A. T. Beck, D. D. Davis, & A. Freeman (Eds.), *Cognitive therapy of personality disorders* (pp. 155-173). Guilford Press.

Cankurtaran, E., ve Cankurtaran, M. (2007). Geriatrik depresyon ve yaşlılık psikozu. *İç Hastalıkları Dergisi*, *14*(1): 55.

Carson, C. L., & Cupach, W. R. (2000). Fueling the flames of the green-eyed monster: The role of ruminative thought in reaction to perceived relationship threat. *Western Journal of Communication, 64* (3), 308-329.

Chapaux-Morelli, P. ve Couderc, P. (2020). *İkili ilişkilerde duygusal manipülasyon: Narsist bir partnerle yüzleşmek.* (I. Ergüden, Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2018).

Chursina, A. V. (2023). The impact of romantic attachment styles on jealousy in young adults. *Psychology in Russia: State of the Art*, *16*(3), 222-232.

Clair, H. R. S. (1966). Manipulation. *Comprehensive Psychiatry*, *7*(4), 248-258.

Clark L.A., McEwen J.L., Collard L.M., & Hickok L.G. (1993). Symptoms and traits of personality disorder: Two new methods for their assessment. *Psychological Assessment,* 581-91.

Clempner, J. B. (2017). A game theory model for manipulation based on Machiavellianism: Moral and ethical behavior. *Journal of Artificial Societies and Social Simulation*, *20*(2).

Collins, W. A., Welsh, D. P., & Furman, W. (2009). Adolescent romantic relationships. *Annual Review of Psychology, 60,* 631-652. https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163459

Cornish, M. A., Woodyatt, L., Morris, G., Conroy, A., & Townsdin, J. (2018). Self-forgiveness, self-exoneration, and self-condemnation: Individual differences associated with three patterns of responding to interpersonal offenses. *Personality and Individual Differences*, *129*, 43-53.

Corral, C., & Calvete, E. (2014). Early maladaptive schemas and personality disorder traits in perpetrators of intimate partner violence. *The Spanish Journal of Psychology*, *17*.

Costa, A. L., Sophia, E. C., Sanches, C., Tavares, H., & Zilberman, M. L. (2015). Pathological jealousy: Romantic relationship characteristics, emotional and personality aspects, and social adjustment. *Journal of Affective Disorders*, *174,* 38-44.

Cross, S.E., & Madson, L. (1997). Models of the self: Self-construals and gender. *Psychological Bulletin*, *122*(1), 5-37. https://doi.org/10.1037/0033-2909.122.1.5

Crowell, J. A., Fraley, R. C., & Roisman, G. I. (2016). Measurement of individual differences in adult attachment. In J. Cassidy & P. R. Shaver (Eds.), *Handbook of*

attachment: Theory, research, and clinical applications (pp. 598-635). New York, NY: Guilford Press.

Curun, F., ve Çapkın, M. (2014). Romantik kıskançlık, aşk tutkusu ve evlilik doyumu arasındaki ilişki: bir yapısal eşitlik modellemesi çalışması. *Kastamonu Eğitim Dergisi, 22*(3), 933-948.

Çınar, S. E., Yazıcı, S., ve Tekiner, B. (2022). Beliren yetişkin ilişkilerindeki manipülasyonlarda aidiyet hissinin gücü. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, *33*(1), 97-112.

De Almeida, T., & Schlösser, A. (2014). Romantic jealousy and love infidelity correlations. *Current Urban Studies, 2*(3), 212-219.

Demirci, İ. ve Ekşi, F. (2017). Büyüklenmeci narsisizmin iki farklı yüzü: Narsistik hayranlık ve rekabetin mutlulukla ilişkisi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 46*, 37-58.

Demirci, O.O., Güler, K., ve Köşşekoğlu, G. (2022). Comparative examination of romantic jealousy and aggression levels of adult individuals with and without childhood trauma. *Pakistan Journal of Medical ve Health Sciences*, *16*(02), 810. https://doi.org/10.53350/pjmhs22162810

Demirtaş, H.A. (2004). *Yakın ilişkilerde kıskançlık (bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler)* (Yayımlanmamış doktora tezi) Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirtaş, H. A., ve Dönmez, A. (2006). Yakın ilişkilerde kıskançlık: Bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler. *Türk Psikiyatri Dergisi*, *17*(3), 181-191.

de Montigny-Malenfant, B., Santerre, M. È., Bouchard, S., Sabourin, S., Lazaridès, A., & Bélanger, C. (2013). Couples' negative interaction behaviors and borderline personality disorder. *The American Journal of Family Therapy*, *41*(3), 259-71.

DiBello, A. M., Rodriguez, L. M., Hadden, B. W., & Neighbors, C. (2015). The green eyed monster in the bottle: Relationship contingent self-esteem, romantic jealousy, and alcohol-related problems. *Addictive Behaviors*, *49*, 52-58.

Disney, K. L. (2013). Dependent personality disorder: A critical review. *Clinical Psychology Review*, *33*(8), 1184-1196.

Edwards, D. J. A. (2022). Using schema modes for case conceptualization in schema therapy: An applied clinical approach. *Frontiers in Psychology*, *12*, 763670.

Eken, S. B. (2018). *Romantik kıskançlığın erken dönem uyum bozucu şemalar ve çocukluk travmaları ile ilişkisi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Eren, B. (2023). *Romantik ilişkilerde kıskançlığın klinik spektrumda kişilik eğilimleri, ruminasyon ve psikodinamik kişilik organizasyonları ile ilişkisi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

Ergin, E., ve Alkar, Ö. Y. (2022). C kümesi kişilik bozukluklarında bilişsel davranışçı terapinin etkililiği. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, *14*(2), 185-194.

Eskedal, G. A. (1998). Personality disorders and treatment: A therapeutic conundrum. *Journal of Adult Development, 5*(4), 255-60.

Eskedal, G. A., & Demetri, J. M. (2006). Etiology and treatment of cluster C personality disorders. *Journal of Mental Health Counseling*, *28,* 1- 18.

Farooq, A., Irfan, S., & Farooq, S. (2020). Relationship between self-esteem, jealousy and anger in emerging adults. *Annals of Social Sciences and Perspective, 1*(2), 67-74. https://doi.org/10.52700/assap.v1i2.18

Fernandez, A. M., Barbato, M. T., Cordero, B., & Acevedo, Y. (2023). What's love got to do with jealousy? *Frontiers in Psychology*, *14*.

Fernández, A. M., Barbato, M. T., Barone, P., Zavalla, B., Rivera-Ottenberger, D., & Guzmán-González, M. (2025). What is the link of closeness and jealousy in romantic relationships? *Behavioral Sciences*, *15*(2), 132.

Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd ed.) London: Sage Publications.

Frederiksen, C., Solbakken, O. A., Licht, R. W., Jørgensen, C. R., Rodrigo-Domingo, M., & Kjaersdam Telleus, G. R.Y. (2021). Emotional dysfunction in avoidant personality disorder and borderline personality disorder: A cross-sectional comparative study. *Scandinavian Journal of Psychology*, *62*(6), 878-86.

Freud, S. (1950). Certain neurotic mechanisms in jealousy, paranoia and homosexuality. *Complex*, *1*, 3-13.

Furtado, B. F., Anacleto, G. M. C., Bonfá-Araujo, B., Schermer, J. A., & Jonason, P. K. (2024). Conflict in love: An examination of the role of dark triad traits in romantic relationships among women. *Social Sciences*, *13*(9), 474.

George, D. & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (10th ed.). Boston: Pearson.

Gibb, B. E., Alloy, L. B., Abramson, L. Y., Rose, D. T., Whitehouse, W. G., Donovan, P., ... & Tierney, S. (2001). History of childhood maltreatment, negative cognitive styles, and episodes of depression in adulthood. *Cognitive Therapy and Research*, *25*, 425-446.

Greenberg, R. P., & Bornstein, R. F. (1989). Length of psychiatric hospitalization and oral dependency. *Journal of Personality Disorders*, *3*(3), 199-204.

Grieve, R., & Mahar, D. (2010). The emotional manipulation–psychopathy nexus: Relationships with emotional intelligence, alexithymia and ethical position. *Personality and Individual Differences*, *48*(8), 945-50.

Gude, T., Karterud, S., Pedersen, G., & Falkum, E. (2006). The quality of the diagnostic and statistical manual of mental disorders, dependent personality disorder prototype. *Comprehensive Psychiatry*, *47*(6), 456-462.

Guerrero, L. K., Andersen, P. A., Jorgensen, P. F., Spitzberg, B. H., & Eloy, S. V. (1995). Coping with the green-eyed monster: Conceptualizing and measuring communicative responses to romantic jealousy. *Western Journal of Communication, 59*(4), 270–304. https://doi.org/10.1080/10570319509374523.

Guerrero, L. K., Andersen, P. A., & Afifi, W. A. (2006). *Close encounters: Communication in relationships.* (2nd ed.). SAGE Publications.

Gunderson J.G. (1994). *Borderline kişilik bozukluğu*. (B Ceyhun, Çev.). Ankara: Hekimler Yayın Birliği.

Hamilton, J. D., Decker, N., & Rumbaut, R. D. (1986). The manipulative patient. *American Journal of Psychotherapy*, *40*(2), 189-200.

Hart, S. L., & Legerstee, M. (Eds.). (2013). *Handbook of jealousy: Theory, research, and multidisciplinary approaches*. John Wiley ve Sons.

Hazan, C., & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology, 52,* 511–524. https://doi.org/10.1037/0022-3514.52.3.511

Hazan, C., & Zeifman, D. (1994). Attachment processes in adulthood. In K. Bartholomew and D. Perlman (Eds.), *Advances in personal relationships* (pp. 151-178). London: Jessica Kingsley Publishers.

Hirschfeld, R. M. A., Shea, M. T., & Weise, R. (1991). Dependent personality disorder: Perspectives for DSM-IV. *Journal of Personality Disorders*, *5*(2), 135-149.

Hofer, P. (1989). The role of manipulation in the antisocial personality. *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, *33*(2), 91-101.

Hromatko, I., Fajfarić, M., & Tadinac, M. (2019). What feeds the green-eyed monster: sociodemographic and sociosexual determinants of jealousy. *Evolution, Mind and Behaviour*, *17*(1), 19-28.

Hughes, A., Brewer, G., & Khan, R. (2020). Sexual coercion by women: The influence of pornography and narcissistic and histrionic personality disorder traits. *Archives of Sexual Behavior*, *49*, 885-894.

Hyde, J., Grieve, R., Norris, K., & Kemp, N. (2020). The dark side of emotional intelligence: The role of gender and the Dark Triad in emotional manipulation at work. *Australian Journal of Psychology*, *72*(4), 307-17.

Ioannidis, P. (2022). The Development of the MATRRESS; A multidimensional scale of manipulation tactics in romantic relationships. *International Journal of Science and Research (IJSR)*, *10*.

İlk, G., ve Bilge, Y. (2023). Erken dönem uyumsuz şemaların kişilik bozuklukları belirtilerini yordayıcı etkilerinin ergenlerde incelenmesi. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi, 7*(14), 93-111. https://doi.org/10.31461/ybpd.1400840

İpek, A. N. (2022). *Romantik ilişkide kıskançlık ölçeği geliştirme: Geçerlik ve güvenirlik çalışması.* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.

Joiner, T. (2000). Depressions viscious scree: Self-propogating and erosive processes in depression chronicity. *Clinical Psychology: Science and Practice, 7*, 203-218.

Jonason, P. K., & Webster, G. D. (2012). A protean approach to social influence. Dark Triad personalities and social influence tactics. *Personality and Individual Differences, 52,* 512-526.

Kalfaoğlu, S. (2021). *Ahlaki zekâ ile rasyonel karar alma ilişkisinde duygusal manipülasyonun düzenleyici etkisi*: *Sanayi işletmeleri araştırması.* (Yayınlanmış doktora tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Karakurt, G. (2001). *The impact of adult attachment styles on romantic jealousy.* (Unpublished master's thesis). Middle East Technical University, Ankara.

Kayrak, M. E., Çaplı, M., Aksakallı, G., ve Karaaziz, M. (2023). Kıskançlık duygusu ile ilgili bir derleme. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, *25*(3), 1079-1090.

Kılıç, N., & Altınok, A. (2021). Obsession and relationship satisfaction through the lens of jealousy and rumination. *Personality and Individual Differences*, *179,* 110959.

Kirkpatrick, L. A., & Davis, K. E. (1994). Attachment style, gender, and relationship stability: A longitudinal analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, *66*(3), 502-512.

Kirschner, J. (2020). *Manipülasyon ama nasıl?* (A. Arıtan, Çev.) İstanbul: Arıtan Yayınevi.

Korkmaz, S. (2022). Romantik ilişkilerde narsizm ve manipülasyon ilişkisi. *Proceeding Book*, 271.

Kozak, E. D. (2019). *The relationships between balanced integration differentiation model with well-being and dependent personality disorder characteristics mediated by interpersonal problems and attachment.* (Master thesis). Bahçeşehir University, İstanbul.

Köroğlu, E., ve Bayraktar, S. (2011). Kişilik Bozuklukları, Ankara: HYB Basım Yayın.

Kuru, G. (2022). *An actor-partner interdependence mediation model of emotional manipulation on commitment via satisfaction of couples in romantic relationships.* (Published master's thesis). Middle East Technical University, Ankara.

Lee. K., & Ashton, M. C. (2004). Psychometric properties of the HEXACO personality inventory. *Multivariate Behavioural Research, 39,* 329-58. https://doi.org/ 10.1207/s15327906mbr3902_8.

Leuțanu, G. (2023). Personality and jealousy as attachment trauma. *Journal of Romanian Literary Studies*, *33,* 898-904.

Levy, K. N. (2005). The implications of attachment theory and research for understanding borderline personality disorder. *Development and Psychopathology, 17,* 959-86. https://doi.org/10.1017/S0954579405050455

Levy, K. N., Scala, J. W., Temes, C. M., & Clouthier, T. L. (2015). An integrative attachment theory framework of personality disorders. In S. K. Huprich (Ed.), *Personality disorders: Toward theoretical and empirical integration in diagnosis and assessment* (pp. 315-43). American Psychological Association. https://doi.org/10.1037/14549-014

Lorincová, T., & Lelková, A. (2016). Prediction of manipulation, empathy and social irritability through selected personality traits among managers. *Periodica Polytechnica Social and Management Sciences*, *24*(2), 83-87.

Mandal, E., & Kocur, D. (2013). Psychological masculinity, femininity and tactics of manipulation in patients with borderline personality disorder. *Archives of Psychiatry and Psychotherapy, 1,* 45-53.

Marshall, T. C., Bejanyan, K., Di Castro, G., & Lee, R. A. (2013). Attachment styles as predictors of Facebook-related jealousy and surveillance in romantic relationships. *Personal Relationships*, *20*(1), 1-22.

Mathes, E. W., Roter, P. M., & Joerger, S. M. (1982). A convergent validity study of six jealousy scales. *Psychological Reports*, *50*(3), 1143-1147.

Mathes, E. W. (1992). *Jealousy: The psychological data.* Lanham: University Press of America.

Meaney, M. J., Stewart, J., & Beatty, W. W. (1985). Sex differences in social play: The socialization of sex roles. *Advances in the Study of Behavior,* 1-58. https://doi.org/10.1016/s0065-3454(08)60486-6.

Mikulincer, M., & Shaver, P. R. (2016). *Attachment in adulthood: Structure, dynamics, and change* (2nd ed.). New York, NY: Guilford Press.

Miller, M. J., Denes, A., Diaz, B., & Buck, R. (2014). Attachment style predicts jealous reactions to viewing touch between a romantic partner and close friend: Implications for internet social communication. *Journal of Nonverbal Behavior*, *38*, 451-476.

Millon T. (1981). *Disorders of Personality Axis II.* New York: Wiley.

Millon, T. & Davis, R. D. (1996). *Disorders of personality: DSM-IV and beyond* (2nd ed.). Oxford: John Wiley ve Sons.

Morgan, T. A., & Clark, L. A. (2012). *Dependent personality (disorder). Reference Module in Neuroscience and Biobehavioral Psychology.*

Murphy, C. M., Meyer, S.L., & O'Leary, K. D. (1994). Dependency characteristics of partner assaultive men. *Journal of Abnormal Psychology, 103*(4), 729-35. https://doi.org/10.1037/0021-843X.103.4.729

Mužinié, L., Miroslav, G., Jukié, V., Dordevié, V., Koié, E., & Herceg, M. (2003). Forensic importance of jealousy. *Collegium Antropologicum, 27,* 293-300.

Nazlı, E. ve Karaman, O. (2021). Romantik ilişkide kendini açma düzeyi ile kıskançlıkta gösterilen iletişim tepkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, *22*(3), 2659- 2676.

Neilson, A. (2019). *Heal from Jealousy entire book: Defeat the green monster once and for all [DX Reader version].* Retrieved from https://play.google.com/books/reader?id=o0GIDwAAQBAJvehl=tr

Neki, J. S. (1976). An examination of the cultural relativism of dependence as a dynamic of social and therapeutic relationships: I. Socio-developmental. *British Journal of Medical Psychology, 49*(1), 1-10. https://doi.org/10.1111/j.2044-8341.1976.tb02348.x

Nordahl, H. M., Holthe, H., & Haugum, J. A. (2005). Early maladaptive schemas in patients with or without personality disorders: Does schema modification predict symptomatic relief? *Clinical Psychology and Psychotherapy*, *12*(2), 142-149.

Onay, Ö. A. (2022). *Bağımlı kişilik bozukluğunun örgütsel sonuçları bağlamında incelenmesi* (Yayınlanmış doktora tezi). Sakarya Üniversitesi, Sakarya.

Overholser, J. C., & Fine, M. A. (1994). Cognitive-behavioral treatment of excessive interpersonal dependency: A four-stage psychotherapy model. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, *8*(1).

Özmete, E., ve Zubaroğlu Yanardağ, M. (2016). Erkeklerin bakış açısıyla toplumsal cinsiyet rolleri: Kadın ve erkek olmanın değeri. *Turkish Journal of Social Research/Turkiye Sosyal Arastirmalar Dergisi*, *20*(1).

Öztunç, H., Bilge, Y., ve Bilge, Y. (2015). Kişilik bozuklukları ile gelir ve cinsiyet değişkenlerinin ilişkisinin incelenmesi. *YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, *8*(1), 63-82.

Paggeot, A., & Huprich, S. (2018). Measurement invariance between genders on two measures of borderline personality disorder. *Journal of Personality Disorders, 32*(1), 31-43. https://doi.org/10.1521/pedi_2017_31_284.

Paoli, B. (2024). Therapeutic aphorisms for paranoid personality disorder and paranoid ideation treatment: Psychological opposites and complementaries in brief therapy. *Frontiers in Psychology*, *14*.

Parker, G., & Lipscombe, P. (1980). The relevance of early parental experiences to adult dependency, hypochondriasis and utilization of primary physicians. *British Journal of Medical Psychology, 53*(4), 355-63.

Parker, T. S., & Wampler, K. S. (2003). How bad is it? Perceptions of the relationship impact of different types of internet sexual activities. *Contemporary Family Therapy*, *25*, 415-429.

Pascuzzo, K., Cyr, C., & Moss, E. (2013). Longitudinal association between adolescent attachment, adult romantic attachment, and emotion regulation strategies. *Attachment and Human Development*, *15*(1), 83-103.

Perles, F., Martín, J., & Canto, J. (2016). Gender and conflict resolution strategies in spanish teen couples: Their relationship with jealousy and emotional dependency. *Journal of Interpersonal Violence*, *34*(7), 1461-1486.

Pfeiffer, S. M., & Wong, P. T. (1989). Multidimensional jealousy. *Journal of Social and Personal Relationships*, *6*(2), 181-196.

Pines, A. M. (2003). *Aşk ve kıskançlık* (C. Yonsel, Çev.), İstanbul: Okyanus Yayınları.

Reed, L. A., Tolman, R. M., Ward, L. M., & Safyer, P. (2016). Keeping tabs: Attachment anxiety and electronic intrusion in high school dating relationships. *Computers in Human Behavior, 58,* 259-268. https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.12.019

Richter, M., Schlegel, K., Thomas, P., & Troche, S. J. (2022). Adult attachment and personality as predictors of jealousy in romantic relationships. *Frontiers in Psychology*, *13*.

Rusbult, C., & Buunk, B. (1993). Commitment processes in close relationships: An interdependence analysis. *Journal of Social and Personal Relationships, 10*(2), 175-204. https://doi.org/10.1177/026540759301000202

Rydell, R., McConnell, A., & Bringle, R. (2004). Jealousy and commitment: perceived threat and the effect of relationship alternatives. *Personal Relationships, 11*(4), 451-468. https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2004.00092.x

Rydell, R., & Bringle, R. (2007). Differentiating reactive and suspicious jealousy. *Social Behavior and Personality an International Journal, 35*(8), 1099-1114. https://doi.org/10.2224/sbp.2007.35.8.1099

Sachse, R., & Kramer, U. (2019). Clarification-oriented psychotherapy of dependent personality disorder. *Journal of Contemporary Psychotherapy*, *49*(1), 15-25.

Shackelford, T. K., & Buss, D. M. (1997). Cues to infidelity. *Personality and Social Psychology Bulletin, 23*(10), 1034-1045.

Sharpsteen, D. J., & Kirkpatrick, L. A. (1997). Romantic jealousy and adult romantic attachment. *Journal of Personality and Social Psychology*, *72*(3), 627-640. https://doi.org/10.1037/0022-3514.72.3.627

Shettel-Neuber, J., Bryson, J. B., & Young, L. E. (1978). Physical attractiveness of the" other person" and jealousy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *4*(4), 612-615.

Simpson, J. A., & Gangestad, S. W. (1991). Individual differences in sociosexuality: Evidence for convergent and discriminant validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, *60*(6), 870.

Soyka, M., & Schmidt, P. (2011). Prevalence of delusional jealousy in psychiatric disorders. *Journal of Forensic Sciences*, *56*(2), 450-452.

Southland Times. (2017). Five signs of emotional manipulation to watch for.

Stockdale, L. A., Coyne, S. M., Nelson, D. A., & Erickson, D. H. (2015). Borderline personality disorder features, jealousy, and cyberbullying in adolescence. *Personality and Individual Differences*, *83,* 148-53.

Sullivan, H. S. (2013). *The interpersonal theory of psychiatry*. Routledge.

Swami, V., Inamdar, S., Stieger, S., Nader, I., Pietschnig, J., Tran, U., & Voracek, M. (2012). A dark side of positive illusions? Associations between the love-is-blind and the experience of jealousy. *Personality and Individual Differences, 53*, 796-800. http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2012.06.004

Şahin, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinin kendini gizlemeleri ile ebeveyn kabul red düzeyleri, çocukluk deneyimleri ve zamana yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

Şahin Kayıtmaz, K. (2024). *Romantik ilişkisi olan bireylerde ilişki doyum düzeyinin öz anlayış ve duygusal manipülasyon değişkenlerine göre incelenmesi* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.

Şenyuva, G., ve Yavuz, M. F. (2024). Karanlık üçlü kişilik örüntüleri ve psikolojik manipülasyon arasındaki ilişkinin değerlendirmesi -İstanbul örneklemi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, *6*(3), 223-231.

Taşın, B. (2015). *Bağlanma stillerinin kıskançlık ve anksiyete üzerindeki etkisi* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Tarabulsy, G. M., Larose, S., Bernier, A., Trottier-Sylvain, K., Girard, D., Vargas, M., & Noël, C. (2012). Attachment states of mind in late adolescence and the quality and course of romantic relationships in adulthood. *Attachment ve Human Development, 14,* 621-643. http://dx.doi.org/10.1080/14616734.2012.728358

Taylor, S. E., Peplau, L. A., & Sears, D. O. (2007). *Social psychology* (A. Donmez, Trans.). Imge Bookstore.

Taymur, İ., Türkçapar, M. H., Örsel, S., Sargın, E., ve Akkoyunlu, S. (2011). Kişilik inanç ölçeği-kısa formunun (kiö-ktf) türkçe çevirisinin üniversite öğrencilerinde geçerlilik, güvenilirliği. *Klinik psikiyatri*, *14,* 199-209.

Tipples, J. (2011). When time stands still: fear-specific modulation of temporal bias due to threat. *Emotion*, *11*(1), 74.

Topkara, M. (2015). *Kadın ve erkek: İlişkilerin psikolojisi.* İstanbul: Karma Kitaplar.

Torgersen, S., Lygren, S., Øien, P. A., Skre, I., Onstad, S., Edvardsen, J., Kringlen, E. (2000). A twin study of personality disorders. *Comprehensive Psychiatry*, *41*(6), 416-425.

Türkçapar, M. H., Örsel, S., Uğurlu, M., Sargın, E., Turhan, M., Akkoyunlu, S. (2007). Kişilik inanç ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenirliği. *Klinik Psikiyatri*, *10*, 177-191.

Türk Dil Kurumu (b.t.). Manipülasyon. *Güncel Türkçe Sözlük.* www.tdk.gov.tr

Türk Dil Kurumu (b.t.). Kıskançlık. *Güncel Türkçe Sözlük.* www.tdk.gov.tr

Van Ouytsel, J., Walrave, M., Ponnet, K., Willems, A. S., & Van Dam, M. (2019). Adolescents' perceptions of digital media's potential to elicit jealousy, conflict and monitoring behaviors within romantic relationships. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberpspace.-Brno, 13*(3), UNSP-3.

Wang, C., Shao, X., Jia, Y., Zhang, B., Shen, C., & Wang, W. (2020). Inhibitory brainstem reflexes under external emotional-stimuli in schizoid and Histrionic personality disorders. *Personality and Individual Differences*, *158*, 109843. https://doi.org/10.1016/j.paid.2020.109843

Ward, R. K. (2004). Assessment and management of personality disorders. *American Family Physician*, *70*(8), 1505-1512.

White, G. L. (1981). Jealousy and partner's perceived motives for attraction to a rival. *Social Psychology Quarterly*, 24-30.

Yakın, D. (2014). Bağımlı kişilik örüntüsü ve terapötik iş birliği: Şema odaklı bilişsel davranışçı terapi uygulaması. *Ayna Klinik Psikoloji Dergisi*, *1*(2), 1-13.

Yılmaz, H. (2018). İnsan ilişkilerinde manipülasyon ölçeği. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7*(4), 449-467.

Yong, J. C., & Li, N. P. (2018). The adaptive functions of jealousy. In H. C. Lench (Ed.), *The function of emotions: When and why emotions help us* (pp. 121-140). Springer International Publishing.

Young, J.E., Klosko, J.S., & Weishaar, M.E. (2003). *Schema therapy: A practitioner's guide.* New York: Guilford Press.

Young, J. E., Klosko, J. S., & Weishaar, M. E. (2006). *Schema therapy: A practitioner's guide*. Guilford Press.

Yüksel, E. (2019). *Sosyal medya bağımlılığı, yalnızlık ve kendini gizleme arasındaki ilişki: Konya örneğinde bir saha araştırması* (Yayınlanmış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.

Zandbergen, D. L., & Brown, S. G. (2015). Culture and gender differences in romantic jealousy. *Personality and Individual Differences*, *72*, 122-127.

EKLER

EK 1: BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM

Değerli katılımcı, araştırmaya katılmayı kabul etmeden önce, lütfen araştırma ile ilgili aşağıda bulunan bilgileri dikkatlice okumak için birkaç dakikanızı ayırınız. Bu araştırma Psk. İlayda Sezer Yamaç tarafından, Dr. Öğr. Üyesi Elif Üzümcü Özdemir danışmanlığında yürütülen bir tez çalışmasıdır. Bu araştırmanın amacı, romantik ilişkisi olan genç yetişkinlerin kişilik özellikleri ile ilişkideki düşünce yapıları ve ilişki dinamikleri arasındaki ilişkileri incelemektir. Çalışma yaklaşık 20 dakika sürmektedir. Araştırmaya katılabilmeniz için 18-50 yaş aralığında ve romantik ilişki içerisinde olmanız gerekmektedir. Çalışmaya katılmayı kabul ettiğinizde, sizden bir adet kişisel bilgi formu ve üç adet anket doldurmanız istenecektir. Verdiğiniz bilgiler araştırmacımızda gizli tutulacak ve üçüncü şahıslarla asla paylaşılmayacaktır. Çalışmadan elde edilen veriler toplu halde değerlendirilerek yalnızca bilimsel çalışmalarda ve eğitim amaçlı kullanılacaktır. Bu araştırmaya katılmak tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Kendinizi rahatsız hissettiğiniz her an anketi bırakabilirsiniz, ancak yarıda bıraktığınız veya başlamadığınız takdirde verileriniz işleme alınmayacaktır. Elinizden geldiğince dürüst ve eksiksiz cevaplar vermeniz, araştırmamızın sonuçları için büyük önem arz etmektedir. Bu araştırmaya katılarak çalışmamıza büyük bir katkı sağlamış olacaksınız.

Eğer araştırma ile ilgili daha fazla bilgiye ihtiyaç duyarsanız, Psk. İlayda Sezer Yamaç ile iletişime geçebilirsiniz.
(E-posta Adresi:)

Katılımınız için teşekkür ederiz.

Yukarıdaki açıklamayı okudum. Psk. İlayda Sezer Yamaç tarafından ve Dr. Öğr. Üyesi Elif Üzümcü Özdemir danışmanlığında yürütülmekte olan çalışmaya tamamen gönüllü olarak katılıyorum. Dilediğim zaman çalışmayı sonlandırabileceğimi biliyor, verdiğim bilgilerin bilimsel amaçlar için kullanılmasını kabul ediyorum.

Kabul ediyorum. ( )

Kabul etmiyorum. ( )

EK 2: DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

Demografik Bilgi Formu

1. **Cinsiyetiniz:** ( ) Kadın ( ) Erkek ( ) Belirtmek istemiyorum

2. **Doğum Yılınız:** ____

3. **Eğitim Durumunuz:**

( ) İlkokul mezunu ( ) Ortaokul mezunu ( ) Lise mezunu ( ) Önlisans öğrencisi/mezunu
( ) Üniversite öğrencisi/mezunu ( ) Yüksek lisans öğrencisi/mezunu
( ) Doktora öğrencisi/mezunu

4. **Hayatınızın büyük çoğunluğunu geçirdiğiniz yer:**

( ) Köy/Kasaba/İlçe ( ) Şehir ( ) Büyükşehir

5. **Gelir Düzeyiniz:**

( ) Düşük ( ) Orta ( ) Orta-Üst

( ) Yüksek ( ) Çok Yüksek

6. **Şu anda devam eden bir romantik ilişkiniz var mı?**

( ) Evet ( ) Hayır (Cevabınız evet ise bir sonraki soruyu cevaplayınız)

7. **Romantik ilişkinizin türü nedir?**
( ) Flört/Sevgili ( ) Sözlü/Nişanlı ( ) Evli

8. **Romantik ilişkiniz ne kadar süredir devam ediyor?**

( ) 0-3 ay ( ) 3-6 ay ( ) 6 ay-1 yıl ( ) 1 yıl-3 yıl

( ) 3 yıl-5 yıl ( ) 5 yıl üzeri

9. **Herhangi bir psikiyatrik/nörolojik rahatsızlığınız var mı?**

( ) Hayır
( ) Evet (Lütfen belirtiniz: .....)

EK 3: KİŞİLİK İNANÇ ÖLÇEĞİ - KISA TÜRKÇE FORM (KİÖ - KTF)

Kişilik İnanç Ölçeği - Kısa Türkçe Form

Bağımlı Kişilik Alt Ölçeği

Lütfen aşağıdaki ifadeleri okuyunuz ve HER BİRİNE NE KADAR İNANDIĞINIZI belirtiniz. Her bir ifadeyle ilgili olarak ÇOĞU ZAMAN nasıl hissettiğinize göre karar veriniz.

4 3 2 1 0

Tümüyle inanıyorum Çok fazla inanıyorum Orta derecede inanıyorum Biraz inanıyorum Hiç inanmıyorum

Örnek NE KADAR İNANIYORSUNUZ?

1.Dünya tehlikeli bir yerdir. 4 3 2 1 0

(Lütfen daire içine alınız.) Tümüyle Çok Fazla Orta Derecede Biraz Hiç

		NE KADAR İNANIYORSUNUZ?				
		Tümüyle	**Çok Fazla**	**Orta Derecede**	**Biraz**	**Hiç**
1.	Olabilecek en kötü şey terk edilmektir.	4	3	2	1	0
2.	Karar verirken diğer insanların yardımına ya da bana ne yapacağımı söylemelerine ihtiyaç duyarım.	4	3	2	1	0
3.	Muhtaç ve zayıfım.	4	3	2	1	0
4.	Yalnız başıma bırakıldığımda çaresizim.	4	3	2	1	0
5.	İşimi yaparken ya da kötü bir durumla karşılaştığımda bana yardım etmesi için her zaman yanımda birilerinin olmasına gereksinim duyarım.	4	3	2	1	0
6.	Bana destek olacak veya yardım edebilecek kişiye her zaman ulaşabilecek durumda olmalıyım.	4	3	2	1	0
7.	Daha güçlü bir kişiye bağlanmadığım müddetçe temelde yalnızım.	4	3	2	1	0

EK 4: İNSAN İLİŞKİLERİNDE MANİPÜLASYON ÖLÇEĞİ (İİMÖ)

İnsan İlişkilerinde Manipülasyon Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerin size ne derecede benzediğini partnerinizi düşünerek işaretleyiniz.	**Bana hiç benzemiyor**	**Bana benzemiyor**	**Emin değilim**	**Bana biraz benziyor**	**Bana tamamen benziyor**
1.Partnerim bazen öfke ve gazabımdan çekindiği için isteklerimi yerine getirir.					
2. Partnerime karşı aşırı fedakâr davranarak istediklerimi elde ettiğim olmuştur.					
3. Partnerime söylemem gereken şeylerde gerçeğin bir kısmını saklayarak paylaştığım olmuştur.					
4.Partnerimden bir gerçeği saklamak için dikkatini başka konulara çekmekte iyiyimdir.					
5. Partnerimden gerçek özelliklerimi saklamakta başarılıyımdır.					
6.Partnerimi genellikle düşük özgüvenli insanlardan seçerim.					

Aşağıdaki ifadelerin size ne derecede benzediğini partnerinizi düşünerek işaretleyiniz.	**Bana hiç benzemiyor**	**Bana benzemiyor**	**Emin değilim**	**Bana biraz benziyor**	**Bana tamamen benziyor**
7. Partnerimin hassas yönlerini keşfetmekte ustayımdır.					
8. Bana karşı aşırı fedakâr partnerlerimi daha çok seviyorum.					
9. Bazen amacıma ulaşmak için bağırıp çağırdığım ve partnerimi tehdit ettiğim olmuştur.					
10. Bazen partnerimi aşağılayarak ve küçük düşürerek de istediğim yöne sevk edebilirim.					
11. Bazen partnerime zarar verebilecek kadar acımasız davranabiliyorum.					
12. Partnerim bana duygusal olarak ne kadar bağımlıysa o kadar fazla kıymet veririm.					
13. Bir isteğimi alışılmadık, sıra dışı bir şekilde ifade ederek amacıma ulaştığım olmuştur.					

Aşağıdaki ifadelerin size ne derecede benzediğini partnerinizi düşünerek işaretleyiniz.	**Bana hiç benzemiyor**	**Bana benzemiyor**	**Emin değilim**	**Bana biraz benziyor**	**Bana tamamen benzivor**
14. Bir konuşma beni rahatsız etmeye başladığında konuyu değiştirmekte iyiyimdir.					
15. Bir sözü ya da davranışı partnerimin karşısında çok sık tekrarlayarak onu ikna ettiğim olmuştur.					
16. Çoğu zaman gerçek niyetimi partnerimden saklarım.					
17. Duygu sömürüsü yapmayı severim.					
18. Haksız olduğum zamanlarda da üste çıkmayı becerebilirim.					
19. Hayır demeyi beceremeyen partnerlerle birlikte olmak hoşuma gidiyor.					
20. Partnerime küserek ondan istediklerimi etme yöntemini kullanırım.					

Aşağıdaki ifadelerin size ne derecede benzediğini partnerinizi düşünerek işaretleyiniz.	**Bana hiç benzemiyor**	**Bana benzemiyor**	**Emin değilim**	**Bana biraz benziyor**	**Bana tamamen benziyor**
21. Partnerime, onun görmek istediği kişi gibi davranmayı iyi bilirim.					
22. Partnerimin bana verdiği değerden yararlanarak çıkar sağladığım olmuştur.					
23. Partnerimin duygusal olarak hassas olduğu noktaları, isteklerimi kabul ettirmek için kullanırım.					
24. Partnerlerin egolarını okşamak onlar üzerinde etkili olmak için işe yarar.					
25. Partnerimin en çok arzuladığı şeyleri bilmek onu yönetmek için kullandığım etkili bir yoldur.					
26. Partnerimin zayıf taraflarını keşfetmekte iyiyimdir.					
27. İstediğimi elde etmek için partnerimi bencillik ya da ilgisizlikle suçladığım olmuştur.					

Aşağıdaki ifadelerin size ne derecede benzediğini partnerinizi düşünerek işaretleyiniz.	**Bana hiç benzemiyor**	**Bana benzemiyor**	**Emin değilim**	**Bana biraz benziyor**	**Bana tamamen benziyor**
28. İşime gelmeyen şeyleri görmemezlikten gelmek kullandığım bir yöntemdir.					
29. Kelime oyunları yaparak kafaları karıştırmakta iyiyimdir.					
30. Kendime acındırarak da amacıma ulaştığım olmuştur.					
31. Kontrolü bana bırakan partnerleri daha çok tercih ediyorum.					
32. Konuşmak istemediğim şeyler olduğunda kaçamak ve alakasız cevaplar veririm.					
33. Mağdur edilmiş, kurban rolünü oynayarak da amacıma ulaşabilirim.					
34. Saklamak istediğim bir şey olduğunda laf kalabalığı yaparak konuyu başka yönlere çekmekte iyiyimdir.					

Aşağıdaki ifadelerin size ne derecede benzediğini partnerinizi düşünerek işaretleyiniz.	**Bana hiç benzemiyor**	**Bana benzemiyor**	**Emin değilim**	**Bana biraz benziyor**	**Bana tamamen benziyor**
35. Sevgi ve ilgimi keserek de partnerimi bir şeye ikna etme yolunu kullanabilirim.					
36. Üzgün olmadığım zamanlarda üzülmüş gibi davrandığım olmuştur.					
37. Yalan söyleyeceksem, önce küçük doğruları itiraf ederek işe başlarım.					
38. Yanlış bir şey yaptığımda ısrarla inkâr ederek sorunu çözebilirim.					
39. Yaptığım davranışlara bahane ve sebep bulmakta ustayımdır.					

EK 5: ÇOK BOYUTLU KISKANÇLIK ÖLÇEĞİ (ÇBKÖ)

Çok Boyutlu Kıskançlık Ölçeği

Aşağıdaki ifadelerin size ne kadar uygun olduğunu aşağıdaki ölçek üzerinde işaretleyiniz. Lütfen maddeleri okurken"X" harfinin yerine romantik ilişkide bulunduğunuz kişinin adını koyunuz.

1----------2----------3----------4----------5----------6----------7

Sevinirim **Üzülürüm**

1. X size karşı cinsten bir başkasının ne kadar iyi göründüğü hakkında yorum yapıyorsa.	1	2	3	4	5	6	7
2. X karşı cinsten birisiyle konuşmak için aşırı ilgi ve heyecan gösterirse.	1	2	3	4	5	6	7
3. X karşı cinsten birisine sıcak bir tavırla gülümserse.	1	2	3	4	5	6	7
4. X karşı cinsten birisiyle flört ederse.	1	2	3	4	5	6	7
5. Karşı cinsten birisi X'le çıkarsa.	1	2	3	4	5	6	7
6. X karşı cinsten birisini kucaklar ve öperse.	1	2	3	4	5	6	7
7. X karşı cinsten biriyle çok yakın çalışırsa.	1	2	3	4	5	6	7

1----------2----------3----------4----------5----------6----------7

Beni tanımlamıyor **Beni tanımlıyor**

8. X'in çekmecelerini, el çantasını ve ceplerini kontrol ederim.	1	2	3	4	5	6	7
9. X'i hiç beklemediği zamanlarda orada olup olmadığını anlamak için ararım.	1	2	3	4	5	6	7
10. X'e geçmişteki ve bugünkü romantik ilişkileri hakkında sorular sorarım.	1	2	3	4	5	6	7
11. Eğer X karşı cinsten birisine ilgi gösterirse onun hakkında kötü şeyler söylerim.	1	2	3	4	5	6	7
12. X'i telefon konuşmaları hakkında sorgularım.	1	2	3	4	5	6	7

13. X'e nerede olduğu konusunda sorular sorarım.	1	2	3	4	5	6	7
14. X'i ne zaman karşı cinsten biriyle konuşurken Görsem araya girerim.	1	2	3	4	5	6	7
15. Sadece yanında kim olduğunu görmek için X'e sürpriz ziyaretler yaparım.	1	2	3	4	5	6	7
16. X'in karşı cinsten birisiyle gizlice görüştüğünden şüphe ediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
17. Karşı cinsten birisinin X'in peşinden koşuyor olmasından kaygı duyuyorum.	1	2	3	4	5	6	7
18. X'in başka birisinden etkilenmiş olmasından şüpheleniyorum.	1	2	3	4	5	6	7
19. X'in benim arkamdan karşı cinsten bir başkasıyla fiziksel yakınlık kurmuş olmasından kuşkulanıyorum.	1	2	3	4	5	6	7
20. Karşı cinsten bazı insanların X'e romantik ilgi duyuyor olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
21. X'in gizlice karşı cinsten birisiyle romantik yakınlık kurmakta olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7
22. Karşı cinsten birisinin X'i ayarttığından endişe ediyorum.	1	2	3	4	5	6	7
23. X'in karşı cinse aşırı tutkun olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5	6	7

EK 6: ETİK KURUL ONAYI

Evrak Tarih ve Sayısı: 19.12.2024-410512

T.C.
BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Akademik Değerlendirme Koordinatörlüğü

1993

Sayı : E-62310886-605-410512
Konu : İlayda Sezer Yamaç'ın Etik Onay Başvurusu

19.12.2024

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 26.11.2024 tarih ve 400700 sayılı yazınız.

Enstitünüz Klinik Psikoloji (Tezli) Yüksek Lisans Programı öğrencisi İlayda Sezer Yamaç'ın, Dr. Elif Üzümcü Özdemir danışmanlığında yürüteceği "Romantik İlişkiler ve Bağımlı Kişilik Özellikleri: Manipülasyon ve Romantik Kıskançlığın Yordanmasında Bağımlı Kişilik Özelliklerinin Rolünün İncelenmesi" başlıklı tez çalışması değerlendirilmiş ve bilgilerinize ekte sunulmuştur.

Prof. Dr. Sadegül AKBABA ALTUN
Kurul Başkanı

Ek: Değerlendirme Formu

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSE5PK3L7B Belge Doğrulama Adresi : https://www.turkiye.gov.tr/baskent-universitesi-ebys

Başkent Üniversitesi Bağlıca Kampüsü Fatih Sultan Mahallesi Eskişehir Yolu 18. Km
06790 Etimesgut/ANKARA
Telefon No:0 312 246 67 40 Faks No:0 312 246 66 05
e-Posta:adk@baskent.edu.tr İnternet Adresi:www.baskent.edu.tr
Kep Adresi:baskentuniversitesi@hs02.kep.tr

Bilgi için: Gamze SONBAY
Koordinatör
Telefon No: 246 66 66 / 5138

Evrak Tarih ve Sayısı: 19.12.2024-410512

Sayı : 17162298.600- 277
Konu : Tez Çalışması

9 Aralık 2024

İlgili Makama

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji (Tezli) Yüksek Lisans Programı öğrencisi İlayda Sezer Yamaç'ın, Dr. Elif Üzümcü Özdemir danışmanlığında yürüteceği "Romantik İlişkiler ve Bağımlı Kişilik Özellikleri: Manipülasyon ve Romantik Kıskançlığın Yordanmasında Bağımlı Kişilik Özelliklerinin Rolünün İncelenmesi" başlıklı tez çalışması değerlendirilmiş ve yapılmasında bir sakınca olmadığı tespit edilmiştir.

Bilgilerinize saygılarımızla sunarız.

Başkent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler ve Sanat Alan Araştırma Kurulu

Ad, Soyad	Değerlendirme	İmza
Prof. Dr. Gözen Güner Aktaş	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Sadegül Akbaba Altun	Olumlu/~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Fatih Çetin	Olumlu/Olumsuz	
Prof. Dr. Hasan Tahsin Fendoğlu	Olumlu/~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Filiz Kalelioğlu	Olumlu/~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Hidayet Hale Künüçen	Olumlu/~~Olumsuz~~	
Prof. Dr. Özcan Yağcı	Olumlu/~~Olumsuz~~	